

การประเมินกิจกรรมเพื่อสังคม
บริษัทปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)
กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini Farm)
ของโรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดกำแพงเพชร

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต
วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

สารนิพนธ์

เรื่อง

การประเมินกิจกรรมเพื่อสังคม

บริษัทปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)

กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini Farm)

ของโรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดกำแพงเพชร

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต

วันที่ 14 พฤษภาคม 2565

นางสาวกฤษณา วิมลภักตร์
ผู้วิจัย

ราชา มหากันธา,

Ph.D.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัลลภา ปิติสันต์,

Ph.D.

ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์

ดวงพร อภาศิลป์,

Ph.D.

คณบดี

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

บุริม โอทกานนท์,

M.B.A

กรรมการสอบสารนิพนธ์

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ เรื่องการประเมินกิจกรรมเพื่อสังคม บริษัทปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini Farm) ของโรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดกำแพงเพชร สำเร็จลุล่วงได้ เนื่องจากผู้วิจัยได้รับการอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูล คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนกำลังใจจากบุคคลหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้การศึกษาในครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.ราชา มหากันธา อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ของผู้วิจัยที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา รวมถึงข้อชี้แนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำสารนิพนธ์ในทุกขั้นตอน

ขอขอบพระคุณคุณชยงค์ บริสุทธิ์สวัสดิ์ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ โครงการผลิตบรณฝ่ง (ประเทศไทย) คุณดิษฐพล สุทธิโอสธ ผู้จัดการอาวุโสฝ่ายปฏิบัติการผลิต โครงการบรณฝ่ง (ประเทศไทย) คุณพัลลภ ลิมสกุล ผู้จัดการกิจการสัมพันธ์ โครงการบรณฝ่ง (ประเทศไทย) คุณจรัญ น้าไกร และคุณทัศนภรณ์ บุญญะฤทธิ์ เจ้าหน้าที่ดูแลโครงการ รวมถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการสัมพันธ์ โครงการบรณฝ่ง (ประเทศไทย) ทุกท่านในการข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครู และน้องๆ นักเรียนโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนวัดหนองนาคางวาง โรงเรียนวัดแดน โรงเรียนวัดหนองมะเกาะ ที่ให้การต้อนรับ รวมถึงชุมชน ผู้ปกครอง ในการให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณบิดา มารดา เพื่อน พี่น้องของผู้วิจัย และคุณณัษฐพงศ์ เลิศโรจนสุทธิธิ์ ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุน และเป็นกำลังใจที่สำคัญมากมาโดยตลอดกระทั่งทำให้การศึกษานี้ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวัง และผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป

ภูริชญา วิมลภักตร์

การประเมินกิจกรรมเพื่อสังคม บริษัทปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา
โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini Farm) ของโรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดกำแพงเพชร
EVALUATION OF THE CSR PROJECT OF PTTEP: A CASE STUDY OF MINI FARM PROJECT

ภูริชญา วิมลภักตร์ 5850098

กจ.ม

คณะกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ราชามหากันธา, Ph.D., ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัลลภา ปิติสันต์, Ph.D.,
นุริม โอทกานนท์, M.B.A.

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการฯ ในกรณีศึกษา และเพื่อศึกษาหา
ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP และรูปแบบ
การประเมินเชิงระบบ จากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 47 คน โดยใช้แนวทางการสนทนากลุ่ม และ
บทสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการดำเนินการวิจัย จากผลการวิจัยพบว่าในทุกด้านสามารถบริหารจัดการ
ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งปัจจัยหลักที่ทำให้ประสบความสำเร็จ
คือ บุคคลากร

อุปสรรคในการดำเนินงานของเจ้าของโครงการ ได้แก่ 1) จำนวนบุคคลากร 2) การเก็บ
รวบรวมข้อมูล 3) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ในขณะที่อุปสรรคของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) แผนการ
บริหารงบฯ 2) การมีส่วนร่วมของบุคคลากร 3) ความต่อเนื่องในการติดตามผล 4) เอกสารประกอบการ
เรียนรู้ 5) ความจำกัดของพื้นที่ 6) ทุนหมุนเวียน

ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าของโครงการ ได้แก่ 1) ควรปรับปรุงเป้าหมายในการขยายผล
2) ควรมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น 3) ควรรวบรวมข้อมูลไว้ที่ส่วนกลาง ข้อเสนอแนะสำหรับ
กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) ควรกำหนดนโยบายให้คุณครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วมมากขึ้น 2) ควรกำหนด
หน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน 3) ควรวางแผนการใช้งบประมาณอย่างชัดเจน 4) ควรคิดค้นหา
วิธีการเพิ่มมูลค่าผลผลิต 5) ควรปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ของกลุ่มเป้าหมาย

คำสำคัญ : รูปแบบการประเมิน CIPP, รูปแบบการประเมินเชิงระบบ, กิจกรรมเพื่อสังคม

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทคัดย่อ	ค
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามงานวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.4.1 ด้านเนื้อหาสาระ เป็นการศึกษาการดำเนินงานตามโครงการ	3
1.4.2 ด้านกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการประเมินผลโครงการเพื่อสังคม	4
1.4.3 ด้านพื้นที่	4
1.4.4 เวลา	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 คำสำคัญ	6
2.1.1 ความหมายของการประเมิน	6
2.1.2 ความหมายของกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR)	7
2.1.3 ความหมายของการมีส่วนร่วม	9
2.1.4 ความหมายของความพึงพอใจ	10
2.1.5 ความหมายของการเรียนรู้	10
2.1.6 สารระสำคัญของบริษัทปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการ เอส 1 จังหวัดพิจิตรโลก	11

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล	13
2.2.1 ประเภทของการประเมิน	13
2.2.2 แบบจำลอง (Model) ที่ใช้ในการประเมิน	15
2.3 แนวคิดของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR)	28
2.3.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR)	28
2.3.2 ขอบเขตการทำกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR)	28
2.3.3 การสื่อสารความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)	29
2.3.4 ประเภทของกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR)	30
2.3.5 ประโยชน์ของการทำกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR)	30
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	32
2.4.1 รูปแบบของการมีส่วนร่วม	32
2.4.2 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม	33
2.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ	34
2.5.1 องค์ประกอบที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ	34
2.5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ	35
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ	36
2.6.1 ระดับความรู้	36
2.6.2 การวัดความรู้	37
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
บทที่ 3 กรอบแนวคิดและวิธีการประเมิน	45
3.1 กรอบแนวคิดในการประเมิน	45
3.1.1 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	45
3.1.2 ด้านการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process Evaluation)	46
3.1.3 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)	46
3.1.4 การประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation)	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1.5 การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานตามโครงการ	47
3.2 กลุ่มเป้าหมาย	49
3.2.1 กลุ่มเป้าหมาย	49
3.2.2 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview)	50
3.2.3 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group)	51
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	51
3.3.1 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่	51
3.3.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน และคณะครูผู้ปฏิบัติงานดูแลโครงการ	52
3.3.3 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง	52
3.4 ตัวชี้วัดในการประเมิน	52
3.4.1 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	52
3.4.2 ด้านการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process Evaluation)	52
3.4.3 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)	53
3.4.4 การประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation)	53
3.4.5 การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานตามโครงการ	53
3.5 การทดสอบเครื่องมือ	56
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	57
3.6.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)	57
3.6.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)	58
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	58

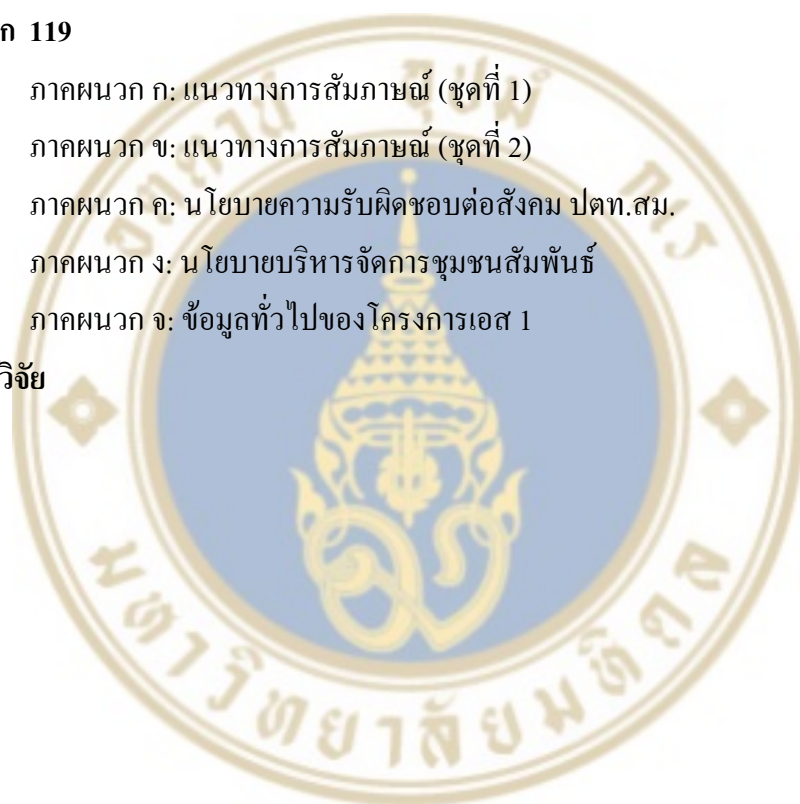
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	59
4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย	59
4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย	59
4.1.2 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าของโครงการ ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ทั้งในระดับหัวหน้างานและปฏิบัติการ	60
4.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าในการดำเนินงาน (Input Evaluation)	63
4.2.1 การบริหารงบประมาณ	64
4.2.2 บุคลากรในการดำเนินงาน	67
4.3 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process Evaluation)	70
4.3.1 กระบวนการดำเนินงานด้านเจ้าของโครงการ	71
4.3.2 กระบวนการดำเนินงานด้านกลุ่มเป้าหมาย	76
4.4 ผลการประเมินผลผลิต (Product Evaluation)	81
4.4.1 ด้านอาหารกลางวัน	82
4.4.2 ด้านความรู้	84
4.5 ผลการประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation)	87
4.5.1 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเจ้าของโครงการ	88
4.5.2 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย	89
4.6 ผลการประเมินประเด็นที่สามารถพัฒนาเพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	93
บทที่ 5 สรุปผลการประเมิน อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	95
5.1 สรุปผลการประเมิน	96
5.1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย ปรัชญาผล ดังนี้	96
5.1.2 ผลการประเมินโครงการ	97
5.2 อภิปรายผล	107
5.3 ข้อเสนอแนะ	109

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์	109
5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้	110
บรรณานุกรม	112
ภาคผนวก 119	
ภาคผนวก ก: แนวทางการสัมภาษณ์ (ชุดที่ 1)	120
ภาคผนวก ข: แนวทางการสัมภาษณ์ (ชุดที่ 2)	122
ภาคผนวก ค: นโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม ปตท.สม.	125
ภาคผนวก ง: นโยบายบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์	126
ภาคผนวก จ: ข้อมูลทั่วไปของโครงการเอส 1	127
ประวัติผู้วิจัย	128

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า	
2.1	รายละเอียดโครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm)	12
3.1	การแสดงตัวชี้วัดในการประเมินโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm)	53
4.1	แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายโครงการ	60
4.2	สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า	64
4.3	สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าด้านบุคลากร	66
4.4	สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการดำเนินงานในด้านเจ้าของโครงการ	71
4.5	สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการดำเนินงานในด้านกลุ่มเป้าหมาย	76
4.6	สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลผลิตของโครงการฟาร์มขนาดเล็ก	81
4.7	ราคาผัก และราคาปศุสัตว์ที่ใช้ในการประกอบอาหารกลางวันของโรงเรียนฯ	83
4.8	สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลลัพธ์ของเจ้าของโครงการ	88
4.9	เปรียบเทียบจำนวนเรื่องร้องเรียนปีพ.ศ. 2555 – พ.ศ. 2559	88
4.10	แสดงผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลลัพธ์ของกลุ่มเป้าหมาย	89
5.1	สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าด้านงบประมาณ	97
5.2	ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านบุคลากร	99
5.3	ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านกระบวนการของเจ้าของโครงการ	100
5.4	ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านกระบวนการของกลุ่มเป้าหมาย	102
5.5	ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านผลผลิตของกลุ่มเป้าหมาย	104
5.6	ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านผลลัพธ์ของเจ้าของโครงการ	105
5.7	ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านผลลัพธ์ของกลุ่มเป้าหมาย	106

สารบัญญภาพ

ภาพ	หน้า	
2.1	รูปแบบจำลองการประเมินพื้นฐานของ Tyler	16
2.2	รูปแบบจำลองการประเมินของ Stake (Stake's Countenance Model)	18
2.3	ประเด็นที่ประเมินและการพิจารณาความสัมพันธ์และความสอดคล้อง	19
2.4	แบบจำลองการประเมินของ Provus	20
2.5	โมเดลพื้นฐานของ Stufflebeam	21
2.6	ความสัมพันธ์ระหว่าง CIPP Model กับการตัดสินใจดำเนินโครงการ	22
2.7	แสดงแบบจำลองการประเมิน Input-Output Model	23
2.8	แบบจำลองการประเมิน "CPO"	24
2.9	แบบจำลองระบบการประเมินผล	27
2.10	แสดงลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow	36
3.1	แสดงกรอบแนวคิดการประเมินผล	48
4.1	แสดงจำนวน โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ	61
4.2	แสดงจำนวน โรงเรียนที่ยังดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง	62
4.3	กรอบแนวคิดในการประเมินปัจจัยนำเข้าในการดำเนินงาน	63
4.4	แสดงสัดส่วนในการบริหารจัดการงบประมาณของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ	66
4.5	มะนาวในวงบ่อ (การปลูกมะนาวนอกฤดูภาค)	68
4.6	แสดงระดับความสำเร็จของโครงการใน โรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ทำการประเมิน	69
4.7	กรอบแนวคิดในการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ	70
4.8	แสดงการแผนการดำเนินงานตาม โครงการฟาร์มขนาดเล็กของเจ้าของโครงการ	72
4.9	ตัวอย่างป้ายโครงการฟาร์มขนาดเล็ก	73
4.10	แสดงจำนวน โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในระดับต่างๆ และ โรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จ	75
4.11	แสดงจำนวนการขยายผลไปยัง โรงเรียนอื่นๆ ในแต่ละปี	76
4.12	แสดงการแผนการดำเนินงานตาม โครงการฟาร์มขนาดเล็กของกลุ่มเป้าหมาย	77
4.13	ตัวอย่างเอกสารประกอบการเรียนรู้ตามโครงการฟาร์มขนาดเล็ก	78

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
4.14 ตัวอย่างเอกสารสรุปผลการดำเนินโครงการฟาร์มขนาดเล็ก	79
4.15 กรอบแนวคิดในการประเมินผลผลิต	81
4.16 การทำปุ๋ยหมักสำหรับโครงการฟาร์มขนาดเล็ก	84
4.17 สรุปผลลัพธ์ของทางกลุ่มเป้าหมาย	89
4.18 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผลผลิตที่ได้จากโครงการฯ	90
4.19 จุดจำหน่ายสินค้าโรงเรียน	91
4.20 ตัวอย่างรางวัลที่ได้หลังจากดำเนินงานตามโครงการฯ	93

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อก้าวถึง “ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ” หรือ CSR นั้นเป็นสิ่งที่หลายองค์กรต่างให้ความสำคัญ และเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมกันอย่างแพร่หลายมากขึ้นในปัจจุบัน เมื่อปีพ.ศ. 2535 จากการประชุมสุดยอดระดับโลกด้านสิ่งแวดล้อม (Earth Summit) ได้มีการประกาศทิศทางใหม่ของการพัฒนาว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” หรือ Sustainable Development นั้นควรคำนึงถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมและสังคมด้วย เช่น ปัญหาโลกร้อน ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ฯลฯ นอกเหนือจากคำนึงถึงผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว

บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) หรือ ปตท. สผ. เป็นบริษัทที่มุ่งมั่นแสวงหาพลังงานเพื่อตอบสนองความต้องการใช้พลังงานให้กับประเทศไทย และประเทศที่ ปตท.สผ. เข้าไปร่วมลงทุน มาตั้งแต่ปีพ.ศ 2528 ในฐานะของผู้จัดหาพลังงานบมจ. ปตท.สผ. ได้ให้ความสำคัญในการสร้างผลตอบแทนที่ยั่งยืนต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกรายโดยยึดมั่นและให้ความสำคัญในการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีแนวทางการบริหารงานตามหลักกำกับดูแลกิจการที่ดีและจรรยาบรรณทางธุรกิจ กรอบการบริหารจัดการการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม แนวทางการดำเนินงานการให้เพื่อสังคม และมีนโยบายการบริหารจัดการกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและด้านความปลอดภัย มั่นคง อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างโอกาสดำเนินธุรกิจให้เติบโตและสังคมที่ยั่งยืน โดยสอดคล้องกับมาตรฐานสากล แน่ใจว่าบริษัทจะไม่สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน หากขาดการดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อประโยชน์ของสังคมและชุมชนอย่างแท้จริง (บ. ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน), 2559)

อย่างไรก็ดี ปตท.สผ. มุ่งมั่นต่อการดำเนินงานต่อกิจกรรมเพื่อสังคม โดยมุ่งเน้นไปที่ความสำคัญของการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ คุณภาพชีวิต การศึกษา สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรมและกีฬา ซึ่งในทุกกิจกรรม สามารถจำแนกผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมได้ 2 ระดับ คือ การทำกิจกรรมในระดับองค์กร (Corporate) โดยการให้การสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือชุมชนหรือสังคมในวงกว้างด้วยความสมัครใจซึ่งจะพิจารณาถึงลำดับความสำคัญในการพัฒนาชุมชน หรือสังคมนั้นๆ

และการทำกิจกรรมเพื่อสังคมในระดับชุมชน หรือในพื้นที่ที่มีสินทรัพย์ (Asset) ของบริษัทฯ อยู่ ซึ่งเป็นการดำเนินงานในระยะยาวกับชุมชนที่ได้รับผลกระทบต่อการทำธุรกิจของทางบริษัทฯ โดยตรง เพื่อจัดการกับประเด็นปัญหาทางสังคมที่บริษัทฯ เล็งเห็น และเลือกดำเนินการปกป้องผลประโยชน์ของบริษัทฯ ในระยะยาว และสร้างชื่อเสียงให้กับบริษัทฯ อย่างไรก็ตามการดำเนินการลงทุนทางสังคมอย่างเหมาะสม จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนหรือสังคมอย่างยั่งยืน และเป็นการสร้างภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินงานขององค์กร

ผู้วิจัยมีความสนใจในการประเมินโครงการเพื่อสังคม ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต โครงการฟาร์มขนาดเล็ก ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 เป็นพื้นที่ปฏิบัติการที่ดำเนินธุรกิจอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชน และมีความใกล้ชิดกับชุมชนเป็นอย่างมาก หากการทำโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมไม่สามารถบรรลุความต้องการ หรือช่วยแก้ปัญหาของชุมชนได้ อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อชุมชนได้ และอาจส่งผลกระทบต่อการประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนของบริษัทได้อย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตามโครงการเพื่อสังคมที่บริษัทฯ ได้เข้าไปดำเนินการในพื้นที่ปฏิบัติการโครงการเอส 1 นั้น สามารถจำแนกออกได้เป็น 5 ด้าน คือ 1.) ปตท.สผ. อาสาพัฒนาเยาวชน 2.) เสริมสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน 3.) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและงานอาชีพของชุมชน 4.) ร่วมสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และสนับสนุนกิจกรรมท้องถิ่น และ 5.) เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน โดยมีโครงการเพื่อสังคมอยู่ทั้งหมด 34 โครงการ เช่น โครงการศึกษา ปตท.สผ. โครงการเอส 1 ปตท.สผ. เพชร เอส 1 นักศึกษาฝึกงานภาคฤดูร้อน ส่งเสริมพัฒนาภาษาอังกฤษ โรงเรียนในพื้นที่ปฏิบัติงาน PTTEP English Quiz ร้าน 4Rs (4Rs Shop) ฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) ศูนย์การเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลานกระบือรวมใจ ทำงานปลอดภัย กลับบ้านก็ปลอดภัย ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ก้าวธรรมชาติเพื่อเกษตรชุมชนและสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์มรดกไทยมรดกโลก รักเพื่อนบ้าน ชุมชนพบ ปตท.สผ. เป็นต้น (Corporate Social Responsibility, บ. ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) โครงการเอส 1., 2558)

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถบ่งชี้ได้ว่าโครงการที่ดำเนินการนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือเป็นโครงการที่คุ้มค่าสามารถนำข้อมูลที่นำไปสู่กระบวนการตัดสินใจในการดำเนินการต่อไปหรือไม่ รวมถึงเพื่อศึกษาว่าในการดำเนินการแต่ละโครงการมีปัญหาที่ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขในเรื่องอะไรบ้าง เหล่านี้เป็นที่มาของความสำคัญในการประเมินโครงการ เพราะหากขาดการประเมินโครงการ บริษัทฯ จะไม่สามารถทราบได้เลยว่าโครงการนั้นๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร

การประเมินในครั้งนี้เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการทั้งในด้านของบุคคลากร การบริหารจัดการงบประมาณ กระบวนการ การดำเนินงานของโครงการ รวมถึงการประเมินด้านผลผลิต และผลลัพธ์ที่ได้จากโครงการ เพื่อให้ทราบว่า การดำเนินโครงการนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพื่อพิจารณาแนวทางการแก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 คำถามงานวิจัย

การดำเนินงานตามโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม ทัศนศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก ของบริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียมจำกัด (มหาชน) เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการหรือไม่

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อประเมิน โครงการกิจกรรมเพื่อสังคม ทัศนศึกษา ฟาร์มขนาดเล็ก (Mini farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 โดยจำแนกออกเป็น 4 ด้านดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input), ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process), ด้านผลผลิต (Product), และด้านผลลัพธ์ (Outcome)
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การดำเนินงานโครงการเพื่อสังคม ทัศนศึกษาโครงการฟาร์มขนาดเล็ก ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1.4.1 ด้านเนื้อหาสาระ เป็นการศึกษาการดำเนินงานตามโครงการ

เพื่อสังคม ทัศนศึกษาโครงการฟาร์มขนาดเล็ก ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 โดยทำการประเมินใน 5 ด้านดังนี้

1. ประเมินปัจจัยนำเข้าของการดำเนินโครงการเพื่อสังคม คือ การประเมินปัจจัยนำเข้าในการดำเนินโครงการ
2. ประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ คือ การประเมินกระบวนการในแต่ละขั้นตอนของโครงการ

3. ประเมินผลผลิตของการดำเนินงานตามโครงการ คือ การประเมินผลผลิตหลังจากที่มีการดำเนินโครงการ

4. ประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามโครงการ คือ การประเมินผลหลังจากที่มีการดำเนินงานตามโครงการ

5. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการเพื่อสังคมนากรณีศึกษาโครงการฟาร์มขนาดเล็ก ของ 2 กลุ่มเป้าหมาย คือ เจ้าของโครงการ และ กลุ่มเป้าหมาย

1.4.2 ด้านกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการประเมินผลโครงการเพื่อสังคมนา

กรณีศึกษาโครงการฟาร์มขนาดเล็ก พื้นที่ปฏิบัติการเอส ครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. เจ้าของโครงการ จำนวน 4 ท่าน
2. กลุ่มเป้าหมาย กล่าวคือ ผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู นักเรียน และชุมชน/ ผู้ปกครอง จำนวน 43 ท่าน

1.4.3 ด้านพื้นที่

ในการประเมินผลโครงการเพื่อสังคมนา กรณีศึกษาโครงการฟาร์มขนาดเล็ก เป็นการศึกษาในพื้นที่บริเวณพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 จังหวัดกำแพงเพชร

1.4.4 เวลา

การประเมินผลโครงการเพื่อสังคมนา กรณีศึกษาโครงการฟาร์มขนาดเล็ก ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 ครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการประเมิน ระหว่าง มิถุนายน - ตุลาคม 2559

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เจ้าของโครงการ ทราบถึงผลการดำเนินงานตามโครงการเพื่อสังคมนา กรณีศึกษาโครงการฟาร์มขนาดเล็ก ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1
2. ทำให้เจ้าของโครงการ รวมถึงกลุ่มเป้าหมายทราบถึงปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานตามโครงการ พร้อมทั้งยังสามารถที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไข ให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โครงการกิจกรรมเพื่อสังคม หมายถึง กิจกรรมการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายกับบริษัทฯ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจของบริษัทฯ เติบโตเคียงคู่กับชุมชน และสังคมอย่างยั่งยืน
2. โครงการเอส 1 หมายถึง สิทธิทรัพย์สินหนึ่งของบริษัทปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ดำเนินการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมบนบกในแปลงสัมปทานเอส 1 พื้นที่ 1,326 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมจังหวัดกำแพงเพชร พิชญ์โลก และสุโขทัย มีผลิตภัณฑ์หลัก 3 ประเภท คือ น้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ และก๊าซหุงต้ม
3. บริษัทปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) หรือ ปตท. สผ. หมายถึง บริษัทที่ทำหน้าที่บริหารงานด้านการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเศรษฐกิจของประเทศ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2528
4. โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini Farm) หมายถึง โครงการด้านการเกษตร เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของชุมชน และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนและชุมชน โดยกรอบโครงการประกอบด้วย การเพาะเห็ดนางฟ้า การเลี้ยงปลาดุก การเลี้ยงกบ และการปลูกผักปลอดสารพิษ นักเรียนยังได้เรียนรู้จักการบริหารจัดการ รวมถึงได้เรียนรู้การตลาดอีกด้วย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินผลโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัทปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 จังหวัด พิษณุโลก โดยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

2.1 คำสำคัญ

2.1.1 ความหมายของการประเมิน

มีผู้ให้ความหมายของการประเมินไว้หลายท่าน ซึ่งแต่ละท่านก็ได้ให้ความหมายของการประเมินไปหลายแนวทาง ดังนี้

เชาว์ อินโย (2553: 4) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่าเป็นกระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยนำสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ก่อนหน้าเพื่อช่วยในการตัดสินใจ และช่วยตีค่าผลการดำเนินการนั้นๆ ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ การประเมินนี้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการ

พิสนุ ฟองศรี (2550: 4) การประเมิน หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการนำเอาสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ยุวดี เปรมวิชัย (2550 : 32) การประเมิน หมายถึง การตัดสินหรือสรุปผลที่ได้จากการวัดผล ทั้งที่เป็นปริมาณหรือคุณภาพว่าสิ่งนั้นดีมากขึ้นน้อยเพียงใด มีคุณค่าอยู่ในระดับใด เมื่อเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์ตั้งไว้

Stufflebeam (1971) การประเมิน หมายถึง การตัดสินหรือสรุปผลที่ได้จากการวัดผลว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ และมากขึ้นน้อยเพียงใด เมื่อเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์ตั้งไว้

Alkin (1969) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินเป็นกระบวนการของการทำให้เกิดความมั่นใจในการตัดสินใจด้วยการคัดเลือกข้อมูลที่เหมาะสมรวบรวมและวิเคราะห์เพื่อจัดทำรายงานสรุปสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสม

นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยที่ให้ความหมายเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการไว้ด้วย ดังนี้
 สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544: 153-154) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลโครงการไว้ว่า หมายถึง กระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าของโครงการและความสำเร็จ ของโครงการ ซึ่งสามารถเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณค่าของโครงการได้ กล่าวคือ การประเมินโครงการเป็นดังเครื่องมือที่แสดงให้เห็นว่าโครงการได้ดำเนินไปแล้ว และได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ มากน้อยเพียงใด ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางที่บ่งบอกว่าในอนาคตควรจะดำเนินการอย่างไร

วรรณภา ทองแดง (2551: 9-10) ได้สรุปความหมายของการประเมินผลโครงการไว้ว่า เป็นการตัดสินคุณสมบัติบางอย่างของโครงการต่างๆ ซึ่งกระบวนการประเมินผลนั้นประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ (1) การเลือกสิ่งที่ต้องการประเมิน (2) การพัฒนาและใช้กระบวนการเพื่ออธิบายสิ่งที่ต้องการประเมินอย่างถูกต้องแม่นยำ และ (3) การสังเคราะห์หลักฐานที่เป็นผลจากกระบวนการ ไปสู่ การตัดสินใจ

มรรยมน บัวภา (2553: 11) ได้สรุปความหมายของการประเมินผลโครงการไว้ว่า การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลของโครงการเพื่อหาแนวทางสำหรับโครงการนั้นๆว่าจะดำเนินงานต่อ ยุติ หรือ ปรับปรุง เพื่อให้โครงการนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพที่สุด

ซึ่งจากการรวบรวมความหมายของนักวิชาการสามารถสรุปได้ว่า การประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลของโครงการนั้นๆ เพื่อหาแนวทางสำหรับโครงการในการปรับปรุง พัฒนา ยุติ หรือดำเนินการต่อ ทั้งนี้เพื่อให้โครงการนั้นบรรลุผลตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

2.1.2 ความหมายของกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR)

ความผิชอบต่อสังคมขององค์กรเริ่มมีการพูดถึงอย่างแพร่หลายมากขึ้น ทั้งนี้มีนักวิชาการ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ดังนี้

สถาบันไทยพัฒน์ภายใต้มูลนิธิบูรณะ และพัฒนาชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (2554. อ้างถึงในข้อพึงปฏิบัติความรับผิดชอบต่อสังคม ของบริษัท ปตท.สผ. 2555) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมหมายถึง การดำเนินกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่คำนึงถึงผลกระทบทางสังคม ทั้งในระดับใกล้ (ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางตรง ได้แก่ ลูกค้า คู่ค้า ครอบครัวยุ ชุมชนและท้องถิ่นที่องค์กรตั้งอยู่) และระดับไกล (ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางอ้อม ได้แก่ คู่แข่งขันทางธุรกิจและประชาชนทั่วไป) โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในหรือภายนอกองค์กร เพื่อทำให้สังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

Thai CSR Network (พฤศจิกายน, 2555) ได้ให้ความหมายของ ซีเอสอาร์ Corporate Social Responsibility (CSR) ไว้ว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กรที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งในองค์กรและในระดับใกล้และไกล ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรหรือภายนอกองค์กร ในอันที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ (2558) กล่าวว่า CSR คือ การทำให้ธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Economic-Social-Environment : ESG) มีสมดุล อยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ซึ่งการที่ธุรกิจให้ความสำคัญและดำเนินการในเรื่อง CSR นั้น ธุรกิจยังคงต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ในการบริหารกิจการให้มีผลกำไร เป็นที่ยอมรับของสาธารณชน รวมถึงสามารถขยายกิจการให้เจริญเติบโตในสังคมและชุมชนที่ธุรกิจดำเนินอยู่ในระยะยาว

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2549) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ (CSR) อาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้คือ

1. ไม่ทำสิ่งที่เป็นผลเสียต่อสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม
2. ทำสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ต่อสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม
3. พัฒนาตัวเองให้มีคุณธรรม คุณภาพ และประสิทธิภาพ อย่างดีที่สุด

Davis และ Blomstrom (1975) กล่าวว่า CSR คือ หน้าที่ที่ผู้บริหารองค์กรต้องดำรงรักษาไว้ซึ่งสวัสดิการสังคมในด้านต่างๆ และปรับปรุงให้ดีขึ้นด้วยความเต็มใจ เป็นดังแนวคิดที่มุ่งหวังให้องค์กรหลีกเลี่ยงการกระทำต่างๆที่จะส่งผลกระทบต่อสังคม รวมถึงส่งเสริมให้กระทำการต่างๆ ที่จะสร้างประโยชน์ให้กับสังคม

สภาธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (World Business Council for Sustainable Envelopment) (CSR: Meeting Changing Expectations, 1999) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร คือความมุ่งมั่นหรือพันธะสัญญาที่ธุรกิจมีอยู่อย่างต่อเนื่องในการที่จะประพฤติปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานตลอดจนครอบครัวของเขาเหล่านั้น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมในวงกว้าง

ซึ่งจากความหมายที่นักวิชาการและองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ให้ไว้แล้วนั้น สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การให้ความสำคัญ และมุ่งมั่น ในการดำเนินธุรกิจโดยใช้หลักจริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนและสังคมโดยรวม สามารถดำเนินการได้ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในหรือภายนอกองค์กรอันจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2.1.3 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ศุภางค์ จันทวานิช และคณะ (2537 อ้างถึงใน มนัส สุวรรณ และคณะ, 2546) ให้ความหมายของ “การมีส่วนร่วม” ไว้ว่าหมายถึง การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น วางแผน ตัดสินใจดำเนินการหรือการติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมอาจเป็นการเข้าร่วมโดยตรงหรือ สนับสนุนให้ผู้อื่นเข้าร่วม โดยผู้เข้าร่วมอาจอยู่ในฐานะผู้กระทำ (actors) หรืออาจอยู่ในฐานะผู้ได้รับผลประโยชน์ (beneficiary) ก็ได้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537 อ้างถึงใน กานรินทร์ ปัญญาจรสกุล, 2553) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารไว้ว่ามีการมีส่วนร่วมของบุคคลจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง จะส่งผลผูกพันต่อหน่วยงาน และภารกิจที่ตัวเองมีส่วนร่วม

นิพัทธ์เวช สืบแสง (2541 อ้างถึงใน มนัส สุวรรณ และคณะ, 2546) ให้ความหมายว่า “การมีส่วนร่วม” คือ การกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงสถานการณ์ของเขาว่า เขาควรจะทำอย่างไรบ้างเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การกำหนดและการดำเนินการของประชาชนเอง

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2527 อ้างถึงใน สิทธิโชค เดชภิบาล, 2554) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 อ้างถึงใน Sasivanh Vongkanegnou, ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องนั้นเป็นเหตุให้บุคคลกระทำการให้กลุ่มนั้นบรรลุจุดมุ่งหมาย ทั้งยังทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

WHO and UNICEF (1978) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ว่าคือการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม จัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสังคม และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ โดยความสมัครใจ

ตามที่นักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้แล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลได้เข้าไปเกี่ยวข้องในกระบวนการการทำงาน ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินการ โดยการมีส่วนร่วมนั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็นร่วมปฏิบัติ รวมไปถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งการมีส่วนร่วม จะเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2.1.4 ความหมายของความพึงพอใจ

มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้หลายท่านดังต่อไปนี้

สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิท สมัครการ (2534: 12) กล่าวถึง ความพึงพอใจว่า เป็นการมีความสุข หลังจากได้รับรู้ว่าสิ่งที่ตนปรารถนา (Aspiration) ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้

ชรีณี เดชจินดา (2535) กล่าวว่าความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึก หรือทัศนคติของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดขึ้น เมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนอง

ทรงกรด ไกรกังวาร (2550) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึก หรือทัศนคติทางด้านบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ แต่ทั้งนี้ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน ขึ้นกับค่านิยม และประสบการณ์ที่ได้รับ

Strauss and Sayles (1960) กล่าวถึงความหมายของความพึงพอใจในงานไว้ว่าหมายถึง ความรู้สึกพอใจในงานที่ทำ และเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร บุคคลจะรู้สึกพอใจในงานที่ทำ เมื่องานนั้นให้ประโยชน์ตอบแทนทั้งด้านวัตถุและจิตใจ รวมถึงสามารถสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลนั้น ๆ ได้

Vroom (1964) ได้ให้ความหมายของการพึงพอใจไว้ว่า หมายถึงผลที่ได้จากการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งนั้น ทัศนคติในด้านบวกจะแสดงให้เห็นสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้น และทัศนคติในด้านลบจะแสดงให้เห็นถึงสภาพความไม่พึงพอใจ

จากความหมายของความพึงพอใจที่มีผู้ให้ไว้ตามรายละเอียดด้านบน สามารถสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึงอารมณ์ ความรู้สึก หรือทัศนคติที่ดีที่บุคคลได้รับจากปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความพึงพอใจ แสดงออกถึงความยินดี และภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.5 ความหมายของการเรียนรู้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520) ให้ความหมายของความรู้ เป็นพฤติกรรมขั้นต้นซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้อาจจะโดยการนึกได้ หรือโดยการมองเห็น ได้ยินและจำได้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความความหมายข้อเท็จจริง ทฤษฎีโครงสร้าง มาตรฐาน วิธีการแก้ปัญหา กฎเกณฑ์ เป็นต้น

ไพศาล หวังพานิช (2526) ได้ให้ความหมายของความรู้ความเข้าใจ ว่าหมายถึง ความสามารถในการตัดแปลงปรับปรุงเพื่อให้สามารถจับใจความ อธิบาย ความรู้ความเข้าใจต่างๆ บุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งใดจะสามารถแปลความหมาย ตีความ หรือขยายความเกี่ยวกับสิ่งนั้นได้

รัตติกรณ์ จงวิศาล (2535) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง กฎเกณฑ์ ข้อเท็จจริงและข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับและสะสมไว้ในรูปของการจำ

เกษม วัฒนชัย (2544) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า หมายถึง การรวบรวมความคิดของมนุษย์ และจัดให้เป็นหมวดหมู่และประมวลสาระที่สอดคล้องกัน โดยสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

Bloom, B.S. (1956) กล่าวว่า ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถของผู้คนในการขยายความรู้ความจำให้ไกลออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล

Davenport and Gilbert (1999) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่าเป็น ส่วนผสมของประสบการณ์ที่ได้รับการวางโครงสร้างอย่างเป็นระบบ และมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ จนสามารถถ่ายทอดออกมาได้เป็นอย่างดี และไม่เพียงอยู่แต่ในรูปแบบของเอกสารต่างๆ แต่ความรู้เข้าใจนี้ยังอยู่ในกระบวนการปฏิบัติ และบรรทัดฐานขององค์กรอีกด้วย

สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจ คือ กระบวนการที่เราสามารถจดจำสิ่งต่างๆ ได้ และสามารถตีความหมายของสิ่งนั้นๆ ได้อย่างสมเหตุสมผล

2.1.6 สาระสำคัญของบริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 จังหวัดพิษณุโลก

1. พื้นที่ปฏิบัติการเอส 1

1.1 ความเป็นมา: เป็นแหล่งน้ำมันดิบบนบกที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ได้รับสัมปทานเมื่อปีพ.ศ. 2522 และดำเนินการผลิตเป็นครั้งแรกในเดือนธันวาคม ปีพ.ศ.2525 โดยในปีพ.ศ. 2528 บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด โดยได้เข้าร่วมลงทุนในสัดส่วน 25% และได้เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดในปีพ.ศ. 2547 ในนามบริษัท ปตท.สผ.สยาม จำกัด

1.2 ลักษณะธุรกิจ: ดำเนินการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมบนบกในแปลงสัมปทานเอส 1 พื้นที่ 1,326 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมจังหวัดกำแพงเพชร พิษณุโลก และสุโขทัย มีผลิตภัณฑ์หลัก 3 ประเภท คือ น้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ และก๊าซหุงต้ม

1.3 จำนวนพนักงาน: 315 คน แบ่งเป็นพนักงานระดับบริหาร 17 คน และระดับปฏิบัติการ 298 คน

2. รายละเอียดโครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm)

ตารางที่ 2.1 รายละเอียดโครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm)

ชื่อโครงการ	ฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการโครงการเอส 1
ประเภทโครงการ	- ความต้องการพื้นฐาน
งบประมาณประจำปี	- 1,350,000 บาท
ระยะเวลาดำเนินงาน	- จัดทุกปี ระหว่างเดือนมกราคม เดือนธันวาคม -
วัตถุประสงค์	- เพื่อเป็นแหล่งอาหารกลางวันให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณภาพ อันเป็นการส่งเสริมด้านสุขภาพของนักเรียน - เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงวิชาการให้แก่นักเรียน/ บุคลากรในโรงเรียน และชุมชนหรือผู้ที่สนใจ สามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพได้ - เพื่อเป็นศูนย์สาธิตตัวอย่างสำหรับผู้สนใจ
กลุ่มเป้าหมาย	- โรงเรียนในพื้นที่สัมปทาน โครงการเอส 1
รายละเอียดโครงการ	<p><u>วิธีการดำเนินงาน</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สำรวจโรงเรียนที่เหมาะสม โดยมุ่งเน้นถึงความสนใจและเอาใจใส่ของผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และชุมชนรอบๆ โรงเรียน 2. ทำการคัดเลือกโรงเรียนในเขตพื้นที่สัมปทานของบริษัทฯ 3. ประชุมครู และเลือกคณะนักเรียนผู้รับผิดชอบโครงการเข้ารับการฝึกอบรม 4. จัดทำศูนย์ฯ สาธิตโครงการภายในโรงเรียน 5. จัดฝึกอบรมตามหมวดกิจกรรมต่างๆ 6. ดำเนินกิจกรรมการก่อสร้าง, เริ่มการเลี้ยงสัตว์และปลูกพืช การบริหารจัดการกิจกรรม โดยคณะกรรมการ (นักเรียน) คณะครู เจ้าหน้าที่บริษัทฯ 7. นำผลผลิตที่ได้ไปประกอบอาหารกลางวันและจำหน่าย เพื่อนำเงินที่เป็นรายได้มาเป็นทุนหมุนเวียนต่อไป 8. แลกเปลี่ยนประสบการณ์และการจัดสัมมนาระหว่างโรงเรียนในโครงการ หลังจากการดำเนินงานมาได้ระยะหนึ่ง 9. ติดตามประเมินผลและจัดทำรายงานความก้าวหน้าของโครงการ 10. ขยายผลต่อไปยังโรงเรียนอื่นๆ และชุมชนต่างๆ ที่สนใจ

ตารางที่ 2.1 รายละเอียดโครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) (ต่อ)

ชื่อโครงการ	ฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการโครงการเอส 1
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	<ul style="list-style-type: none"> - ชื่อเสียงของบริษัทฯ ในการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น - จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างบริษัทฯ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน และครู ทำให้เกิดทัศนคติ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นการลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น - โรงเรียนจะมีรายได้จากผลผลิตและสามารถนำรายได้นี้ไปทำกิจกรรมต่างๆ ให้แก่นักเรียน หรือเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียน - โรงเรียนสามารถนำกิจกรรมนี้ ไปขยายผล เพื่อความยั่งยืนต่อไป - มีผู้ที่สนใจนำไปปฏิบัติในชุมชนเพื่อเป็นอาชีพ

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล

การประเมินโครงการ (Program Evaluation) ช่วยในเรื่องของการตัดสินใจ ทั้งยังช่วยแสวงหาวิธีการทำงานอย่างสมเหตุสมผล ว่าต้องบริหารจัดการอย่างไร จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้ผลเป็นที่พอใจของประชาชนมากที่สุด จากเหตุการณ์ดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการนำเทคนิคของการประเมิน มาเป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลโครงการทางบริการสังคม เพื่อเป็นดังเครื่องหมายยืนยันของหน่วยงานที่ให้บริการนั้นๆ (นิศา ชูโต.2531: 2)

ในปัจจุบัน การประเมินกลายเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานต่างๆ ของรัฐและ เอกชน ตั้งแต่การเลือกโครงการ การวางแผนโครงการ การดำเนินงานตามโครงการ ตลอดจนถึงการประเมินผลสุดท้ายของโครงการ โดยรูปแบบของการประเมินจะมีความแตกต่างกันไปตามช่วงเวลาของการประเมิน และวัตถุประสงค์ของการประเมินนั้นๆ (สุวิมล ตรีภานันท์, 2550: 4-6)

2.1.1 ประเภทของการประเมิน

การประเมินโครงการสามารถจำแนกออกได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้จำแนก ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงการใช้เกณฑ์ในการจำแนกประเภทของการประเมินออกเป็น 4 เกณฑ์ ดังนี้ (พิชิต ฤทธิจรูญ, 2555)

1. แบ่งตามลำดับเวลาในการบริหารโครงการ ซึ่งสามารถจำแนกออกได้อีก 3 ประเภทคือ

1.1 การประเมินก่อนเริ่มโครงการ เป็นการ (Intrinsic evaluation) ประเมินโครงการที่อยู่ในขั้นตอนของการวางแผนโครงการ เพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาหา

ความเหมาะสมของโครงการ โดยการพิจารณาถึงปัญหาและความจำเป็นในการจัดทำโครงการ ซึ่งสามารถทำได้โดยการสำรวจความต้องการ (Need Assessment) หรือ ศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) เพื่อพิจารณาสภาพความพร้อมของการจัดทำโครงการในด้านต่างๆ พิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง

1.2 การประเมินขณะดำเนินงาน (On going evaluation) เพื่อศึกษาความก้าวหน้าของโครงการเป็นช่วงๆ และเพื่อดูว่าการดำเนินโครงการในแต่ละช่วง เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จะนำมาใช้เพื่อปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินโครงการให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นในช่วงระยะต่อไป

1.3 การประเมินหลังการดำเนินงาน (Pay-off evaluation) เพื่อตรวจสอบว่าการจัดทำโครงการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด รวมถึงการติดตามตรวจสอบผลกระทบหรือผลข้างเคียงทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 เพื่อประเมินความก้าวหน้าของโครงการ (Formative evaluation) เป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบ กำกับดูแลการดำเนินงาน ตลอดจนการศึกษาค้นคว้าปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในระหว่างการดำเนินโครงการ เพื่อนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานให้เป็นไปได้ด้วยความราบรื่นมากขึ้น และตรงตามเป้าหมายของโครงการ

2.2 เพื่อประเมินผลรวมสรุป (Summative evaluation) เป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบว่าโครงการประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าควรยุติโครงการ ควรดำเนินโครงการต่อไป หรือควรปรับขยายโครงการในช่วงระยะต่อไปหรือไม่

3. แบ่งตามสิ่งที่ถูกประเมิน สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ

3.1 การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับนโยบาย เป้าหมาย สภาพเศรษฐกิจและสังคม ทรัพยากรและข้อจำกัดต่างๆ รวมถึงปัญหาและความต้องการของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการว่า มีความสอดคล้องหรือเอื้อต่อการจัดทำโครงการหรือไม่ สารสนเทศที่ได้ สามารถนำมาใช้เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการให้มีความสอดคล้องกับนโยบายของโครงการให้มากขึ้น

3.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินความพร้อมทั้งในเชิงคุณภาพและความปริมาณของทรัพยากรต่างๆ ว่ามีพร้อมที่จะดำเนินโครงการไปได้หรือไม่ สารสนเทศที่ได้ จะนำมาเพื่อประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการของการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้การดำเนินโครงการสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินขณะดำเนินงาน หรือประเมินความก้าวหน้าของโครงการ สารสนเทศที่ได้นำมาใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงการดำเนินโครงการ

3.4 การประเมินผลผลิตหรือผลงาน (Product Evaluation) ประกอบด้วย การประเมินผลลัพธ์ (Output Evaluation) โดยพิจารณาจากปริมาณและคุณภาพของผลผลิต และการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) โดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการ สารสนเทศที่ได้นำมาใช้ประกอบการตัดสินใจคุณค่าของผลผลิตของโครงการ เพื่อการตัดสินใจว่า ควรจะคงโครงการไว้ ปรับขยายหรือยกเลิกโครงการ

4. แบ่งตามหลักคิดในการประเมิน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

4.1 การประเมินที่อิงวัตถุประสงค์/เป้าหมายของโครงการเป็นเกณฑ์ (Goal Based Evaluation) เป็นการประเมินจากการเปรียบเทียบผลของโครงการกับผลที่คาดหวังตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ

4.2 การประเมินที่ไม่อิงวัตถุประสงค์/เป้าหมายของโครงการ (Goal-free Evaluation) เป็นการประเมินที่ตัดสินคุณค่าของโครงการ โดยมุ่งเน้นไปที่การตีค่าของผลทั้งหมดที่เกิดขึ้น (Actual Outcomes) จากโครงการ และรวมถึงการประเมินผลที่ไม่ได้คาดหวังด้วย

2.2.2 แบบจำลอง (Model) ที่ใช้ในการประเมิน

แบบจำลอง (Model) ที่ใช้ในประเมินมีอยู่มากมาย แต่มีตัวอย่างเพื่ออธิบายโดยสังเขป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รูปแบบการประเมินของ Ralph W. Tyler

Tyler เป็นผู้เริ่มต้นบุกเบิกแนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการรุ่นแรกๆ ในปี ค.ศ. 1930 แนวทางการประเมินของ Tyler จัดเป็นการประเมินในระดับชั้นเรียน โดย Tyler มีความเห็นว่าการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จะมีส่วนช่วยอย่างมากในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ดังนั้นกระบวนการที่ทำให้การสอนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนอย่างที่ได้คาดหวัง มีดังนี้ (Ralph W. Tyler, 1969)

1.1 ต้องมีการระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่าเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนแล้วผู้เรียนควรมีพฤติกรรมใด

1.2 ต้องระบุได้ว่า เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ มีเนื้อหาใดบ้างที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้

1.3 หารูปแบบวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาในข้อ 2

1.4 หามาตรการในการตรวจสอบผลลัพธ์หลังจากที่การเรียนการสอน
 สิ้นสุดลง และบรรลุวัตถุประสงค์ตามข้อใดบ้าง และมีข้อใดบ้างที่ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์
 แนวคิดข้างต้นเป็นแนวคิดในช่วงต้นของ Tyler ต่อมา Tyler ได้สร้างวงจรของวัตถุประสงค์
 ในการจัดการการเรียนการสอนและการประเมินผลขึ้น โดยสามารถอธิบายเป็นโมเดลพื้นฐานได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 รูปแบบจำลองการประเมินพื้นฐานของ Tyler

ที่มา: Tyler, R. W., 1969

อย่างไรก็ตาม สามารถกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ การประเมินในความเห็นของ Tyler หมายถึง
 การเปรียบเทียบสิ่งที่ผู้เรียนสามารถกระทำได้จริงหลังจากที่ได้จัดการเรียนการสอนแล้วกับวัตถุประสงค์
 เชิงพฤติกรรมซึ่งได้กำหนดไว้หน้า ซึ่งแบบจำลองการประเมินที่ Tyler ได้นำเสนอ เรียกว่า “Tyler’s
 Goal Attainment Model” เป็นแบบจำลองที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลักในการประเมินความสำเร็จของ
 โครงการ โดยมุ่งตรวจสอบผลผลิตของโครงการว่าเป็นไปตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

2. รูปแบบการประเมินของ Lee J. Cronbach

Lee J. Cronbach (1963) ได้นำเสนอแนวคิดในเรื่องการประเมินว่า การประเมินเป็น
 ยุทธศาสตร์ของการตัดสินใจ โดยได้นำเสนอว่าการประเมินที่นำไปสู่การตัดสินใจมีอยู่ด้วยกัน 3 กรณี
 คือ

- 2.1 เพื่อปรับปรุงหลักสูตรรายวิชา เช่น การปรับแผนวิธีการสอนที่ให้
 เหมาะสม
- 2.2 เพื่อพิจารณาตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เพื่อตัดสินใจว่าจะ
 วางแผนการ
- 2.3 สอนอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับความต้องการด้านต่างๆ ของผู้เรียน
 เพื่อจัดระบบการบริหารเพื่อช่วยตัดสินใจว่าจะจัดระบบการบริหารอย่างไรจึงจะเหมาะสม ซึ่ง Cronbach
 ได้เสนอวิธีการประเมินเกี่ยวกับการเรียนการสอนไว้ 4 วิธี คือ

2.3.1 การศึกษากระบวนการ (Process Studies) เป็นการศึกษา
 เกี่ยวกับภาวะการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เช่น การที่นักเรียนทำแบบฝึกหัดไม่ถูกต้อง การซักถาม

นักเรียนขณะเรียน เป็นต้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้สามารถนำมาเป็นข้อมูลที่ใช้เพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงรายวิชาได้เป็นอย่างดี

2.3.2 การวัดศักยภาพของผู้เรียน (Proficiency Measurement)

Cronbach ให้ความสำคัญต่อคะแนนรายข้อมากกว่าคะแนนจากแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยให้ความเห็นว่าคะแนนจากแต่ละข้อสามารถชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้แล้ว และสิ่งที่ควรที่จะพัฒนาต่อไป ดังนั้นเขาจึงให้ความสำคัญต่อการสอบเพื่อวัดสมรรถภาพของผู้เรียนระหว่างการเรียนการสอนมากกว่าการสอบประจำปลายภาคเรียน

2.3.3 การวัดทัศนคติ (Attitude Measurement) Cronbach

เชื่อว่าถ้าผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ผู้เรียนก็จะมีความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสามารถวัดทัศนคติได้โดยการใช้วิธีการสัมภาษณ์ ใช้แบบสอบถาม หรือวิธีอื่นๆ

2.3.4 การติดตามผล (Follow-Up Studies) เป็นการติดตาม

ผลของการทำงาน เปิดโอกาสให้นักเรียนที่ผ่านในระดับชั้นพื้นฐานมาแล้วได้ประเมินถึงข้อดี รวมถึงข้อจำกัดต่างๆ เพื่อช่วยในการพัฒนาหรือปรับปรุงรายวิชานั้นต่อไป

เมื่อสรุปแนวความคิดการประเมินของ Cronbach จะเห็นได้ว่าการประเมินจะมุ่งเน้นเพื่อการตัดสินใจ และเห็นว่าการประเมินโครงการด้านการเรียนการสอนไม่ควรประเมินเฉพาะแต่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น ทั้งนี้หน้าที่สำคัญอีกหนึ่งประการของการประเมินโครงการด้านการเรียนการสอนคือการค้นหาข้อบกพร่องของโครงการ เพื่อที่จะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3. รูปแบบการประเมินของ Scriven

Scriven (1967) ได้จำแนกประเภทและบทบาทของการประเมินออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

3.1 การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาจุดดี-จุดด้อยของโครงการ เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น

3.2 การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ประเมินเพื่อเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ เพื่อนำเอาแนวทางดี ๆ นี้ไปใช้กับโครงการอื่นๆ

3.3 การประเมินภายใน (Intrinsic Evaluation) เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ เช่น เป้าหมาย โครงสร้าง วิธีการ เป็นต้น การประเมินในส่วนนี้จะไม่สนใจถึงผลผลิตหรือผลกระทบต่อผู้รับบริการจากการดำเนินโครงการ

3.4 การประเมินความคุ้มค่า (Pay-off Evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่มีผลต่อผู้รับบริการจากการดำเนินโครงการ เช่น ผลที่ได้จากการสอบ หรือผลกระทบต่างๆ ฯลฯ จัดได้ว่าเป็นการตัดสินใจคุณค่าของโครงการ โดยอิงจากเกณฑ์ภายนอก (Extrinsic criteria)

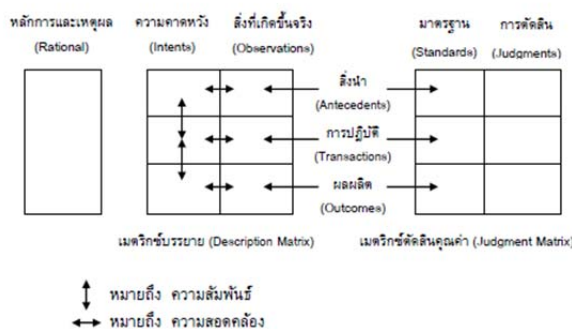
Scriven กล่าวว่าเราควรให้ความสำคัญกับการประเมินเกณฑ์ภายใน และควรตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนิน โครงการด้วย ทั้งที่เป็นผลโดยตรงจากโครงการ หรือผลพลอยได้ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทการประเมินตามแนวคิดของ Scriven ออกได้เป็นอีก 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

- 1) แนวคิดการประเมินที่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก ดังแนวคิดของ Scriven ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และ
- 2) แนวคิดการประเมินที่ไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก ซึ่งแนวคิดนี้เหมาะสำหรับการประเมินโครงการทางสังคมที่มีความซับซ้อนในการดำเนิน โครงการ และมีองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อโครงการ เช่น อิทธิพลทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ดังนั้นการประเมินต้องมีการออกแบบให้มีความยืดหยุ่นได้ เป็นต้น

เมื่อสรุปแนวคิดการประเมินของ Scriven จะเห็นได้ว่าการประเมินมีเป้าหมายสำคัญเพื่อการตัดสินใจและตรวจสอบคุณค่าของโครงการ ซึ่งจะต้องอาศัยการกำหนดเกณฑ์ประกอบการประเมิน การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4. รูปแบบการประเมินของ Robert E. Stake

Stake (1975) ได้สร้างแบบจำลองการประเมินโดยใช้ชื่อว่า Stake's Countenance Model ซึ่งตามโครงสร้างของแบบจำลองนี้ได้จำแนกข้อมูลการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือ ภาคบรรยาย (Description Matrix) และภาคการตัดสินใจคุณค่า (Judgment Matrix) และได้เสนอว่า ก่อนการบรรยายหรือการตัดสินใจคุณค่าของโครงการใด ๆ นักประเมินควรที่จะวิเคราะห์หลักการและเหตุผลของโครงการนั้นๆ ด้วย ซึ่งแบบจำลองสามารถแสดงได้ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 รูปแบบจำลองการประเมินของ Stake (Stake's Countenance Model)

ที่มา: Stake, Robert E., 1975

จากแผนภาพรูปแบบจำลองการประเมินของ Stake ข้างต้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.1 มิติในแนวตั้ง

4.1.1 สิ่งนำ (Antecedents) หมายถึง ภาวะของสิ่งต่างๆ ที่เป็นอยู่ก่อนที่จะมีกิจกรรม เช่น ถ้าในเรื่องของการเรียนการสอนจะหมายถึง ความสามารถ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน เป็นต้น

4.1.2 การปฏิบัติ (Transactions) หมายถึง ภาวะของการกระทำการจัดกิจกรรมใดๆ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการนั้นๆ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับครูและนักเรียน

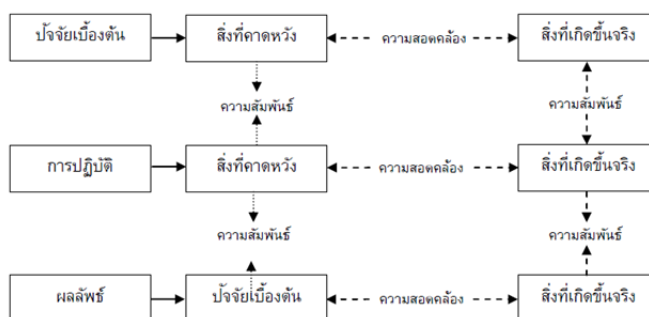
4.1.3 ผลผลิต (Outcomes) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำในโครงการ เช่น การที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะเพิ่มขึ้นหลังจากที่ครูได้จัดกิจกรรมไปแล้ว

4.2 มิติในแนวนอน

4.2.1 ส่วนของการบรรยาย หมายถึง ภาวะที่ได้เกิดขึ้นจริงหรือต้องการจะให้เกิดขึ้นโดยสามารถสังเกตได้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ (1) ความประสงค์ที่คาดหวัง (2) ผลหรือสิ่งที่สังเกตได้จริง

4.2.2 ส่วนของการตัดสิน หมายถึง ภาวะของการตัดสินใจเชิงประเมิน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนย่อย คือ เกณฑ์ ได้แก่ 1) ภาวะที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เปรียบเทียบกับปรากฏการณ์ใดๆ ที่สังเกตได้ และเพื่อระบุว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีคุณภาพระดับใด 2) การเลือกตัดสินใจ ได้แก่ ผลที่เกิดจากการนำเอาเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

อย่างไรก็ตาม การใช้เมตริกซ์การบรรยายและเมตริกซ์การตัดสินคุณค่า เพื่อพิจารณาประเด็นต่างๆ สามารถสรุปได้เป็น 2 ประเด็นคือ 1) การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลลัพธ์ 2) การพิจารณาความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

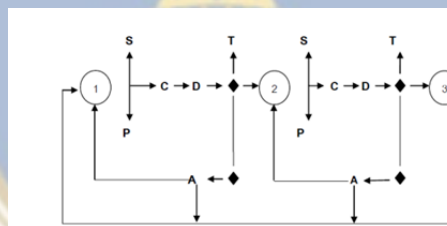
ภาพที่ 2.3 ประเด็นที่ประเมินและการพิจารณาความสัมพันธ์และความสอดคล้อง
ที่มา: Stake, Robert E.,1975

จากภาพที่ 2.3 ผู้ประเมินจะต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลลัพธ์ทั้ง 3 ส่วน ในขณะเดียวกันจะต้องพิจารณาความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริงด้วย

5. รูปแบบการประเมินของ Provus

Provus (1969) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินที่มีชื่อว่า “การประเมินความไม่สอดคล้อง” (The Discrepancy Evaluation Model) ขึ้นในปีคริสต์ศักราช 1969 Provus ได้แสดงให้เห็นว่า การประเมินเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินควบคู่กันไปกับโครงการ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

- 5.1 ขั้นตอนการออกแบบหรือวางแผนโครงการ โดยพิจารณาถึงจุดประสงค์ของโครงการ
- 5.2 ขั้นตอนการเตรียมปัจจัยนำเข้า
- 5.3 ขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด
- 5.4 ขั้นตอนการติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ
- 5.5 ขั้นตอนการพิจารณาค่าใช้จ่ายของโครงการ

ภาพที่ 2.4 แบบจำลองการประเมินของ Provus

ที่มา: Provus, Malcdm., 1969

- โดยที่
- S = มาตรฐาน (Standard)
  - P = การดำเนินงาน (Program performance)
  - C = เปรียบเทียบ (Compare)
  - D = ไม่สอดคล้อง (Discrepancy information)
  - T = ยกเลิก (Terminate)
  - A = การเปลี่ยนแปลง (Alteration)

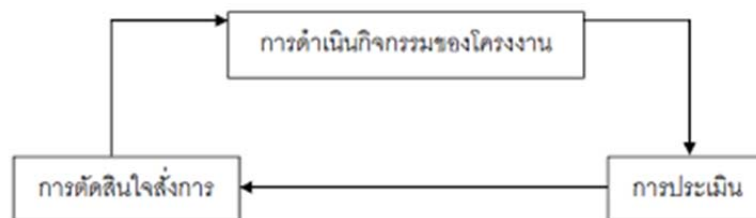
กิจกรรมที่ 1 จะนำการดำเนินงาน (P) มาเปรียบเทียบกับ (C) กับมาตรฐานงาน (S) ถ้าพบว่าไม่สอดคล้อง (D) จะมีทางเลือกอยู่ 3 ทาง คือ ยุติโครงการ (T) หรือมีการเปลี่ยนแปลง (A) หรือกลับไปเริ่มต้นใหม่ หากมีความสอดคล้องก็จะดำเนินการในกิจกรรม 2 ต่อไป

สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า Provus มีความพยายามในการประยุกต์ทฤษฎีการประเมินร่วมกับทฤษฎีการจัดการในการประเมินโครงการ เพื่อช่วยให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. แบบจำลอง (Model) การประเมินของ Stufflebeam

รูปแบบการประเมินของ Stufflebeam (1971) หรือที่เรียกว่า ชิปปโมเดล (CIPP Model) เป็นการประเมินที่มีกระบวนการอย่างต่อเนื่องมีจุดมุ่งเน้นที่สำคัญ คือ เน้นการประเมินภาพรวมของโครงการ ตั้งแต่บริบท ปัจจัยป้อน กระบวนการ และผลผลิต (Context, Input, Process and product) โดยจะใช้วิธีการสร้างเกณฑ์และประสิทธิภาพของโครงการ เพื่อใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ การประเมินตามนิยามของ Stufflebeam นั้น สามารถถ่ายทอดเป็นโมเดลพื้นฐานได้ดังนี้

ภาพที่ 2.5 โมเดลพื้นฐานของ Stufflebeam

ที่มา: Stufflebeam Daniel L.,and others., 1971

อย่างไรก็ตาม Stufflebeam และคณะ ได้จำแนกการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ (Stufflebeam Daniel L.,and others., 1971)

6.1 การประเมินบริบท หรือสภาพแวดล้อม (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินก่อนที่จะตัดสินใจทำโครงการใดๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อกำหนดหลักการและเหตุผล รวมถึงเพื่อพิจารณาความจำเป็นในการจัดทำโครงการ ตลอดจนพิจารณาความเหมาะสมเป้าหมายของโครงการ

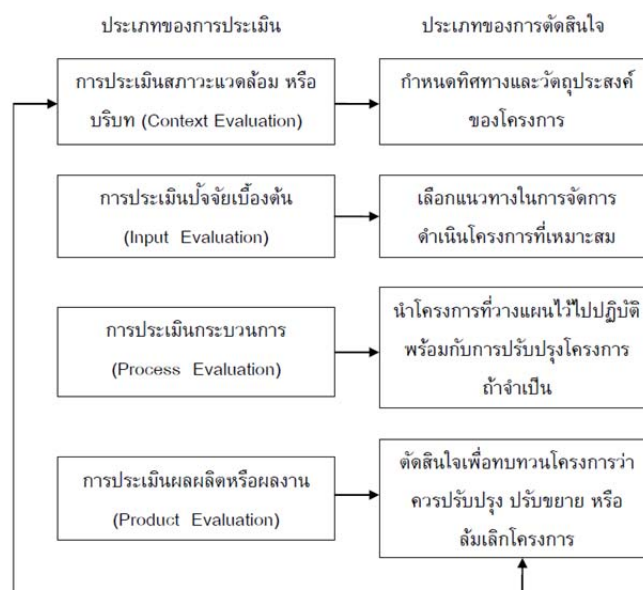
6.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม และความเพียงพอของปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินโครงการ

6.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อ (1) หาจุดบกพร่องของโครงการ เพื่อที่จะสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความเหมาะสมมากขึ้น (2) หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจเพื่อพัฒนางานต่างๆ (3) บันทึกภาวะเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นไว้เพื่อเป็นหลักฐาน

6.4 การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น รวมไปถึงการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

ซึ่งสิ่งที่ทำควบคู่กันไปกับการประเมินทั้ง 4 ประเภทข้างต้น ได้แก่ การตัดสินใจเพื่อดำเนินการใดๆ ซึ่งก็สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ประเภทเช่นกัน คือ 1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผนเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนในการดำเนินงาน 2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ และขั้นตอนการทำงานต่างๆ ของโครงการ 3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อควบคุมการทำงานให้ปฏิบัติตามแผนการที่กำหนดไว้ และเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวทางการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีที่สุด 4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ เพื่อเป็นแนวในการตัดสินใจเกี่ยวกับการยุติ ล้มเลิก หรือขยายโครงการในช่วงเวลาต่อไป

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แนวคิดและเป้าหมายของการประเมินตามที Stufflebeam และคณะได้นำเสนอ นั้น จะเอื้ออำนวยต่อการนำไปเพื่อประกอบการตัดสินใจ ดังรูปแบบความสัมพันธ์ต่อไปนี้

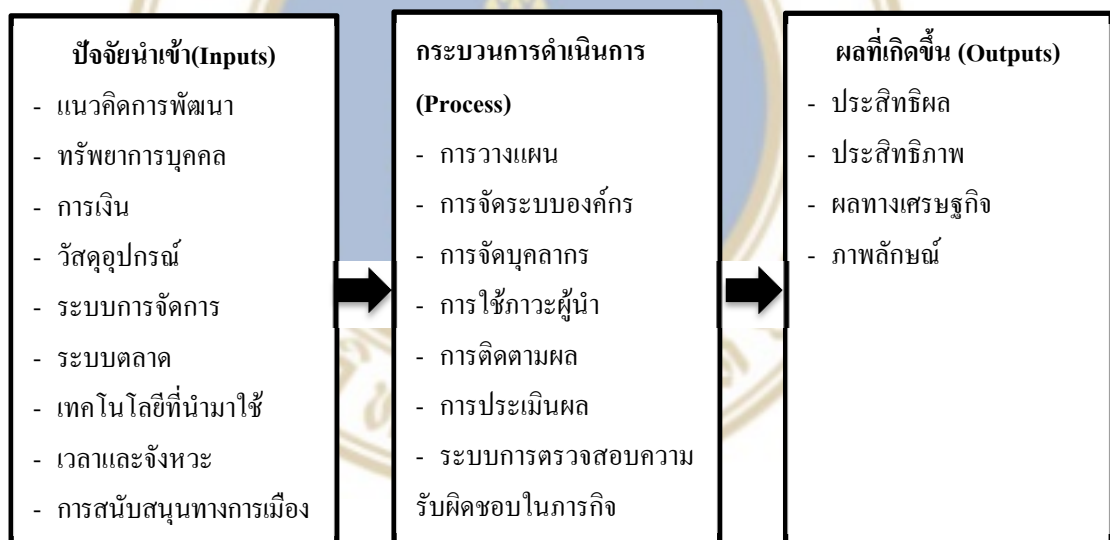

ภาพที่ 2.6 ความสัมพันธ์ระหว่าง CIPP Model กับการตัดสินใจดำเนินโครงการ
ที่มา: Stufflebeam Daniel L., and others. (1971)

7. แบบจำลอง (Model) การประเมินเชิงระบบ (Input-Output Model หรือ System Approach Model) ของ Katz and Kahn

เป็นแบบจำลองที่ผู้ศึกษาส่วนใหญ่นิยมใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการในปัจจุบัน ซึ่งแบบจำลองนี้มีหลักการสำคัญที่มุ่งเน้นประเมินด้วยวิธีการประเมินผลด้วยระบบวิเคราะห์ (Analytical Evaluation) เป็นการประเมินที่วิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Outputs) รวมทั้งประเมินผลต่อเป้าหมาย (Outcomes) และผลกระทบ (Impacts) ที่คาดว่าจะเกิดจากโครงการ ทั้งทางตรงและทางอ้อม และในมิติที่เป็นทั้งด้านบวกและด้านลบ (Katz and Kahn, 1978)

ซึ่งสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การประเมินในรูปแบบ Input-Output Model มีหลักสำคัญของการประเมิน อยู่ที่ การมุ่งเน้นประเมินไปที่ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการทำโครงการ (On-going Evaluation) เพื่อแก้ไขกิจกรรมระหว่างดำเนินโครงการให้มีความเหมาะสมมากขึ้น และการประเมินหลังเสร็จสิ้นโครงการ (Ex-post Evaluation) เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์สำหรับใช้ในการปรับปรุง และเพื่อช่วยในการตัดสินใจในการยุติหรือขยายโครงการ ซึ่งสามารถแสดงได้ดังภาพ

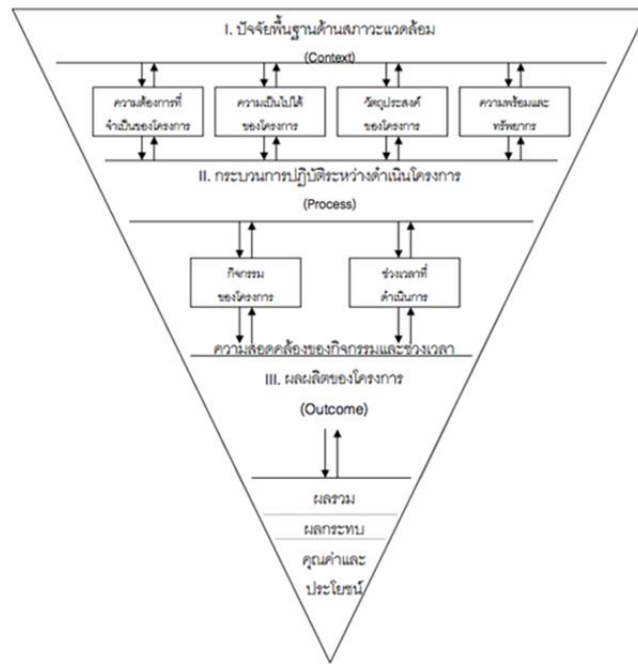

ภาพที่ 2.7 แสดงแบบจำลองการประเมิน Input-Output Model

ที่มา: Katz and Kahn (1978)

8. แบบจำลอง (Model)

การประเมินของ เยาวดี รามชัยกุล วิบูลย์ศรี เป็นแบบจำลองที่ถูกพัฒนารูปแบบการประเมินโครงการ โดย เยาวดี รามชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546: 303-317) เพื่อให้เหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับการประเมินโครงการในประเทศไทยโดยเฉพาะ

ภาพที่ 2.8 แบบจำลองการประเมิน “CPO”

ที่มา: เยาวดี ราชชัญกุล วิบูลย์ศรี (2546)

ซึ่งสัญลักษณ์ที่ใช้มีรายละเอียดดังนี้

- ..... หมายถึง เส้นแบ่งระหว่างองค์ประกอบซึ่งแยกกันไม่เด็ดขาด
- ↔ หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในลักษณะของการสื่อสารแบบสองทางอย่างครบวงจร
- C หมายถึง ปัจจัยพื้นฐานด้านสถานะแวดล้อม (Context)
- P หมายถึง กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ (Process)
- O หมายถึง ผลผลิตของโครงการ (Outcome)

จากภาพที่ 2.4 แสดงให้เห็นว่า การประเมินโครงการโดยแบบจำลอง “CPO” มีองค์ประกอบหลักทั้งหมด 3 ส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ดังนี้ (เยาวดี ราชชัญกุล วิบูลย์ศรี, 2542)

8.1 ปัจจัยพื้นฐานด้านสถานะแวดล้อม (Context) ปัจจัยทางด้านนี้ หมายถึง “บริบท” ต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทั้งหมด เช่น ปัจจัยทางการเมือง ทางสังคม ทางวัฒนธรรม รวมทั้งปัจจัยทั้งทางด้านกายภาพ และทางจิตใจ เป็นต้น การประเมินในส่วนนี้ เป็นการประเมินสถานะแวดล้อม หรือ “บริบท” ต่างๆ ของโครงการว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร โดยพิจารณาถึง

8.1.1 ความต้องการของโครงการ (Need Assessment) เพื่อให้ทราบถึงความจำเป็นในการทำโครงการ

8.1.2 ความเป็นไปได้ของโครงการ (Feasibility) เพื่อให้ทราบถึงโอกาสในการจัดทำโครงการ

8.1.3 การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อระบุถึงสิ่งที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นจากการทำโครงการ

8.1.4 ความพร้อมและทรัพยากรในด้านต่างๆ เช่น เงินทุน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร เป็นต้น

8.2 กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ (Process) คำว่ากระบวนการ หมายถึง ขั้นตอนหรือกรรมวิธีที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับก่อนหรือหลังอย่างเป็นระบบและครบวงจร ในระหว่างดำเนินการโครงการ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับเป้าหมายของแต่ละโครงการ แต่สำหรับการประเมินโครงการโดยทั่วไป จะมีองค์ประกอบสำคัญที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษ คือ

8.2.1 กิจกรรม (Activity) เพื่อให้ทราบว่ากิจกรรมนั้นมีความสอดคล้องหรือตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ และมีการจัดลำดับที่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด

8.2.2 ช่วงเวลา (Timing) เพื่อให้ทราบว่า ช่วงเวลาที่จะดำเนินโครงการทางด้านกิจกรรมนั้นๆ มีความเหมาะสมเพียงใด มีข้อจำกัดอะไรหรือไม่ หรือเวลาที่กำหนดไว้นั้นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความจำเป็นหรือไม่ เพราะเหตุใด

8.3 ผลผลิตของโครงการ (Outcome) เป็นการประเมินเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการนั้นๆ โดยพิจารณาถึง

8.3.1 ผลรวม (Overall) เพื่อให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากกิจกรรมของโครงการ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

8.3.2 ผลกระทบ (Impact) เพื่อให้ทราบถึงผลที่ตามมาจากการดำเนินโครงการนั้นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงสิ่งคาดหวังและไม่คาดหวังด้วย

8.3.3 คุณค่าหรือประโยชน์ (Utility) เพื่อให้ทราบถึงคุณค่าหรือความสำคัญของผลที่ได้จากการประเมิน ทั้งนี้เพื่อนำเอาไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ หรือนำเอาไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อไป

ซึ่งสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่าแบบจำลองนี้ได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ประเมินโครงการต่างๆ ในประเทศไทย โดยได้เน้นในการประเมินด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่การประเมินปัจจัยขั้นพื้นฐาน ด้านสภาพแวดล้อมอย่างละเอียด การประเมินกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ และการประเมินผลผลิตตามลำดับ การประเมินในรูปแบบนี้จึงนับเป็นรูปแบบการประเมินที่ครบวงจร

อย่างไรก็ดี การประเมินทั้งสามด้านที่นำเสนอมานั้นบางครั้งไม่สามารถครอบคลุมทุกขั้นตอนที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพที่เหมาะสม และเป็นไปตามความจำเป็นของโครงการเป็นหลัก

9. รูปแบบการประเมินแบบ IPOO Model

รูปแบบการประเมินแบบ IPOO Model ประกอบด้วยการประเมิน 4 ด้าน คือ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544) 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) เพื่อออกแบบโครงการ 2) กระบวนการ (Process) เพื่อประเมินขั้นตอนในการดำเนินการตามโครงการ 3) ผลผลิต (Output) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ตามโครงการว่าบรรลุตามความมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด และ 4) ผลลัพธ์ (Outcome) เพื่อประเมินผลของโครงการ โดยในช่วงระยะหนึ่งเพื่อตรวจสอบว่าเป้าหมายของโครงการได้รับการตอบสนองมากน้อยเพียงใด โดยการประเมินด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

9.1 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่างๆ คือ

9.1.1 ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ

9.1.2 ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

9.1.3 การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยนำเข้า คือ สามารถวิเคราะห์ราคาและกำไร (Cost and Benefit) ที่จะได้รับ โดยประเมินในอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพในการประเมินปัจจัยนำเข้านี้ จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่าควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร รวมถึงจะวางแผนงานและดำเนินการอย่างไร

9.2 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนดำเนินการได้รับอนุมัติ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบ ซึ่งการประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ 1) เพื่อหาข้อบกพร่องของกระบวนการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ 2) เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน 3) เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงปฏิบัติการต่างๆ ที่เกิดขึ้น

9.3 การประเมินผลผลิต (Output & Product Evaluation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ เพื่อดูว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นสามารถนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่

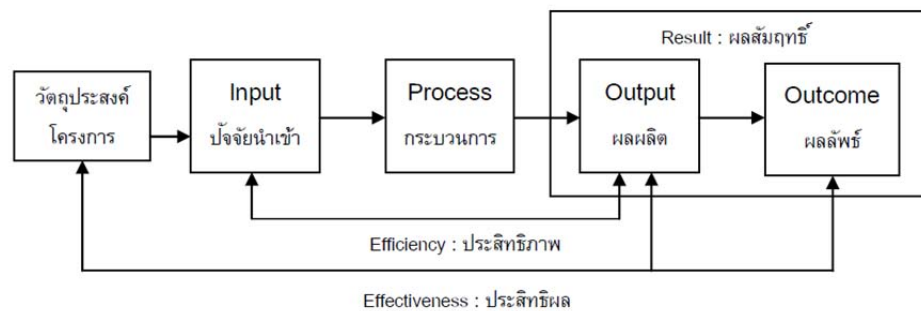
วัดมาได้ด้วยมาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพัทธ์ที่กำหนดไว้ก่อน (Relative Criteria) และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยการประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการร่วมด้วย

9.4 การประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation) การประเมินผลลัพธ์เป็นการพิจารณาถึงผลประโยชน์ ผลกระทบ สิ่งที่เป็น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายอันเป็นผลมาจากการดำเนินงานของโครงการซึ่งสามารถเป็นผลลัพธ์ทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว

การประเมินผลลัพธ์โครงการไม่ได้มีเทคนิควิธีการเดียว แต่หากมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไปตามความจำเป็น และลักษณะขององค์กรและโครงการที่เกี่ยวข้องดังนั้นองค์กรจึงต้องแสวงหาเทคนิคและวิธีการประเมินผลลัพธ์ของตนเองเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายการให้บริการ และเรียนรู้ที่จะปรับปรุงเทคนิคและวิธีการให้ดียิ่งขึ้นไป หรือเพื่อช่วยตรวจสอบความคืบหน้าและผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

ถ้าหากไม่มีการประเมินผลลัพธ์ เราก็ไม่อาจสรุปได้ว่าโครงการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว รวมถึงไม่สามารถเรียนรู้ผลของการดำเนินงาน และแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วที่ได้ ดังนั้นการประเมินผลลัพธ์จึงถือว่าเป็นระบบการป้อนข้อมูลย้อนกลับที่ดี (good feedback system)

รูปแบบของระบบการประเมินผลที่ประกอบด้วย IPOO สามารถสรุป ได้ดัง ภาพที่ 2.10

ภาพที่ 2.9 แบบจำลองระบบการประเมินผล

ที่มา: อุทุมพร จามรมาน, 2527

2.3 แนวคิดของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR)

2.3.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR)

แนวความคิดเกี่ยวกับ CSR ให้ความสำคัญกับเรื่องที่ว่า ธุรกิจจะประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ จะต้องมาควบคู่กับสังคมที่มั่นคง กล่าวคือทั้งธุรกิจและสังคมจะเติบโตได้โดยการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เปรียบเสมือนกับสำนวนไทยที่ว่า น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า

โดยองค์ประกอบที่สำคัญของ CSR ก็คือ (สำนักคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2550)

1. การรู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรตามหลักจริยธรรมและธรรมาภิบาลโดยไม่สร้างผลกระทบในแง่ลบ
  2. การมีกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือฟื้นฟูสังคมและชุมชน ซึ่งคำว่าสังคมนั้นมีความหมายรวมไปถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยตรง เช่น พนักงาน ลูกค้า และที่เกี่ยวข้องทางอ้อม เช่น ประชาชนทั่วไปด้วย
  3. การอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- อย่างไรก็ตามทั้ง 3 ส่วนนี้จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะหล่อหลอมให้องค์กรมีการพัฒนาที่ยั่งยืนได้เป็นอย่างดี

2.3.2 ขอบเขตการทำกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR)

ความรับผิดชอบต่อสังคมในการปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็นขอบเขตความรับผิดชอบต่อสังคมออกเป็น 4 มิติ คือ (Carrol, 1979)

ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านเศรษฐศาสตร์ (Economic Responsibilities) เป็นความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะที่ธุรกิจผลิตสินค้า ผลิตภัณฑ์และบริการในราคาที่ยุติธรรม ตามคุณค่าที่แท้จริงของสินค้าและบริการ โดยธุรกิจยังคงมีกำไรส่วนหนึ่งที่สามารถนำไปดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาและเสริมสร้างเศรษฐกิจแก่ชุมชนและสังคมโดยรวมได้

1. ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านกฎหมาย (Legal Responsibilities) เป็นความรับผิดชอบต่อสังคม ในลักษณะที่ธุรกิจปฏิบัติตามกฎหมายที่แต่ละสังคมเป็นผู้กำหนด ซึ่งกฎหมายนั้นจะเป็นดังแรงบังคับให้ธุรกิจปฏิบัติตามกฎหมายควบคู่กับหลักศีลธรรมทางธุรกิจ
2. ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม (Ethical Responsibilities) เป็นความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะที่ธุรกิจถูกคาดหวังจากสังคมให้ปฏิบัติ มักปรากฏในรูปแบบของบรรทัดฐาน

มาตรฐาน และความคาดหวังของผู้บริโภค ลูกค้า ผู้ถือหุ้น และชุมชนในเรื่องความยุติธรรม ความถูกต้อง และความเคารพสิทธิประโยชน์

3. ความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านการให้ด้วยความสมัครใจ (Philanthropic Responsibilities) เป็นความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะการให้ด้วยความสมัครใจ โดยไม่ได้ถูกบังคับด้วยกฎหมาย และแม้สังคมไม่ได้ร้องขอหากแต่เกิดจากการประเมินศักยภาพขององค์กรและความคาดหวังของสังคม ในการประสานคุณค่าร่วมกันระหว่างองค์กรและสังคม

2.3.3 การสื่อสารความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)

ฟิลิป คอตเลอร์ (2005) ได้แบ่งกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในเชิงของการสื่อสารความรับผิดชอบต่อสังคมออกเป็น 7 แนวทาง ได้แก่

1. การส่งเสริมการรับรู้เชิงประเด็น (Cause Promotion) เป็นการจัดหาวัสดุ สิ่งของหรือทรัพยากรอื่นๆขององค์กรเพื่อการขยายการรับรู้ และความห่วงใยต่อประเด็นทางสังคม รวมถึงการสนับสนุน การระดมทุน หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวด้วย

2. การตลาดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม (Caused Related Marketing) เป็นการบริจาครายได้ส่วนหนึ่งจากการขายผลิตภัณฑ์เพื่อช่วยเหลือ หรือร่วมแก้ไขปัญหาทางสังคมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยไม่มุ่งหวังผลกำไร

3. การตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาทางสังคม (Corporate Social Marketing) เป็นการสนับสนุนการพัฒนา ในด้านสาธารณสุข ด้านความปลอดภัย และด้านสิ่งแวดล้อม

4. การบริจาคเพื่อการกุศล (Corporate Philanthropy) เป็นการช่วยเหลือในประเด็นปัญหาสังคมโดยตรงด้วยการบริจาคสิ่งของหรือเงิน ที่มักเกิดจากกระแสความต้องการภายนอกองค์กรซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทางธุรกิจขององค์กร

5. การอาสาช่วยเหลือสังคม (Community Volunteering) เป็นการสนับสนุนหรืออุทิศพนักงานหรือลูกค้า เพื่อร่วมเสียสละเวลาและแรงงานในการทำงานที่เป็นประโยชน์แก่สังคมและชุมชน เพื่อช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาดังกล่าว

6. การประกอบธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsible Business Practices) เป็นการดำเนินธุรกิจในเชิงป้องกันและหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม

7. การพัฒนาและส่งมอบผลิตภัณฑ์และการบริการตามกำลังซื้อของคนในระดับฐานราก (Development and Delivering Affordable and Service) เป็นการใช้กระบวนการทางธุรกิจในการผลิตสินค้าและจำหน่ายสินค้าสู่ตลาดฐานล่าง (Bottom of the Pyramid) ในราคาที่ไม่มีแพงเหมาะสมกับกำลังซื้อของผู้คนในระดับฐานราก

อย่างไรก็ดี ความรับผิดชอบต่อสังคมในรูปแบบการบริจาค การดำเนินกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรธุรกิจเอกชนต่อชุมชนและสังคม หรือการเยียวยาสังคมเมื่อเกิดปัญหา เป็นเพียงการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะการตั้งรับเท่านั้น การสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมในระยะยาว ทำได้ด้วยการส่งมอบ Core Value ที่เป็นศักยภาพขององค์กร (Competency) ในการสร้างประโยชน์แก่สังคมแม้ไม่ได้รับการร้องขอ ถือเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมในเชิงรุก รวมถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชนในแหล่งการดำเนินธุรกิจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม (Triple Bottom Line) เพื่อให้เกิดคุณค่าในระยะยาว นับเป็นการผสานคุณค่าทางธุรกิจและคุณค่าทางสังคม (Shared Value) ซึ่งถือเป็นการสร้างความแตกต่างในการดำเนินธุรกิจและมีส่วนช่วยในการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และเกิดการพัฒนายั่งยืน

2.3.4 ประเภทของกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR)

สามารถจำแนกประเภทของกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) ตามบทบาทและความเกี่ยวข้องขององค์กรออกได้เป็น 3 ประเภท คือ (กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552)

1. CSR-after-process คือการดำเนินกิจกรรม (activities) ขององค์กร เพื่อสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่สังคมในด้านต่างๆ โดยกิจกรรมที่ดำเนินการนั้นมักแยกออกจากการดำเนินธุรกิจหลักของกิจการ และเกิดขึ้นภายหลัง เช่น การดูแลรักษาชุมชนที่ได้รับผลกระทบมลพิษจากการประกอบกิจการขององค์กร กิจกรรมเหล่านี้มักเป็นกิจกรรมที่อยู่นอกเหนือเวลาทำงานปกติ
2. CSR-in-process คือ การดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมที่อยู่ในกระบวนการทำงานหลักของกิจการ เช่น การป้องกัน หรือกำจัดมลพิษในกระบวนการผลิต เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อชุมชน เป็นต้น ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่อยู่ในเวลาปกติของกิจการ
3. CSR-as-process คือการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมโดยที่องค์กรไม่แสวงหากำไรให้กับตัวเอง ตัวอย่างของกิจการที่อาจจัดอยู่ในหมวดนี้ คือ มูลนิธิ องค์กร สาธารณประโยชน์ และหน่วยงานส่วนราชการต่างๆ

2.3.5 ประโยชน์ของการทำกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR)

เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายแล้วว่ากิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) สามารถสร้างประโยชน์ให้กับองค์กรได้อย่างหลากหลาย เช่น (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2550)

1. ความน่าเชื่อถือ การสร้างความน่าเชื่อถือขององค์กรจากการรับผิดชอบต่อสังคม ถูกกำหนดจากความคาดหวังของสังคม และการปฏิบัติขององค์กรในการตอบสนองต่อสังคมและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
2. การจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความน่าเชื่อถือมาจากการจัดการและการมีส่วนร่วม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Engagement) โดยมีเป้าหมายเพื่อลดความกังวลและตอบสนองความต้องการของสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควบคู่กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. การจัดการความเสี่ยง การลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจส่วนหนึ่งมาจากการดำเนิน ธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การนำเทคโนโลยีที่ช่วยในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีส่วนช่วยในการสร้างการยอมรับ ทั้งยังได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรจากผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียอีกด้วย
4. การสร้างแรงจูงใจแก่พนักงาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ของพนักงานมีส่วนช่วยในการสร้างการเห็นคุณค่าของตนเองในการสร้างประโยชน์แก่สังคม (Self Esteem) นำมาซึ่งความภาคภูมิใจแก่พนักงาน และสร้างแรงจูงใจในการทำงาน
5. การเรียนรู้และนวัตกรรม การนำเทคโนโลยีหรือการคิดค้นนวัตกรรมที่ช่วยลด ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม หรือการปรับเปลี่ยนเทคนิคในกระบวนการการดำเนินธุรกิจเพื่อและสร้าง ประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคม ทำให้ช่วยลดต้นทุนการผลิตสินค้า และยังนำไปสู่ความสามารถ ในการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย
6. ความสามารถในการแข่งขันและจุดยืนทางการตลาด ความรับผิดชอบต่อสังคมใน ลักษณะของการผสานคุณค่าร่วมกันระหว่างองค์กรและสังคม ถือเป็น การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน เหนือคู่แข่งทางธุรกิจ
7. การยอมรับจากแหล่งทุน และการเข้าถึงแหล่งทุน ปัจจุบันตลาดหลักทรัพย์ในหลาย ประเทศทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทย ได้สร้างมาตรฐานการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อ สังคม (Social Responsibility Investment : SRI) เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงิน และการลงทุนที่ยั่งยืนมาเป็นกรอบในการเข้าถึงแหล่งทุนและสร้างการยอมรับจากแหล่งทุน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.4.1 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

ศิริชัย กาญจนวาสี (2548) ได้กำหนดรูปแบบที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กร ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการประชุม
2. การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร
4. การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมต่างๆ
6. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

วรรณ วลัยวานิช (2546) ได้กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ รูปแบบที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตัดสินใจในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน จนกว่าการดำเนินงานจะบรรลุผลเสร็จสมบูรณ์
2. การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง คือ รูปแบบที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม หรือในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง เท่านั้น

จินตวิทย์ เกษมสุข (2554) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไปไว้ทั้งหมด 4 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ
2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น
3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจและค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) จัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถามต่างๆ

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

4. การร่วมในการตัดสินใจของประชาชนเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน (Decision Making)

โดยแท้จริงแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมไม่อาจสามารถกระทำได้ในทุกประเด็น แต่ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของบุคคลจะมีอยู่ในเกือบทุกกิจกรรมของสังคม ขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นการพิจารณาที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขพื้นฐานการมีส่วนร่วมว่าจะต้องมีอิสรภาพ มีความเสมอภาค และมีความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้การมีส่วนร่วมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

2.4.2 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ (2551) กล่าวว่า

1. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการ และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ๆ ที่อาจทำให้ได้มาซึ่งคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุด

2. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง ถึงแม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวโดยไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้าน ซึ่งจะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว รวมทั้งเกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้สามารถสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน รวมถึงช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ

4. การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น จากการศึกษาที่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และเมื่อได้ร่วมตัดสินใจไปแล้ว พวกเขา ก็อยากเห็นผลที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ และเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่างๆ เข้ามาแสดงความต้องการและความกังวลตั้งแต่เริ่มต้น จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้ง อันจะเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงได้

6. การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรม โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

7. การคาดการณ์ความหวงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

8. การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ และยังทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

2.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

2.5.1 องค์กรประกอบที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ

Millett (1954) ได้อธิบายส่วนประกอบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบริการสาธารณะ โดยที่ได้รับการบริการอย่างเสมอภาคกันไว้ดังนี้

1. การให้บริการตรงตามเวลา (Timely Service)
2. การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service)
3. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service)
4. การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) กล่าวคือ การเพิ่มประสิทธิภาพหรือความสามารถที่จะทำหน้าที่ได้มากขึ้นโดยใช้ทรัพยากรเท่าเดิม

2.5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow กล่าวว่า ความต้องการของคนเราเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจูงใจ และความต้องการของคน ทั้งนี้เราสามารถสังเกตได้ดังนี้ 1) คนเรามีความต้องการไม่สิ้นสุด เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างหนึ่งแล้วก็จะเกิดความต้องการอย่างอื่นต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด 2) ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้เกิดการจูงใจที่จะทำพฤติกรรม ส่วนความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เกิดการจูงใจอีกต่อไป และ 3) ความต้องการของคนจะเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นไปสู่ความต้องการไปในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ 5 ขั้น ดังนี้ (วรรณภา ทองแดง, 2551)

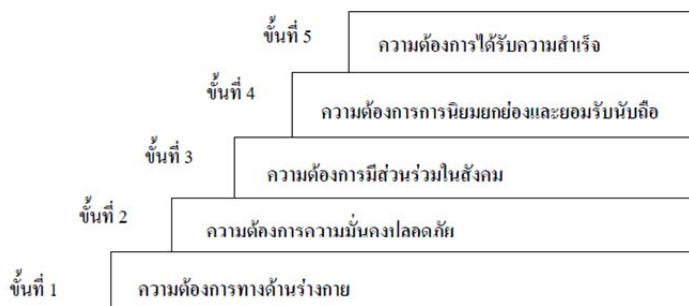
1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอด เช่น ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อน และความ ต้องการทางเพศ เป็นต้น

2. ความต้องการความปลอดภัย หรือความมั่นคง (Security or Safety Needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้ว มนุษย์จะมีความต้องการในขั้นต่อไปที่สูงขึ้น คือ ความต้องการทางด้านความปลอดภัย หรือความมั่นคงต่างๆ ความต้องการทางด้านนี้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกัน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับร่างกาย

3. ความต้องการทางด้านสังคม (Social or Belongingness Needs) ภายหลังจากที่ได้รับการสนองในสองขั้นดังกล่าวแล้ว ก็จะมีความต้องการขั้นสูงขึ้น คือความต้องการทางสังคมจะเริ่มเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการด้านนี้จะเป็นความต้องการอยู่ร่วมกันและการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น

4. ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นในสังคม (Esteem or Status Needs) เป็นความต้องการขั้นต่อมา กล่าวคือ ความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถ ความรู้ และความสำคัญ รวมทั้งความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเทียบกับบุคคลอื่น หรืออยากที่จะให้บุคคลอื่นยกย่องสรรเสริญในความรับผิดชอบ ในหน้าที่การงาน หรือการดำรงตำแหน่งที่สำคัญในองค์กร

5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization or Self Realization) ลำดับความต้องการที่สูงสุดของมนุษย์ก็คือ ความต้องการที่อยากประสบความสำเร็จในชีวิตตามความนึกคิด หรือความคาดหวัง ทะเยอทะยานใฝ่ฝันที่อยากจะได้รับผลสำเร็จ

ภาพที่ 2.10 แสดงลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow
ที่มา : Maslow (1943)

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

2.6.1 ระดับความรู้

ระดับความรู้สามารถจำแนกออกได้เป็น 6 ชั้น ดังนี้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวิง สุวรรณ, 2536)

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นความสามารถในการจำ หรือระลึกได้ หมายรวมถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เคยได้รับรู้มาด้วย เช่น ความรู้เฉพาะเรื่อง และความรู้เกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

2. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถในการแปลความหมายเพื่อขยายความในเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ สามารถแยกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) การแปลความเป็นการจับใจความให้ถูกต้อง เกี่ยวกับสิ่งที่สื่อความหมายไปสู่อีกรูปแบบหนึ่ง 2) การตีความหมาย เป็นการอธิบายความหมายหรือสรุปเรื่องราวโดยการจัดระเบียบและรวบรวมเรียบเรียงเนื้อหาใหม่ และ 3) การขยายความ เป็นการขยายเนื้อหาที่เกินเลยจากข้อมูลที่อ้างอิง

3. การนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำสาระสำคัญต่าง ๆ ใช้ในสถานการณ์จริง ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบความคิดทั่วไป กฎเกณฑ์ ทฤษฎี ฯลฯ

4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการแยกการสื่อความหมายไปสู่หน่วยย่อย เพื่อให้ได้ลำดับชั้น การวิเคราะห์เช่นนี้เพื่อมุ่งให้การสื่อความหมายมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการนำหน่วยต่างๆ เข้าเป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อจัดเรียบเรียง และรวบรวมเพื่อสร้างแบบแผนหรือ โครงสร้างที่ไม่เคยมีมาก่อน

6. การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่าของเนื้อหาวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ซึ่งอาจจะกำหนดกฎเกณฑ์ ขึ้นเอง หรือผู้อื่นกำหนดก็ได้

2.6.2 การวัดความรู้

เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้มีหลายชนิด ซึ่งแต่ละชนิดก็เหมาะสมกับการวัดความรู้ตามคุณลักษณะที่ต่างกันออกไป ในที่นี้กล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ที่นิยมใช้กันมาก คือ แบบทดสอบ ซึ่งแบบทดสอบหากแบ่งตามลักษณะทางจิตวิทยาที่ใช้วัด จะสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ (สุมนมาลย์ และคณะ, 2545)

1. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความเข้าใจซึ่งเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ แบบทดสอบประเภทนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ แบบทดสอบที่ครูสร้างเอง หรือแบบทดสอบมาตรฐาน

2. แบบทดสอบความถนัด (Aptitude Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดสมรรถภาพทางสมองของคนว่ามีความรู้ความสามารถน้อยเพียงใด และมีความสามารถทางด้านใดเป็นพิเศษ สามารถใช้วัดได้ทั้งด้านความถนัดในวิชาเรียน และความถนัดพิเศษเฉพาะบุคคล

3. แบบทดสอบบุคคล – สังคม (Personal – social Test) เป็นแบบทดสอบใช้วัดบุคลิกภาพ และการปรับตัวเข้ากับสังคมของบุคคล มีทั้งแบบให้ผู้ตอบเรียบเรียงคำตอบเอง ตอบสั้น หรือเลือกตอบ ซึ่งถ้าแบ่งตามลักษณะการตอบจะสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) แบบทดสอบปฏิบัติ (Performance Test) เป็นการทดสอบด้วยการให้ปฏิบัติลงมือทำจริง 2) แบบทดสอบเขียนตอบ (Paper – pencil Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้กันทั่วไปซึ่งให้กระดาษและดินสอหรือปากกาเป็นอุปกรณ์ช่วยตอบ ผู้ตอบจะต้องเขียนตอบทั้งหมด และ 3) แบบทดสอบปากเปล่า (Oral Test) เป็นการทดสอบที่ให้ผู้ตอบพูดแทนการเขียน เช่น การสอบสัมภาษณ์

จากรายละเอียดข้างต้นสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง การแสดงออกของสมรรถภาพสมองด้านความจำ เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ เรื่องราวรายละเอียดที่ปรากฏในตำราหรือสิ่งที่ได้รับการบอกเล่า รวมทั้งข้อมูลต่างๆ และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหรือการค้นหา ซึ่งได้มาจากการสังเกต จากการรายงาน การรับรู้ข้อเท็จจริงที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้เป็นประสบการณ์ การรับรู้ ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องชัดเจนและต้องอาศัยเวลา

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มรรษมน บัวภา (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง: กรณีศึกษาอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผล การดำเนินงานตามโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง กรณีศึกษาอำเภอคลองหลวง จังหวัด ปทุมธานี และเพื่อประเมินกระบวนการดำเนินงาน ของโครงการ รวมถึงเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆ ในการดำเนินงานตามโครงการ

โดยการประเมินนี้ใช้แบบจำลองการประเมิน Input-Output Model และซีโป CPO (CPO'S Evaluation Model) ด้วยการเก็บข้อมูลจาก 3 ฝ่าย คือ 1) สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 2) คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน 3) ข้าราชการผู้เกี่ยวข้อง

ซึ่งผลการศึกษาพบว่า 1) การประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ด้านคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นว่ากระบวนการดำเนินงาน ตามโครงการดำเนินงาน ได้ดี โดยเฉพาะในเรื่องการอำนวยความสะดวก เรื่องการอธิบายหรือแนะนำรายละเอียด ของโครงการของข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้อง กับโครงการ 2) การประเมินผลลัพธ์จากโครงการ ในด้านสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นด้วยปานกลาง กับผลลัพธ์จากโครงการ โดยเห็น ว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มีประโยชน์ ทำให้ประชาชนมีเงินทุนใน การพัฒนาอาชีพ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมือง มีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก และ มีความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการในระดับปานกลาง ส่วน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ การไม่มาเข้าร่วมประชุมเพื่อแก้ไขปัญหา การไม่รู้ หลักเกณฑ์ และสาระสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมไปถึงการชำระเงินกู้ไม่ตรงตาม กำหนด

เสวียน สุวรรณภักดี (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการแก้ปัญหา นักเรียน อ่านไม่ออกและอ่านไม่คล่อง โรงเรียนเทศบาลวัดโคกสะอาด สังกัดเทศบาลเมืองทุ่งสง ตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีจุดประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ (Context) ได้แก่ ความต้องการจำเป็นของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ รวมถึงความพร้อมและทรัพยากรในการดำเนินการ (Readiness and resources) 2) เพื่อประเมินกระบวนการปฏิบัติงานระหว่างดำเนินการของโครงการ (Process) ได้แก่ กิจกรรมโครงการ และช่วงเวลา 3) เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการ (Outcome) ได้แก่ ผลการดำเนินการหลังการดำเนิน โครงการที่เป็นผลรวม (Overall) 4) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโครงการแก้ปัญหา การอ่านไม่ออกและอ่านไม่คล่อง โรงเรียนเทศบาลวัดโคกสะอาด สังกัดเทศบาลเมืองทุ่งสง ตำบล ปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 5) เพื่อประเมินความสามารถในการอ่านของ

นักเรียนหลังการดำเนิน โครงการแก้ปัญหาการอ่าน ไม่ออกและอ่าน ไม่คล่อง โรงเรียนเทศบาลวัดโคก สะท้อน สังกัดเทศบาลเมืองทุ่งสง ตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้แบบจำลอง การประเมินซีโป CPO (CPO'S Evaluation Model) ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนคณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียน เทศบาลวัดโคกสะท้อน สังกัดเทศบาลเมืองทุ่งสง ตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2558 รวม 188 คน แบ่งเป็น ผู้บริหาร 2 คน ครู 40 คน รวมทั้งสิ้น 42 คน คณะกรรมการ สถานศึกษา จำนวน 13 คน และผู้ปกครองนักเรียนที่อ่านหนังสือไม่ออกและอ่านไม่คล่อง จำนวน 133 คน

อย่างไรก็ดีจากผลการประเมินพบว่า ในทุกๆด้านของการประเมินโดยรวมมีประเมิน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบในแต่ละด้านของด้านปัจจัยพื้นฐาน พบว่า ด้านความ ต้องการจำเป็นของ โครงการข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนมีปัญหาอ่านหนังสือไม่ออก ส่วนใน ด้านวัตถุประสงค์ (Objectives) ของโครงการ พบว่าวัตถุประสงค์สอดคล้องกับสภาพปัญหาการอ่าน ของนักเรียน ด้านความพร้อมและทรัพยากรในการดำเนินงาน พบว่าครูผู้สอนตามโครงการมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมแก้ปัญหาการอ่าน รวมถึงผู้ปกครอง ผู้บริหาร และครูให้ความร่วมมือ ในการดำเนินโครงการแก้ปัญหาการอ่านเป็นอย่างดี ในด้านกระบวนการปฏิบัติงานระหว่างดำเนินการ ของโครงการ (Process) และด้านกิจกรรมการดำเนินงาน (Activity) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูจัดทำ เครื่องมือ คู่มือในการดำเนินกิจกรรมได้สอดคล้องกับปัญหา ส่วนด้านช่วงเวลาการดำเนินงาน (Timing) คือ การนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานของโครงการเป็น ไปตามระยะเวลาที่กำหนด และการประเมิน ผลการดำเนินโครงการเป็น ไปตามระยะเวลาที่กำหนด ด้านผลผลิตของโครงการ (Outcome) เฉพาะผลรวม (Overall) พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายอ่านหนังสือออกและคล่องขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ปกครอง นักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อ โครงการแก้ปัญหานักเรียนอ่าน ไม่ออกและอ่าน ไม่คล่อง และเชื่อว่า โครงการช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนอ่านหนังสือออก อย่างไรก็ตามหลังการดำเนินโครงการ นักเรียน กลุ่มเป้าหมายอ่านหนังสือออกในทุกระดับชั้นคิดเป็นร้อยละร้อย และอ่านหนังสือคล่องในทุกระดับชั้น คิดเป็นร้อยละร้อย

กนกวรรณ พวงประยงค์ (2554) ได้ทำการศึกษาการประเมินผลกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อ การศึกษา: กรณีศึกษา สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดสมุทรสงคราม การศึกษาครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินผลกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน ผลผลิต และผลลัพธ์ เพื่อค้นหาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานด้าน กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาต่อไป ซึ่งวิธีการประเมินผลในครั้งนี้ได้นำรูปแบบการประเมิน ได้แก่ การ ประเมินเชิงระบบ (Input-Output Model) ของ Katz and Kahn และรูปแบบการประเมิน IPOO มาดัดแปลง

จากผลการศึกษา พบว่า ผลการดำเนินงานในภาพรวม ได้แก่ การประเมินปัจจัยนำเข้า พบว่าปัจจัยนำเข้ามีความเพียงพอ และเหมาะสมดีในระดับหนึ่ง โดยในด้านความจำเป็นและคุณค่าของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นด้านที่มีการดำเนินงานได้ดีที่สุด การประเมินกระบวนการดำเนินงาน ปรากฏผลว่า กระบวนการดำเนินงานเป็นระบบดีในระดับหนึ่ง โดยในด้านการให้บริการเป็นด้านที่มีการดำเนินงานได้ดีที่สุด และการประเมินผลผลิต พบว่า ในส่วนของนักศึกษาเห็นว่าผลผลิตจากการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ในขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์ผู้ปฏิบัติงานมีความเห็นว่าการดำเนินงานสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น การประเมินผลลัพธ์ พบว่าผลลัพธ์จากการดำเนินงานสร้างความพึงพอใจและสร้างเสริมจิตสำนึกในการใช้จ่ายเงินและจิตสำนึกต่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาให้แก่นักเรียนนักศึกษาในระดับมาก

ปัญหาหรืออุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงาน ได้แก่ ความไม่เพียงพอของงบประมาณ รวมไปถึงความไม่เพียงพอของค่าครองชีพของนักเรียนนักศึกษา ความกระชั้นชิดของระยะเวลาในการประสานงานทางด้านข่าวสาร ความไม่เพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักเกณฑ์และขั้นตอนต่างๆ ในการกู้ยืมเงิน รวมถึงความล่าช้าของระบบอินเทอร์เน็ตภายในสถานศึกษา

วรรณภา ทองแดง (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการ อยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ 2) ศึกษาเปรียบเทียบผลการ ประเมินการดำเนินงานระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ และ 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและสามารถให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการ

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ในการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ ปรากฏว่า ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง การประเมินกระบวนการดำเนินงาน ปรากฏว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ดี ส่วนด้านผลผลิต ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่ง ได้แก่ กลุ่มครัวเรือนเป้าหมายและกลุ่มคณะกรรมการเห็นด้วยกับผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ ในด้านของผลลัพธ์ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีความรู้ความเข้าใจและพึงพอใจต่อโครงการ ซึ่งการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานตามโครงการระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้ง 2 พื้นที่ เปรียบเทียบเห็นว่า ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง ยกเว้นกลุ่มข้าราชการที่ไม่มีความคิดเห็นใดๆ ต่อพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากทำหน้าที่พิจารณาก่อนกรองโครงการที่หมู่บ้านได้เสนอมาเท่านั้น ในด้านกระบวนการดำเนินงาน ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้ง 2

พื้นที่เปรียบเทียบเห็นว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการดำเนินงานได้ดี แต่ในด้านการวางแผน การประสานงาน และการติดตามงานในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น ส่วนการประเมินผลผลิต ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มเห็นด้วยกับผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ และการประเมินผลลัพธ์ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม 2 พื้นที่เปรียบเทียบ มีความพึงพอใจและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ แต่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการรายงานผลการตรวจสอบ การดำเนินโครงการ การประชุมประชาคม และการมีตัวแทนจากประชาชนเป็นผู้รับผิดชอบโครงการนั้นพบว่า ครึ่งเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมีความรู้ความเข้าใจระดับปานกลางเท่านั้น

อย่างไรก็ตามจากการประเมินพบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ความไม่พอเพียงของงบประมาณและทรัพยากรที่ใช้ดำเนินงานตามโครงการ 2) การเสนอโครงการมีขั้นตอนที่ยุ่งยากอีกทั้งประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ และ 3) การติดตามการดำเนินงานจากหน่วยงานราชการขาดความต่อเนื่อง

ณัฐจิมา มากชู (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ตามมติคณะรัฐมนตรี โดยใช้งบประมาณพิเศษปี 2544 ตามแผนก่อนนี้ต่างประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการดำเนินงาน ผลผลิต ผลกระทบและศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) โดยใช้งบประมาณพิเศษปี 2544 ตามแผนก่อนนี้ต่างประเทศ ในจังหวัดอุบลราชธานีรวมทั้งเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาคที่เหมาะสม

ผลการประเมิน พบว่า ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ และกระบวนการดำเนินงานมีความเหมาะสมระดับปานกลาง ในด้านของผลผลิตจากโครงการ พบว่า ครึ่งเรือนเป้าหมายมีรายได้เฉลี่ยเมื่อเทียบกับรายได้ก่อนยืมเงินจากโครงการเพิ่มมากขึ้น และเมื่อพิจารณารายได้หลังยืมเงินจากโครงการไปประกอบอาชีพเทียบกับเกณฑ์จปฐ. พบว่า จำนวนครึ่งเรือนยากจนที่เป็นเป้าหมายที่มีรายได้ตกเกณฑ์ จปฐ. มีจำนวนน้อยลง และพบว่าคุณภาพชีวิตครึ่งเรือนยากจนส่วนใหญ่มีระดับสูงขึ้น ส่วนผลการประเมินผลกระทบจากโครงการ ด้านผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ กข.คจ. ของครึ่งเรือนยากจนเป้าหมาย และคณะกรรมการกองทุน กข.คจ. ประจำหมู่บ้าน พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ กข.คจ.ระดับสูง และครึ่งเรือนยากจนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการระดับสูง โดยพึงพอใจด้านการมีงานทำมากที่สุด

กฤติยา อนุวงศ์ (2554) ได้ทำการประเมินผลสำเร็จของชุมชนที่ได้ดำเนินการตามมาตรฐานการอยู่อาศัย ในชุมชนของการเคหะแห่งชาติ: กรณีศึกษาโครงการเคหะชุมชนทุ่งสองห้อง อาคารแพลตเซา การประเมินนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินระดับความสำเร็จของเคหะชุมชนทุ่งสองห้อง

อาคารแฟลตเช่า ที่ดำเนินการตามกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตการอยู่อาศัยในโครงการของเคหะแห่งชาติ ในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ 2) ศึกษาอุปสรรคและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานตามกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตการอยู่อาศัยในโครงการของการเคหะแห่งชาติ

วิธีการศึกษาในครั้งนี้ ได้นำแบบจำลองการประเมินปัจจัยนำเข้า-ผลผลิต (Input-Output Model) มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการประเมิน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในการเคหะชุมชนทั้งสองห้อง อาคารแฟลตเช่า ที่เข้าร่วมกิจกรรมเป้าหมาย จำนวน 310 คนเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม 2) กลุ่มคณะกรรมการชุมชนและหัวหน้าสำนักงานของเคหะชุมชนทั้งสองห้อง อาคารแฟลตเช่า จำนวน 4 คนเก็บข้อมูลโดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ ยังไม่เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำเนินโครงการ และการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ปรากฏว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ยังดำเนินงานได้ไม่ดี ด้านการประเมินผลผลิตปรากฏว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ น้อย และมีความพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมค่อนข้างน้อย รวมถึงด้านผลลัพธ์ และผลสำเร็จของชุมชน ปรากฏว่า มาตรฐานคุณภาพชีวิต ยังอยู่ในระดับที่น้อยเช่นกัน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ได้แก่ ความไม่เพียงพอของงบประมาณ และทรัพยากร รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานตามโครงการ ขาดการประสานงาน และการให้ความร่วมมือที่ดี ซ้ำยังขาดการติดตามและความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

อัจฉรา ทรัพย์ส่งเสริม (2554) ได้ทำการประเมินเกี่ยวกับการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มให้ผู้ส่งออก: กรณีศึกษาสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครปฐม การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลการดำเนินงานคืนภาษีมูลค่าเพิ่มให้แก่ผู้ส่งออก และ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ส่งออกที่ขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรพื้นที่นครปฐม โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP ประเมินจากกลุ่มตัวอย่าง 110 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน 40 คน และผู้ส่งออกที่ขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่มจำนวน 70 คน ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลด้านการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านของปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับความพร้อมของบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง และด้านความเห็นของผู้ส่งออกที่ขอคืนภาษี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ความพึงพอใจของผู้ส่งออกที่ขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่มโดยรวมพึงพอใจมาก โดยประเมินด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ด้านเอกสาร ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านสถานที่ ในเกณฑ์ที่พึงพอใจมากในทุกด้าน

นวลดี ศรีสุพรรณ (2557 : 19-57) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประเมินผลการจัดทำโครงการ ‘บอกกล่าวเล่าต่อ’ ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวัฒนธรรมร่วมสมัย” (The Evaluation of “Say it Forward” Project of Contemporary Culture Course) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการทำกิจกรรม

โครงการ “บอกกล่าวเล่าต่อ” ในการเรียน การสอนภาคการศึกษาที่ 2/2556 และเพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงการเรียนการสอนในรายวิชา วัฒนธรรมร่วมสมัย

โดยได้ใช้โมเดล CIPP มาใช้เพื่อประเมินผลโครงการ ผลการศึกษาพบว่า ในด้านการประเมินสถานะแวดล้อมก่อนการดำเนินการ โครงการ การจัดทำโครงการดังกล่าวมีความเหมาะสมต่อการดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียน ซึ่งตอบโจทย์มาตรฐานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของรายวิชา และมีความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากนักศึกษามีความสามารถในด้านการเรียนรู้ และมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ ในส่วนของการประเมินปัจจัยนำเข้า พบว่าระยะเวลาและเกณฑ์การให้คะแนน รวมถึงความเป็นไปได้ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม สำหรับการประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอน พบว่านักศึกษส่วนใหญ่มิมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ และการแลกเปลี่ยนเนื้อหาต่างๆ ผ่านเพจอย่างสม่ำเสมอ เมื่อประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นพบว่า นักศึกษาสามารถทำงานได้ตามเป้าหมายของกิจกรรม และตามที่คุณสอนมุ่งหวัง นักศึกษาบางส่วนมีการสานต่อโครงการภายนอกห้องเรียน แม้ว่าจะมีการดำเนินงานไม่สม่ำเสมอก็ตาม

อย่างไรก็ตาม สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมนั้น นักศึกษาประสบปัญหาในด้านการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะนักศึกษาที่อยู่ต่างคณะและต่างชั้นปี ซึ่งหากไม่ทำงานในห้องเรียนก็จะรวมตัวกันทำงานได้ค่อนข้างยาก แต่หลายกลุ่มก็แก้ไขปัญหาด้วยการตั้งกลุ่มติดต่อกันภายในเฟซบุ๊ก ยิ่งไปกว่านั้นหากนักศึกษาทำงานล่าช้า ผู้สอนก็ต้องจัดสรรเวลาในการตรวจงานให้ได้ ทั้งนี้นักศึกษาทั้งหมดเห็นว่าควรดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียนต่อไป โดยอาจจะมีการปรับเปลี่ยนหัวข้อในการทำงาน เพื่อเปิดกว้างให้นักศึกษาได้เลือกหัวข้อทำงานที่กว้างขึ้น

จากงานวิจัยข้างต้น พบว่า การดำเนินการประเมินโครงการสามารถใช้เครื่องมือในการประเมินได้หลากหลายตามความเหมาะสมของโครงการ ยกตัวอย่างเช่น แบบจำลองของ CIPP แบบจำลองการประเมินเชิงระบบ Input-Output Model แบบจำลองการประเมิน CPO หรือแบบจำลองการประเมิน IPOO ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินงาน และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และสามารถให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของโครงการต่อไป เพื่อให้การดำเนินงานและผลลัพธ์ของโครงการเกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพที่สุด

อย่างไรก็ตามในทุกๆแบบการประเมินนั้นประกอบไปด้วยการประเมินกระบวนการทำงานของแต่ละโครงการ การประเมินผลลัพธ์ของโครงการ ซึ่งบางโครงการมีการประเมินความจำเป็นหรือความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ ทั้งหมดนี้เป็นการประเมินที่เพื่อดูว่าการจัดทำแต่ละโครงการนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ที่ออกมานั้นตรงตามกับสิ่งที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ ซึ่งแน่นอนว่าไม่ใช่ทุกโครงการที่ประสบความสำเร็จ และสามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางแผน

ไว้ก่อนหน้า ซึ่งอย่างไรก็ตามปัญหาของแต่ละโครงการที่พบหลังจากการประเมินโครงการ มีดังตัวอย่างต่อไปนี 1) ปัญหาในด้านของปัจจัยนำเข้า พบปัญหาในด้านของงบประมาณที่มีไม่เพียงพอ ความล่าช้าของระบบอินเทอร์เน็ต เครื่องมือที่ให้บริการไม่เพียงพอ ความไม่เพียงพอของบุคลากรผู้รับผิดชอบโครงการ รวมถึงการที่บุคลากรเหล่านั้นไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ดีพอของโครงการ 2) ปัญหาในด้านของกระบวนการพบว่า มีการไม่เข้าร่วมประชุมเพื่อแก้ไขปัญหา การไม่รู้หลักเกณฑ์และความสำคัญของโครงการ ระยะเวลาในการติดต่อประสานงาน รวมถึงการติดตามดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง จากปัญหาที่พบจากการประเมินในด้านปัจจัยนำเข้า หรือปัญหาต่างๆในด้านกระบวนการ ทำให้ผลลัพธ์ที่ออกมาของโครงการ ไม่เป็นที่น่าพอใจ เช่น ทำให้ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจ และไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร

จากการประเมินโครงการนี้จะทำให้ผู้จัดทำโครงการได้ทราบว่า โครงการที่จัดทำขึ้นมา นั้น มีจุดเด่น จุดด้อยในด้านใด และจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและทันทั่วถึง ชำ้ยังมีส่วนช่วยทำให้โครงการประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนอีกด้วย

บทที่ 3

กรอบแนวคิดและวิธีการประเมิน

การประเมินโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ในครั้งนี้มีกรอบแนวคิดและวิธีการประเมิน ดังต่อไปนี้

- 3.1 กรอบแนวคิดในการประเมิน
- 3.2 กลุ่มเป้าหมาย
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
- 3.4 ตัวชี้วัดการประเมิน
- 3.5 การทดสอบเครื่องมือ
- 3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กรอบแนวคิดในการประเมิน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำรูปแบบการประเมินของ CIPP Model ของ Stufflebeam และแบบจำลองการประเมินเชิงระบบ (Input-Output Model หรือ System Approach Model) ของ Katz and Kahn มาประยุกต์ใช้ในการประเมินโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ในครั้งนี้

3.1.1 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

1. ด้านงบประมาณ ประเมินในด้านการบริหารจัดการ งบประมาณว่าสามารถบริหารจัดการงบประมาณได้มีประสิทธิภาพเพียงใด รวมถึงเกณฑ์ที่ใช้การอนุมัติงบประมาณ โครงการให้แต่ละโรงเรียน ใครเป็นผู้มีอำนาจอนุมัติ และมีขั้นตอนในการขออนุมัติอย่างไรบ้าง

2. ด้านบุคลากร ประเมินว่าบุคลากรที่ปฏิบัติดูแลงานมี จำนวนเพียงพอต่อความต้องการในการดูแลโครงการหรือไม่ อย่างไร รวมถึงบุคลากรนั้นๆมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการโครงการหรือไม่วัดผลอย่างไร

3.1.2 ด้านการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process Evaluation)

1. การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ มีกรอบการทำงานหรือไม่ และสามารถดำเนินการได้ตามแผนที่วางไว้หรือไม่
2. การคัดเลือกโรงเรียน ในการเข้าร่วมโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม มีเกณฑ์ในการคัดเลือกอย่างไร
3. การติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ มีเกณฑ์การติดตามผลอย่างไร มีตัวชี้วัดในการติดตามผลหรือไม่ อย่างไร
4. การมีส่วนร่วมของคณะครู และนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมาย ประเมินในด้านการมีส่วนร่วมของคณะครูและนักเรียนในกลุ่มเป้าหมาย ว่ามีการมีส่วนร่วมและสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร และแนวคิดการมีส่วนร่วมทั้งในมุมมองของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติดูแลโครงการ และคณะครูเป็นอย่างไร
5. การขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ มีเป้าหมาย และเกณฑ์ในการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร ใครเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์นี้ และมีแนวคิดต่อเกณฑ์นี้อย่างไร

3.1.3 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

1. การนำผลผลิตที่ได้ไปประกอบอาหารกลางวัน หรือจัดจำหน่าย เพื่อประเมินว่าในด้านของผลผลิตของโครงการมีเพียงพอต่อความต้องการในการทำอาหารกลางวันเพื่อนักเรียนหรือไม่ ความต้องการในการนำผลผลิตไปประกอบอาหารกลางวันเป็นเท่าไร และปัจจุบันสามารถนำไปประกอบอาหารได้มากน้อยแค่ไหน
2. ความรู้เชิงวิชาการ ให้แก่นักเรียน บุคลากรในโรงเรียน รวมถึงผู้ที่สนใจ และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ เพื่อประเมินว่านักเรียนมีความรู้ ความสามารถ สามารถลงมือปฏิบัติจริงหรือไม่ มีเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดผลของนักเรียนหรือไม่ และมีจัดการเรียนการสอนอย่างไร

3.1.4 การประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation)

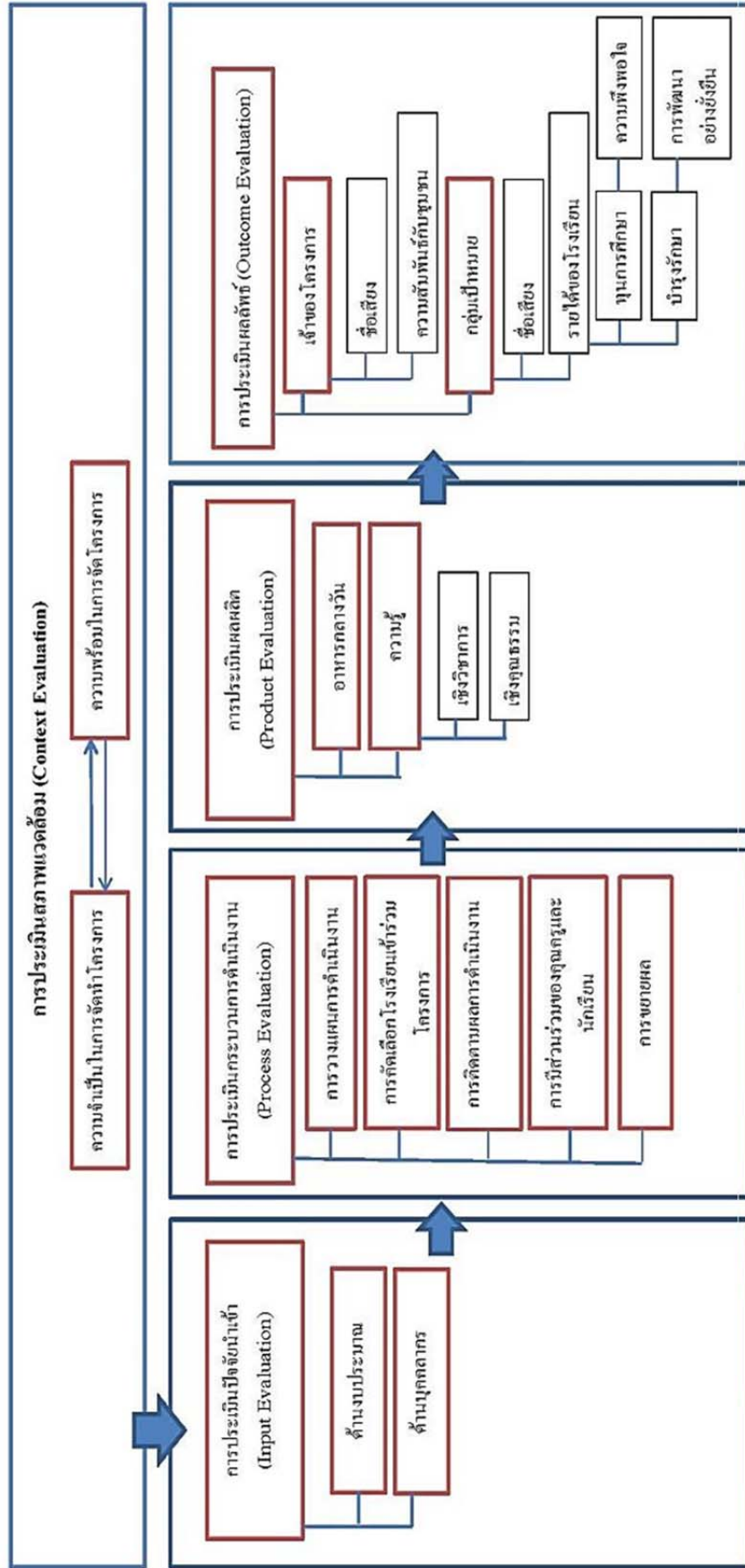
เป็นการประเมินในประเด็นต่อไปนี้

1. ชื่อเสียงของบริษัทในด้านการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น และเกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ระหว่างบริษัทฯ ผู้ปกครอง นักเรียน และครู เพื่อประเมินว่าบริษัท โรงเรียน และชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันหรือไม่ มุมมองของคณะครูและนักเรียนเมื่อนึกถึงบริษัท
2. โรงเรียนจะมีรายได้จากผลผลิต และสามารถนำรายได้นี้ไปทำกิจกรรมให้กับนักเรียน หรือเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียน เพื่อประเมินว่าโรงเรียนมีรายได้จากผลผลิตที่ได้โครงการ และสามารถนำไปต่อยอด เพื่อส่งเสริมทักษะความรู้ของนักเรียนหรือไม่อย่างไร และรายได้นี้มีเพียงพอหรือไม่
3. ความพึงพอใจของคณะครูเกี่ยวกับโครงการ เพื่อประเมินความคิดเห็นของคณะครู ผู้ปฏิบัติดูแลโครงการเกี่ยวกับโครงการมินิฟาร์ม
4. การพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อประเมินว่าความรู้ที่นักเรียนได้รับนั้น สามารถสามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างไร และเพื่อประเมินว่าโครงการนี้สามารถพัฒนาต่อ และมีความยั่งยืนหรือไม่อย่างไร

3.1.5 การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานตามโครงการ

เพื่อประเมินปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากรายละเอียดข้างต้นสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 3.1 แสดงกรอบแนวคิดการประเมินผล

3.2 กลุ่มเป้าหมาย

3.2.1 กลุ่มเป้าหมาย

1. การทำประเมินโครงการเพื่อสังคมของบริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่มคือ คือ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติดูแลโครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) ของบริษัทฯ เนื่องจากเป็นผู้กำกับดูแลโครงการ ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู นักเรียนที่รับผิดชอบโครงการ และชุมชน เป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการจัดทำโครงการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจำแนกกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1. ผู้บริหาร และคณะทำงานโครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) ของบริษัทฯ จำนวน 4 ท่าน

1.2 ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และนักเรียนที่รับผิดชอบโครงการ รวมถึงชุมชน/ ผู้ปกครอง ของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน จำนวน 43 ท่าน

2. พื้นที่ปฏิบัติโครงการเอส 1 นั้นครอบคลุมพื้นที่ถึง 3 จังหวัด คือ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยได้สุ่มเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกโรงเรียนใน 2 อำเภอคืออำเภอพรานกระต่าย และอำเภอบางระกำในจังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้พื้นที่ปฏิบัติโครงการเอส 1 มากที่สุด และโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้สุ่มเลือกแบบเจาะจงนั้น มีพื้นที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตสัมปทานของบริษัทฯ โดยโรงเรียนที่ทำการสุ่มเลือกแบบเจาะจง เป็นจำนวนทั้งสิ้น 6 โรงเรียน ดังนี้

2.1 โรงเรียนวัดหนองนาถกว้าง ตำบลหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ผู้อำนวยการ ชื่อนายชุมพล เอี่ยมสะอาด มีนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้น อนุบาล 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 251 คน โดยแบ่งเป็นระดับอนุบาล 31 คน ระดับประถมศึกษา 137 คน และระดับมัธยมศึกษา 83 คน จำนวนคุณครูผู้สอนทั้งหมด 15 ท่าน (ข้อมูลจากระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา, 2559)

2.2 โรงเรียนบ้านหนองมะเกาะ ตำบลลานกระบือ อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ผู้อำนวยการ ชื่อนายศิริวิฑูรย์ คล้ายประเสริฐ มีนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้น อนุบาล 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 92 คน โดยแบ่งเป็นระดับอนุบาล 23 คน ระดับประถมศึกษา 69 คน จำนวนคุณครูผู้สอนทั้งหมด 5 ท่าน (ข้อมูลจากสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1, 2557)

2.3 โรงเรียนวัดแดน ตำบลชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลกข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ผู้อำนวยการ ชื่อนาย นายวุฒิ ปัญญาบุญ มีนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้น อนุบาล 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 90 คน โดยแบ่งเป็นระดับอนุบาล 27 คน ระดับประถมศึกษา 63

คน จำนวนคุณครูผู้สอนทั้งหมด 10 ท่าน (ข้อมูลจากกลุ่มสารสนเทศ สนผ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

2.4 โรงเรียนวัดหนองอ้อ ตำบลชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ผู้อำนวยการ ชื่อ นาย นายเฉลิม ทับทอง มีนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 89 คน โดยแบ่งเป็นระดับอนุบาล 24 คน ระดับประถมศึกษา 65 คน จำนวนคุณครูผู้สอนทั้งหมด 6 ท่าน (ข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1, 2559)

2.5 โรงเรียนวัดคุยขวาง ตำบลคุยม่วง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน : ผู้อำนวยการ ชื่อ นาย เทวินทร์ บัวแย้ม มีนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้น อนุบาล 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 143 คน โดยแบ่งเป็นระดับอนุบาล 25 คน ระดับประถมศึกษา 118 คน จำนวนคุณครูผู้สอนทั้งหมด 10 ท่าน (ข้อมูลจากกลุ่มสารสนเทศ สนผ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

2.6 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม ตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน: ผู้อำนวยการ ชื่อ นาย โสรัจ วันทนิษฐ์ มีนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 137 คน โดยแบ่งเป็นระดับอนุบาล 24 คน ระดับประถมศึกษา 80 คน และระดับมัธยมศึกษา 33 คน จำนวนคุณครูผู้สอนทั้งหมด 15 ท่าน (ข้อมูลจากกลุ่มสารสนเทศ สนผ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

ซึ่งนักเรียนในทุกโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการประเมินโครงการนั้น ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับค่าเล่าเรียน รวมถึงค่าอาหารกลางวันในแต่ละภาคปีการศึกษา โดยที่ทางโรงเรียนจะได้รับเงินจากทางภาครัฐสำหรับค่าอาหารกลางวัน เป็นจำนวนเงิน 20 บาทต่อคน

3.2.2 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview)

โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหาร โรงเรียน และเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการของบริษัทฯ

1. ผู้บริหารการศึกษาโรงเรียนวัดหนองนางกวัง
2. ผู้บริหารการศึกษาโรงเรียนบ้านหนองมะเกาะ
3. ผู้บริหารการศึกษาโรงเรียนวัดแดน
4. ผู้บริหารการศึกษาโรงเรียนวัดหนองอ้อ
5. คุณครูผู้ดูแลโครงการ โรงเรียนวัดคุยขวาง

6. เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการ โรงเรียนวัดปรี้อกระเทียม
7. ชุมชน/ ผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ
8. ผู้บริหารบริษัทฯ จำนวน 2 ท่าน

3.2.3 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1. คณะครูผู้ดูแลโครงการ
  - 1.1 โรงเรียนวัดหนองนาคงกว้าง จำนวน 3 คน
  - 1.2 โรงเรียนบ้านหนองมะเกาะ จำนวน 3 คน
  - 1.3 โรงเรียนวัดแตน จำนวน 5 คน
  - 1.4 โรงเรียนวัดหนองอ้อ จำนวน 2 คน
2. นักเรียนที่รับผิดชอบโครงการ
  - 2.1 โรงเรียนวัดหนองนาคงกว้าง จำนวน 8 คน
  - 2.2 โรงเรียนบ้านหนองมะเกาะ จำนวน 6 คน
  - 2.3 โรงเรียนวัดแตน จำนวน 5 คน
3. เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการจำนวน 2 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบคำถามในการสนทนากลุ่ม ซึ่งสร้างโดยแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ดังนี้

3.3.1 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่

ผู้ดูแลโครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) บริษัทปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการทำการสนทนากลุ่มมีดังนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2: ความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน ผลผลิตและผลลัพธ์ในการดำเนินโครงการ

ส่วนที่ 3: ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

3.3.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน และคณะครู ผู้ปฏิบัติงานดูแลโครงการ

แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการทำการสนทนากลุ่มมีดังนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2: ความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน ผลผลิตและผลลัพธ์ในการดำเนินโครงการ

ส่วนที่ 3: ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

3.3.3 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง โดยการสังเกตและสัมภาษณ์ในด้านการเรียนรู้

3.4 ตัวชี้วัดในการประเมิน

ตัวชี้วัดเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างหนึ่งไม่ว่าจะเป็นการบริหารโครงการในทุกระดับ การบริหารงานที่ขาดตัวชี้วัด หรือมีตัวชี้วัดที่ไม่เหมาะสมจะทำให้ผู้ประเมินไม่สามารถข้อเท็จจริงหรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

ในการประเมินโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 จังหวัดพิษณุโลกนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ กล่าวคือ เป็นตัวชี้วัดที่ใช้วัดสิ่งที่ไม่เป็นค่าเชิงปริมาณ เป็นการวัดที่อิงกับค่าเป้าหมายที่มีลักษณะพรรณนา สรุปการแสดงตัวชี้วัดในการประเมินโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) ได้ตามตารางที่ 2 ในหน้าถัดไป โดยมีหัวข้อตัวชี้วัด ดังนี้

3.4.1 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

1. ด้านงบประมาณ
2. ด้านบุคลากร

3.4.2 ด้านการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process Evaluation)

1. การวางแผนการดำเนินงาน
2. การคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ

3. การติดตามผลการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมของคณะครู และนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมาย
5. การขยายผล

3.4.3 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

1. การนำผลผลิตที่ได้ไปประกอบอาหารกลางวัน
2. ความรู้เชิงวิชาการ ให้แก่นักเรียน บุคคลากรในโรงเรียน รวมถึงผู้ที่สนใจ และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้

3.4.4 การประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation)

เป็นการประเมินในประเด็นต่อไปนี้

1. ชื่อเสียงของบริษัทในด้านการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น และเกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ระหว่างบริษัทฯ ผู้ปกครอง นักเรียน และครู
2. โรงเรียนจะมีรายได้จากผลผลิต และสามารถนำรายได้นี้ไปทำกิจกรรมให้กับนักเรียน หรือเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียน
3. ความพึงพอใจของคณะครู นักเรียน และผู้ปกครองเกี่ยวกับโครงการ
4. การพัฒนาอย่างยั่งยืน จากการที่นักเรียนได้รับความรู้ และประสบการณ์

3.4.5 การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานตามโครงการ

ตารางที่ 3.1 การแสดงตัวชี้วัดในการประเมิน โครงการกิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัทปตท. สำรวจ และผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm)

ประเด็นการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้การเก็บข้อมูล
การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)			
ด้านงบประมาณ	ค่าใช้จ่ายในการดำเนิน	ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ดูแล	การสัมภาษณ์
	โครงการไม่เกินงบประมาณ	รับผิดชอบโครงการฯ	การตรวจสอบ
	ที่ได้รับจัดสรร	บริษัทปตท. สผ. จำกัด (มหาชน)	เอกสาร หลักฐาน

ตารางที่ 3.1 การแสดงตัวชี้วัดในการประเมินโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้การเก็บข้อมูล
ด้านบุคลากร	จำนวนบุคลากรที่มีอยู่ สามารถดูแลและ ดำเนินงานตามโครงการ ได้อย่างต่อเนื่อง	ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ดูแล โครงการฯ บริษัทปตท. สผ. จำกัด (มหาชน) ผู้บริหาร โรงเรียนและคณะครูที่ปฏิบัติ ดูแลโครงการ	การสัมภาษณ์
การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)			
การวางแผนการ ดำเนินงานตามโครงการ	มีแผนงานประจำปี	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติดูแลโครงการฯ บริษัทปตท. สผ. จำกัด (มหาชน) และคณะครู ผู้ปฏิบัติงานดูแลโครงการ	การสัมภาษณ์ การตรวจสอบ เอกสารหลักฐาน
การคัดเลือกโรงเรียน	มีเกณฑ์การคัดเลือกและ เกณฑ์การให้คะแนน	ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ ดูแลโครงการฯ บริษัทปตท. สผ. จำกัด (มหาชน)	การสัมภาษณ์ การตรวจสอบ เอกสารหลักฐาน
การติดตามผลการ ดำเนินงานตามโครงการ	มีแผนการเยี่ยมชม โครงการในโรงเรียน กลุ่มเป้าหมาย มีบันทึกการติดตามผล	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติดูแลโครงการ ฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) บริษัทปตท. สำรวจและผลิต ปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) และ คณะครูผู้ปฏิบัติงานดูแล โครงการ	การสัมภาษณ์ การตรวจสอบ เอกสารหลักฐาน
การมีส่วนร่วมของคณะ ครู และนักเรียนของ โรงเรียนใน กลุ่มเป้าหมาย	คุณครูและนักเรียนมี ส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการจนสามารถทำ ให้โครงการมีผลผลิต เพียงพอต่อความต้องการ	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติดูแลโครงการ ฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) บริษัทปตท. สำรวจและผลิต ปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) และ คณะครูผู้ปฏิบัติงานดูแล โครงการ	การสัมภาษณ์ การสังเกต
การขยายผลไปยัง โรงเรียนอื่นๆ	การขยายผลปีละ 5 โรงเรียนตามเป้าหมายที่ ผู้บริหารได้วางไว้	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติดูแลโครงการ ฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) บริษัทปตท. สำรวจและผลิต ปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)	การสัมภาษณ์ การตรวจสอบ เอกสารหลักฐาน

ตารางที่ 3.1 การแสดงตัวชี้วัดในการประเมิน โครงการกิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัท ปตท.สำรวจ และผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้การเก็บข้อมูล
การประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation)			
การนำผลผลิตที่ได้ไปประกอบอาหารกลางวัน	สามารถนำผลผลิตที่ได้ไปประกอบอาหารกลางวันได้อย่างน้อยอาทิตย์ละ 2-3 ครั้ง	ผู้บริหาร โรงเรียนและคณะครูผู้ปฏิบัติดูแลโครงการ รวมถึงนักเรียนที่ร่วมโครงการ	การสัมภาษณ์ การตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน
นักเรียนมีความรู้เชิงวิชาการ	นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์กิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากโครงการฟาร์มขนาดเล็กไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	คณะครูผู้ปฏิบัติดูแลโครงการ รวมถึงนักเรียนที่ร่วมโครงการ	การสัมภาษณ์ การสังเกต เอกสารวัดผล นักเรียน
การประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation)			
เจ้าของโครงการ			
ชื่อเสียงของบริษัทในด้าน การเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น	บริษัทเป็นที่รู้จักในชุมชน	คณะครูผู้ปฏิบัติดูแลโครงการ รวมถึงนักเรียนที่ร่วมโครงการชุมชน / ผู้ปกครอง	การสัมภาษณ์
บริษัทมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน	ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ		
กลุ่มเป้าหมาย			
โรงเรียนจะมีรายได้จากผลผลิต และสามารถนำรายได้นี้ไปทำกิจกรรมให้กับนักเรียน หรือเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียน	โรงเรียนมีรายได้เพียงพอเพื่อใช้สำหรับการลงทุนในเทอมต่อไปได้	คณะครูผู้ปฏิบัติดูแลโครงการ รวมถึงนักเรียนที่ร่วมโครงการ	การสัมภาษณ์ การตรวจสอบ เอกสารหลักฐาน
ความพึงพอใจผู้อำนวยการ และคณะครูผู้ปฏิบัติงานดูแลโครงการของกิจกรรมเพื่อสังคมในกรณีศึกษา	ผู้อำนวยการ คณะครู รวมถึงนักเรียนที่ร่วมโครงการมีความพึงพอใจ	ผู้บริหาร โรงเรียนและคณะครูผู้ปฏิบัติดูแลโครงการ รวมถึงนักเรียนที่ร่วมโครงการ	การสัมภาษณ์ เอกสารของโครงการ

ตารางที่ 3.1 การแสดงตัวชี้วัดในการประเมิน โครงการกิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัท ปตท.สำรวจ และผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้การเก็บข้อมูล
การพัฒนาอย่างยั่งยืน จาก การที่นักเรียนได้รับความรู้ และประสบการณ์	มีความต่อเนื่องในการ ดำเนินโครงการ สามารถ นำผลผลิตที่ได้ไปต่อ ยอด ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ได้ และสามารถขยาย ขยายฐานการเรียนรู้ได้	ผู้บริหาร โรงเรียนและคณะ ครูผู้ปฏิบัติดูแลโครงการ รวมถึงนักเรียนที่ร่วม โครงการ	การสัมภาษณ์ หลักฐานการทำงาน โครงการอื่นๆ

3.5 การทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ถือเป็นสิ่งสำคัญในการทำการวิจัยเป็นอย่างมาก ผู้ประเมินจึงเห็นความสำคัญในการตรวจสอบความเที่ยงตรง ของแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยมีการทดสอบดังนี้

ทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการสร้างแบบสอบถามโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการนำตัวอย่างของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากการประเมิน โครงการต่างๆ มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ จากนั้นนำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ร่างเสร็จแล้วมาให้อาจารย์ที่ปรึกษา รวมถึงผู้เชี่ยวชาญในด้านการประเมินโครงการ ตรวจสอบ พิจารณาความเที่ยงตรงในเรื่องของเนื้อหา การดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม ให้มีความสมบูรณ์ที่ยิ่งขึ้น

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

3.6.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 กลุ่ม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการทำ การสนทนากลุ่มในช่วงเดือน สิงหาคม – กันยายน พ.ศ. 2559 โดยมีรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 1 : 1-2 สิงหาคม 2559
  - 1.1 สัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ปฏิบัติดูแลโครงการ
  - 1.2 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้อำนวยการ โรงเรียนหนองมะเกาะ
  - 1.3 สัมภาษณ์เชิงลึกครูผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการ โรงเรียนหนองมะเกาะ
  - 1.4 สัมภาษณ์ที่มีส่วนร่วมการทำกิจกรรมโครงการฟาร์มขนาดเล็กของนักเรียน โรงเรียนหนองมะเกาะ
  - 1.5 สนทนากลุ่ม นักเรียน โรงเรียนหนองมะเกาะ
  - 1.6 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้อำนวยการ โรงเรียนหนองนาดงกวาง
  - 1.7 สัมภาษณ์เชิงลึกครูผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการ โรงเรียนหนองนาดงกวาง
  - 1.8 สัมภาษณ์เชิงลึกครูผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการ โรงเรียนวัดแดน
  - 1.9 สนทนากลุ่มครูผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการ โรงเรียนวัดแดน
  - 1.10 สัมภาษณ์ที่มีส่วนร่วมการทำกิจกรรมโครงการ Mini farm นักเรียนโรงเรียนวัดแดน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 2 : 29-30 สิงหาคม 2559
  - 2.1 สนทนากลุ่ม ครูผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการ โรงเรียนหนองมะเกาะ
  - 2.2 สนทนากลุ่มนักเรียน โรงเรียนหนองนาดงกวาง
  - 2.3 สัมภาษณ์ที่มีส่วนร่วมการทำกิจกรรมโครงการ Mini farm นักเรียนโรงเรียนหนองมะเกาะ
  - 2.4 สนทนากลุ่ม ครูผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการ โรงเรียนวัดแดน
  - 2.5 สนทนากลุ่มนักเรียน โรงเรียนหนองนาดงกวาง
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 3 : 15 กันยายน 2559

สัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้างาน ผู้ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโครงการ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 4 : 1-2 ตุลาคม 2559

- 4.1 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารโรงเรียนวัดหนองอ้อ
- 4.2 สัมภาษณ์เชิงลึกคุณครูผู้ดูแลโครงการ (เพิ่มเติม) โรงเรียนวัดแตน
- 4.3 สัมภาษณ์เชิงลึกคุณครูผู้ดูแลโครงการ (เพิ่มเติม) โรงเรียนหนองมะเกาะ
- 4.4 สัมภาษณ์เชิงลึกคุณครูผู้ดูแลโครงการ (เพิ่มเติม) โรงเรียนวัดหนอง

นาตงกวาง

- 4.5 สัมภาษณ์เชิงลึกชุมชน ผู้ปกครองของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ
- 4.6 สัมภาษณ์เชิงลึกคุณครูผู้ดูแลโครงการ โรงเรียนวัดคุยขวาง
- 4.7 สัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการ โรงเรียนวัดปรีอกระเทียม

3.6.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำราเอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากทางอินเทอร์เน็ต

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัทปตท. สรรวจ และผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการ เอส 1 จังหวัดพิจิตร โลก ผู้ประเมินได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูผู้ปฏิบัติงานดูแลโครงการ นักเรียนที่รับผิดชอบโครงการ รวมถึงผู้บริหาร และผู้รับผิดชอบดูแลโครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) ของบริษัทปตท. สรรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆในการประเมินผลครั้งนี้ เพื่อให้สามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการประเมินในครั้งนี้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การประเมินผลโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัทปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-Farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 จังหวัด พิชณุโลก โดยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลประเมิน ดังต่อไปนี้

- 4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย
- 4.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าในการดำเนินงาน
- 4.3 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ
- 4.4 ผลการประเมินผลผลิตจากโครงการ
- 4.5 ผลการประเมินผลลัพธ์จากโครงการ
- 4.6 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการ

4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน คุณครูผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการ และเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ รวมถึงชุมชน / ผู้ปกครองของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 43 คน ปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

ผู้อำนวยการ โรงเรียน จำนวน 4 คน เป็นเพศชายทั้งหมด อยู่ในช่วงอายุ 50-55 ปี และมีประสบการณ์การเป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนมากกว่า 10 ปี

คณะครูผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการจำนวน 15 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 84.62) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 15.38)

นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 19 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 68.42) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 31.58)

ชุมชน / ผู้ปกครองของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 5 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 80) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 20)

ซึ่ง เพศกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 65.12) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 34.88)

4.1.2 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าของโครงการ ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ทั้งในระดับหัวหน้างานและปฏิบัติการ

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ทั้งในระดับหัวหน้างานและปฏิบัติการ รวมจำนวน 4 คน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาและ ประสบการณ์การทำงาน ปรากฏผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ผู้จัดการอาวุโส เป็นเพศชาย อายุ 47 ปี ระดับการศึกษาปริญญาโท มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 25 ปี
2. ผู้จัดการฝ่าย เป็นเพศชาย อายุ 48 ปี ระดับการศึกษา คือ ปริญญาโท มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 20 ปี
3. เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน #1 เป็นเพศชาย อายุ 50 ปี ระดับการศึกษา คือ ปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 5 ปี
4. เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน #2 เป็นเพศหญิง อายุ 59 ปี ระดับการศึกษา คือปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 27 ปี

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายโครงการ

(n = 43 คน)

ประเภทและคุณลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	15 คน	35.88
- หญิง	28 คน	65.12
2. อายุ		
- 6-15 ปี	19 คน	44.19
- 30-40 ปี	15 คน	34.88
- 40-50 ปี	5 คน	11.63
- 50-60 ปี	4 คน	9.30
3. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	19 คน	44.19
- ปริญญาตรี	15 คน	34.88
- ปริญญาโท	4 คน	9.30
- ไม่ระบุ	5 คน	11.63

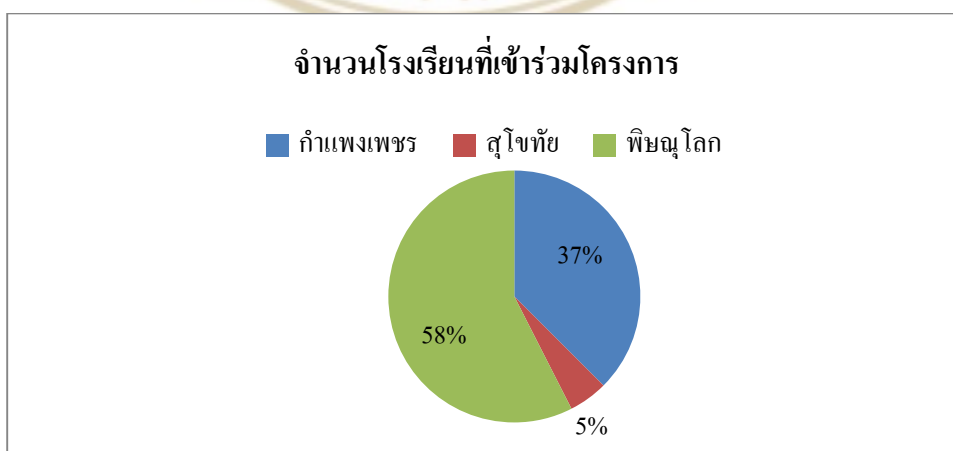
จากการเก็บข้อมูลตามกรอบแนวคิดในการประเมิน พบว่าทางเจ้าของโครงการมีการประเมินสภาพแวดล้อม โดยคำนึงถึง 2 ด้านดังนี้

1. ความจำเป็นในการจัดทำโครงการ และ
2. ความพร้อมในการจัดโครงการ

โดยในด้านความจำเป็นในการจัดทำโครงการ ทางเจ้าของโครงการได้มีการสำรวจความต้องการของชุมชนโดยการลงพื้นที่ชุมชน และได้ทราบถึงความต้องการในการดำเนินโครงการของโรงเรียนในพื้นที่ปฏิบัติการโครงการเอส 1 เนื่องจากชุมชนบริเวณพื้นที่เขตปฏิบัติการเอส 1 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทางโรงเรียนจึงเล็งเห็นความสำคัญในการปลูกฝังนักเรียน ให้นักเรียนมีความรู้ และความสามารถในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการฟาร์มขนาดเล็ก เพื่อเป็นทักษะชีวิตพื้นฐาน และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ได้ในชีวิตประจำวันได้

อย่างไรก็ตามความพร้อมในการจัดทำโครงการฟาร์มขนาดเล็กของทางโรงเรียนยังไม่เพียงพอ เนื่องจากการขาดการสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการจัดทำโครงสร้าง และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยเจ้าของโครงการมีเกณฑ์การพิจารณาโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายเพื่อมอบงบประมาณสนับสนุน โดยเน้นให้ความสำคัญในการพิจารณาความพร้อม และความต้องการในการดำเนินกิจกรรมของบุคลากรของทางโรงเรียน

โดยโครงการฟาร์มขนาดเล็กนี้ได้เริ่มดำเนินการขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2546 และในปัจจุบัน พ.ศ. 2559 จากการดำเนินโครงการทั้งสิ้น 13 ปี มีจำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้นจำนวน 40 โรงเรียน ซึ่งครอบคลุม 3 จังหวัดในเขตพื้นที่ปฏิบัติการโครงการเอส 1 กล่าวคือ มีโรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลก เข้าร่วมโครงการจำนวน 23 โรงเรียน ในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 15 โรงเรียน และโรงเรียนในจังหวัดสุโขทัย จำนวน 2 โรงเรียน

ภาพที่ 4.1 แสดงจำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

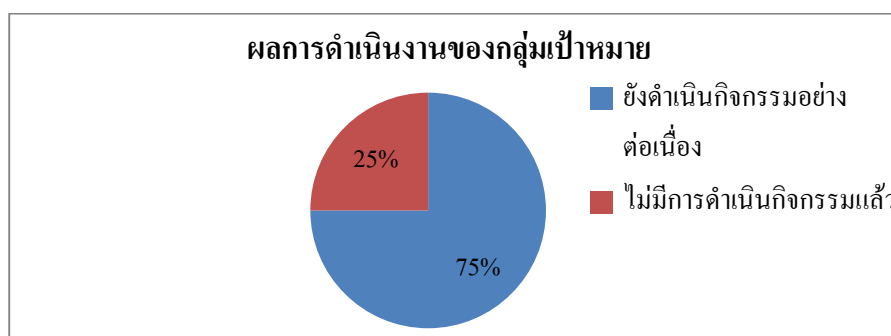
โดยวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับการดำเนินการตาม โครงการ มีดังนี้

1. เจ้าของโครงการมีชื่อเสียงในการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
2. จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างบริษัทฯ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน และครู ทำให้เกิดทัศนคติ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นการลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น
3. โรงเรียนมีรายได้จากผลผลิตและสามารถนำรายได้นี้ไปทำกิจกรรมต่างๆ ให้แก่นักเรียน หรือเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียน
4. โรงเรียนสามารถนำกิจกรรมนี้ ไปขยายผลเพื่อความยั่งยืนต่อไป
5. มีผู้ที่สนใจนำไปปฏิบัติในชุมชนเพื่อเป็นอาชีพ

การพัฒนาอย่างยั่งยืน จากการที่นักเรียนได้รับการเรียนรู้ และประสบการณ์ในการจัดการ และการตลาด ทำให้เกิดการพัฒนามาเป็นอาชีพ

ซึ่งการมีชื่อเสียงในฐานะผู้นำในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นจากการดำเนินการนี้ ทางเจ้าของโครงการได้มีขั้นตอนในการมอบโครงการฯ โดยมีการเรียนเชิญผู้นำชุมชน รวมถึงผู้ปกครอง เพื่อเข้าร่วมการพิจารณา โดยขั้นตอนนี้เป็นหนึ่งในขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการที่เกิดขึ้นหลังจาก มีการอนุมัติงบประมาณให้กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมายดำเนินการก่อสร้าง โครงสร้างแล้วเสร็จ ถือเป็น การสื่อสารต่อชุมชนและตอบย้ำว่าเจ้าของโครงการให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ของนักเรียน ในบริเวณพื้นที่เขตปฏิบัติการ

และจากการสำรวจข้อมูลจากเอกสารการติดตามผลของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการฯ พบว่า จากการดำเนินงานตามโครงการทั้งสิ้น 13 ปี พบว่ามีโรงเรียนที่ยังดำเนินการอย่างต่อเนื่องอยู่เป็น จำนวน 30 โรงเรียน และมีจำนวน 10 โรงเรียนที่ไม่มีการดำเนินการแล้ว โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือก กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงเพื่อทำการประเมิน โครงการในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน ผลผลิต และผลลัพธ์ ทั้งหมด 6 โรงเรียน

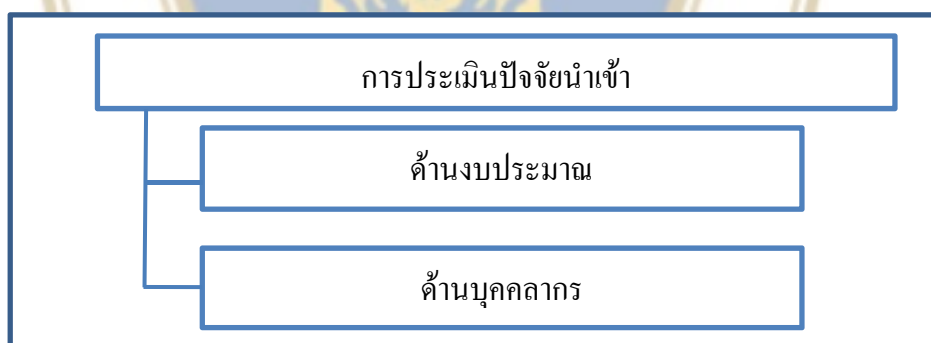

ภาพที่ 4.2 แสดงจำนวนโรงเรียนที่ยังดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเจ้าของโครงการ คือ ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทฯ และเจ้าหน้าที่ในการดูแลโครงการฯ พบว่า มีจำนวนโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายกว่าครึ่งหนึ่งยังสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงทางบริษัทฯ ยังมีนโยบายในการดำเนินงานตามโครงการ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และให้นักเรียนมีทักษะในการดำเนินงานตามโครงการ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมตามโครงการฯ มีผลทำให้บริษัทฯ เป็นที่ยอมรับ และเป็นที่รู้จักในด้านการเป็นผู้นำชุมชน รวมถึงมีผลทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ในฐานะผู้ผลิตพลังงานที่มีความต้องการเติบโตอย่างยั่งยืนไปพร้อมกับชุมชน ซึ่งผลการประเมินผลลัพท์นี้ได้มีการนำเสนอข้อมูลในหัวข้อผลการประเมินผลลัพท์

4.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าในการดำเนินงาน (Input Evaluation)

การประเมินปัจจัยนำเข้า ถือเป็น การประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม และเพียงพอของทรัพยากรต่างๆที่ใช้ในการดำเนินโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการนั้น มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการประเมินปัจจัยนำเข้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินทั้งสิ้น 2 ด้านด้วยกันคือ ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากรในการดำเนินงาน ตามกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 4.3 กรอบแนวคิดในการประเมินปัจจัยนำเข้าในการดำเนินงาน

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลสำหรับใช้ในการประเมินปัจจัยนำเข้า ซึ่งสามารถจำแนกได้ ออกเป็น 2 ด้านหลัก คือ ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากรในการดำเนินงานตามโครงการ สามารถนำเสนอผลการเก็บข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 4.2 สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า

ด้านงบประมาณ	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
เจ้าของโครงการ 1,350,000 บาท ต่อปี	ค่าใช้จ่ายในการดำเนิน โครงการไม่เกิน งบประมาณที่ได้รับจัดสรร	ผ่านการประเมินเนื่องจากงบประมาณ ที่ใช้ในการดำเนินโครงการไม่เกิน งบประมาณที่ได้รับจัดสรร
กลุ่มเป้าหมาย 200,000 บาท ต่อโรงเรียน	สามารถบริหารจัดการ งบประมาณสำหรับ โครงสร้างของโครงการได้ มีบัญชีรายรับ – รายจ่าย และมีเงินทุนหมุนเวียน สำหรับดำเนินกิจกรรม อย่างต่อเนื่อง	100% ของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ผ่านการประเมินเนื่องจากสามารถ บริหารจัดการงบประมาณโครงสร้าง ของโครงการได้ แต่เมื่อโครงสร้าง โครงการสำเร็จแล้วพบว่าปริมาณ โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย 67% ที่ สามารถบริหารจัดการงบประมาณ และมีเงินทุนหมุนเวียน สามารถ ดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

จากตารางที่ 4.2 สามารถสรุปการเก็บผลในด้านงบประมาณ ได้ดังนี้

4.2.1 การบริหารงบประมาณ

4.2.1.1 ด้านเจ้าของโครงการ

ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนงบประมาณ คือ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแล
รับผิดชอบโครงการระดับปฏิบัติการ ซึ่งทำการนำเสนองบประมาณประจำปี พร้อมทั้งนำเสนอแผนการ
ของแต่ละโครงการต่อหัวหน้างาน ในการจัดทำงบประมาณในแต่ละปี จะมีการนำเสนอภาพรวมของ
โครงการ เพื่อขออนุมัติต่อผู้บริหาร ซึ่งขั้นตอนในการขออนุมัติงบประมาณนั้นจะดำเนินการในช่วง
เดือนกรกฎาคมของทุกปี โดยงบประมาณที่ได้รับการอนุมัติในการดำเนินโครงการฟาร์มขนาดเล็ก
ในแต่ละปีเป็นจำนวนเงิน 1,350,000 บาท

ขั้นตอนในการขออนุมัติงบประมาณสำหรับการจัดทำโครงการเพื่อสังคม
ทางหัวหน้างานได้ทำการนำเสนอภาพใหญ่ไปที่สายงานสื่อสารและองค์กรสัมพันธ์ เพื่อจัดทำรายงาน
สรุปโครงการในระดับองค์กร โดยทำที่สุสุดแล้วแผนการจัดทำโครงการ รวมถึงงบประมาณสำหรับ
ดำเนินงานด้านกิจกรรมเพื่อสังคมต้องได้รับการอนุมัติโดยประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการ
ผู้จัดการใหญ่ ซึ่งจากแผนงานของการบริหารงบประมาณดังกล่าว พบว่าบริษัทฯให้ความสำคัญในด้าน

การบริหารจัดการงบประมาณของกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างมาก เพื่อให้บริษัทและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเติบโตด้วยกันอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ดี งบประมาณที่ได้รับการอนุมัตินี้ถูกใช้เพื่อการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ เพิ่มเติม เป้าหมายคือ 5 โรงเรียนต่อปี โรงเรียนละ 200,000 บาท โดยเงินจำนวนดังกล่าวถูกคำนวณมาจากการนำเสนอแผนค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินโครงการของทางโรงเรียนที่ต้องการเข้าร่วมโครงการว่าต้องใช้งบประมาณเท่าไรในการดำเนินโครงการ ซึ่งค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยนี้ถูกยึดถือเป็นงบประมาณสนับสนุนสำหรับมอบให้โรงเรียนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2557 ได้มีการเปลี่ยนแปลงงบประมาณสำหรับมอบให้โรงเรียนที่ได้รับเลือก เป็นโรงเรียนละ 300,000 บาท เนื่องจากพบว่าค่าใช้จ่ายวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานต่างๆ มีมูลค่าที่สูงขึ้น

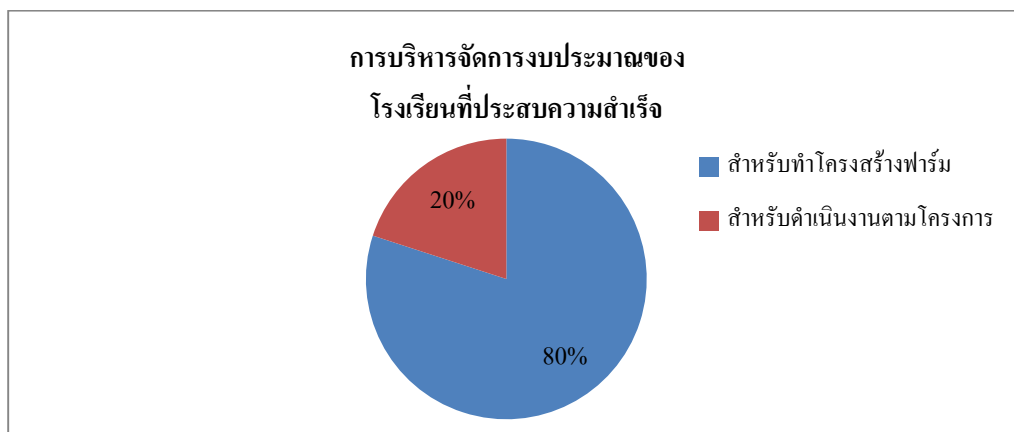
จากการเก็บข้อมูลพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความเห็นตรงกันว่า งบประมาณสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสมดีแล้วสำหรับการดำเนินโครงการของโครงการและการดำเนินกิจกรรมต่างๆตามโครงการไม่เกินงบประมาณที่ได้จัดสรร

4.2.1.2 ด้านกลุ่มเป้าหมาย

เมื่อโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายได้รับคัดเลือก งบประมาณที่ได้รับการอนุมัตินี้ถูกโอนเข้าสู่บัญชีที่ทางโรงเรียนเปิดขึ้นมาใหม่เพื่อใช้สำหรับโครงการฟาร์มขนาดเล็กเท่านั้น โดยผู้ที่มีอำนาจในการเบิกจ่ายงบประมาณนี้ คือ ผู้บริหาร โรงเรียน

หลังจากที่โรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายได้รับการตอบรับในการเข้าร่วมโครงการแล้วนั้น ทางโรงเรียนได้บริหารจัดการงบประมาณสนับสนุนเพื่อดำเนินการก่อสร้างโครงสร้างให้แล้วเสร็จ โดยทางเจ้าของโครงการได้ให้คำแนะนำในการดำเนินการตามโครงสร้างต่างๆ ตามกรอบของโครงการฟาร์มขนาดเล็ก จนโรงเรียนสามารถเริ่มดำเนินงานตามโครงการได้

อย่างไรก็ตามจากการเก็บข้อมูล พบว่า โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จได้ทำการแบ่งงบประมาณออกเป็น 80 : 20 โดยบริหารจัดการงบประมาณในส่วนแรกไปกับการดำเนินการทำโครงสร้าง และส่วนที่สองในการดำเนินงานตามโครงการ เช่น ใช้สำหรับการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ หรืออาหารปลา เป็นต้น ในขณะที่โรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จมีการบริหารจัดการงบประมาณได้ไม่ดีพอ โดยใช้งบประมาณสนับสนุนทั้งหมดในการจัดทำโครงสร้าง โดยไม่ได้บริหารจัดการงบประมาณเพื่อไว้สำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินการอื่นๆ

ภาพที่ 4.4 แสดงสัดส่วนในการบริหารจัดการงบประมาณของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ

หลังจากบริหารจัดการงบประมาณเพื่อสร้างโครงสร้างเรียบร้อยแล้วนั้น ทางกลุ่มเป้าหมายมีการดำเนินงานตามโครงการเพื่อได้ผลผลิตที่ใช้ในการประกอบอาหารกลางวันและก่อให้เกิดรายได้เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการบริหารจัดการโครงการของโรงเรียน เช่น การบำรุงรักษา โครงสร้างของโครงการ การขยายโครงสร้างของโครงการ และดำเนินกิจกรรมต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้บริหาร โรงเรียนรายหนึ่งในโครงการ

“...การที่เราจะทำโครงการให้เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องง่าย แต่การจะทำให้โครงการคงอยู่ และมีความสำเร็จอย่างต่อเนื่องนั้นยากมาก ดังนั้นการบริหารจัดการงบประมาณที่มีอยู่ และใช้บริหาร จัดการให้มีเกิดประโยชน์ที่สุดนั้นเป็นเรื่องที่ทางเราให้ความสำคัญ...”

ผู้บริหาร โรงเรียนแห่งหนึ่ง

ตารางที่ 4.3 สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าด้านบุคลากร

ด้านบุคลากร	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนบุคลากรที่มีอยู่ สามารถดำเนินงานตามโครงการ ได้อย่างต่อเนื่อง	80% ผ่านการประเมินเนื่องจากบุคลากรในกลุ่มเป้าหมายยังมีการดำเนินงานตามโครงการได้ต่อเนื่องจนถึงวันสัมภาษณ์ และอีก 20% ไม่ผ่านการประเมินเนื่องจากไม่มีบุคลากรในการดูแลรับผิดชอบโครงการแล้ว
เจ้าของโครงการ	บุคลากรมีการดำเนินงานตามโครงการ ได้อย่างต่อเนื่อง	โครงการนี้ยังมีนโยบายให้ดำเนินการต่อเนื่อง แต่ยังไม่มีการติดตามผลที่ชัดเจน

4.2.2 บุคลากรในการดำเนินงาน

จากการเก็บข้อมูล พบว่า โรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีจำนวนบุคลากรที่มีความเหมาะสม โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินโครงการ และเป็นผู้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่คณะครูตามความถนัดและความเหมาะสม ในขณะที่โรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีจำนวนบุคลากรในการดำเนินงานต่างๆ ไม่เพียงพอ ทำให้การบริหารจัดการกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง และทำให้การดำเนินโครงการต้องหยุดชะงักไปในที่สุด จากการเก็บข้อมูลโรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จ พบว่า มีนักการศึกษาโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการหลัก รวมถึงมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารโรงเรียน ทำให้นโยบายและการดำเนินกิจกรรมตามโครงการขาดความต่อเนื่อง

อย่างไรก็ดีในโรงเรียนที่ยังมีการดำเนินงานตามโครงการอยู่นั้นพบว่า ในแต่ละภาคการศึกษา มีการหมุนเวียนคุณครูไปในแต่ละฐานการเรียนรู้ เพื่อให้คุณครูทุกคนมีประสบการณ์ในการดำเนินงาน สามารถดูแลรับผิดชอบ และถ่ายทอดความรู้เป็นอย่างดีได้ครบทุกฐาน เช่นเดียวกับในกลุ่มนักเรียน ทางโรงเรียนจะเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสมัครใจ แต่ในแต่ละภาคการศึกษาได้เปิดโอกาสให้มีการหมุนเวียนไปทำหน้าที่ในฐานอื่นๆ ด้วยเช่นกัน เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ และมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมได้ครบทุกฐานความรู้ ดังตัวอย่างคำกล่าวจากการให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...คุณครูและนักเรียนทุกคน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการในทุกๆ ขั้นตอน เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักเรียนในเรื่องของการมีส่วนร่วม ซึ่งผลของการมีส่วนร่วมนี้สามารถวัดได้จากกิจกรรมของโครงการๆ ที่มีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นส่วนประกอบหลักในการขับเคลื่อนให้โครงการๆ ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน...”

ผู้บริหาร โรงเรียนแห่งหนึ่ง

ในบางขั้นตอนที่คุณครูขาดประสบการณ์ หรือความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานทางโรงเรียนฯ แก้ปัญหานี้โดยการให้คุณครูไปศึกษาดูงาน เพื่อนำเอาความรู้ที่ได้รับมาเผยแพร่ และสอนให้กับนักเรียนต่อไป เช่น การเพาะเห็ดนางฟ้า และการปลูกมะนาวในวงบ่อ เป็นต้น

ภาพที่ 4.5 มะนาวในวงบ่อ (การปลูกมะนาวนอกฤดูกลาง)

ที่มา: ภาพที่ถ่ายจากผู้วิจัย ในพื้นที่การดำเนินงานของโครงการที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง

เนื่องจากในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายมีคุณครูผู้หญิงเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาสำคัญในการดำเนินงาน คือ ข้อจำกัดสำหรับบางขั้นตอนที่จำเป็นต้องใช้แรง ทางโรงเรียนฯ จึงแก้ปัญหาโดยการขอความช่วยเหลือกับทางชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ช่วยเหลือในการทำโครงสร้าง และช่วยนำเสนอประสบการณ์ มอบความรู้ในแบบปราชญ์ชาวบ้าน เช่น การปลูกผักและการเลี้ยงสัตว์ให้กับคุณครูและนักเรียน ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นมากขึ้น เพราะชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี

การที่ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องของโครงสร้างในการดำเนินงานตามโครงการสามารถช่วยแบ่งเบาภาระในด้านของต้นทุนในการดำเนินโครงการได้เป็นอย่างมาก รวมถึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน และส่งผลต่อการเพิ่มความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนและบริษัทฯ อีกด้วย

“...ถ้าหากขาดชุมชนไป โครงสร้างของโครงการฯ ก็เกิดขึ้นไม่ได้แน่...”

คุณครู โรงเรียนในโครงการแห่งหนึ่ง

ดังนั้นบุคคลากรในการดำเนินงานของทางโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายจะประกอบไปด้วยผู้บริหารโรงเรียน คุณครู นักเรียนในทุกระดับชั้น รวมไปถึงชุมชนที่ให้ความร่วมมือ และช่วยเหลืองานในด้านต่างๆ ซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมในการช่วยกันดำเนินงานตามโครงการ และทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการมอบหมายงานให้นักเรียนดูแลรับผิดชอบจะดูตามความเหมาะสมของนักเรียนแต่ละคน โดยมากมักมอบหมายให้นักเรียนชายดูแลเรื่องการดูแลสัตว์เลี้ยงต่างๆ เช่น ปลา กบ และหมูป่า ฯลฯ ส่วนนักเรียนหญิงเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเรื่องผักปลอดสารพิษ และเห็ด แต่ละคนมีหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกัน และในแต่ละฐานมีการจัดเวรรดน้ำต้นไม้ และดูแลบำรุงรักษาแปลงผัก เพื่อให้การดำเนินงานไปเป็นอย่างราบรื่นที่สุด โดยการจัดเวรรดน้ำต้นไม้ ต้องมีคนดูแลรับผิดชอบทุกวัน ไม่เว้นวันหยุดราชการ

นอกจากผู้บริหาร โรงเรียนและคณะครูมีความมุ่งมั่นในการดำเนินโครงการ ในกลุ่มนักเรียนยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน เพื่อช่วยกันดูแลรับผิดชอบงานตามโครงการฯ รวมถึงสาธิตวิธีการดำเนินงานจากระดับพื้นฐานให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้ และกำหนดผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน

จากการเก็บข้อมูลเจ้าของโครงการ และ โรงเรียนในกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 โรงเรียน พบว่า โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่มตามระดับความสำเร็จ คือ 1) โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในระดับดีมากกล่าวคือสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและเป็นแหล่งการเรียนรู้ หรือเป็น โรงเรียนต้นแบบได้ 2) โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในระดับดี กล่าวคือโรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และยังมีทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรม และ 3) โรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรม กล่าวคือ ไม่มีการดำเนินกิจกรรมตามโครงการแล้ว ซึ่งจากการเก็บข้อมูลดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า มีโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในระดับดีมากถึง 3 โรงเรียน โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในระดับดี 1 โรงเรียน และ โรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จ 2 โรงเรียน ซึ่งปัจจัยหลักในการทำให้โครงการประสบความสำเร็จ คือ บุคลากรในการดำเนินงาน

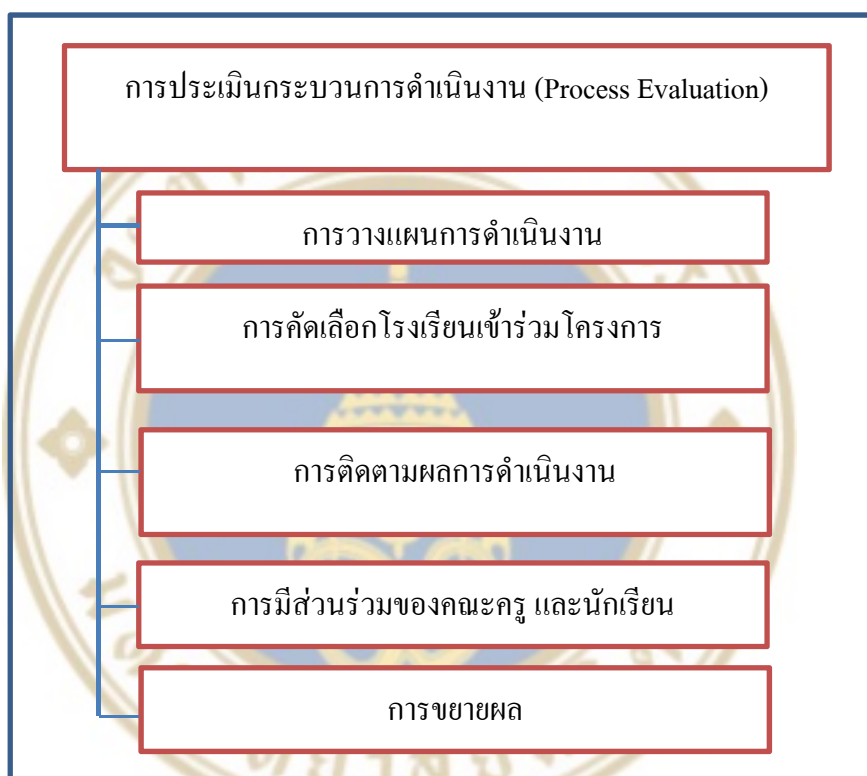
ภาพที่ 4.6 แสดงระดับความสำเร็จของโครงการในโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ทำการประเมิน

“...ความสำเร็จของโครงการจะไม่เกิดขึ้นหากขาดแรงสนับสนุนจากหัวเรือหลัก คือ ผู้อำนวยการ และทีมเฟืองที่สำคัญในการดำเนินโครงการ คือ คณะครูและนักเรียนที่ให้ความร่วมมือ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีความต่อเนื่อง สำคัญที่สุด คือการสนับสนุนจากชุมชนทั้งในเรื่องการถ่ายทอดความรู้ในแบบปราชญ์ชาวบ้าน และร่วมดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้าง โครงสร้าง หรือการบำรุงรักษาโครงการให้ได้อยู่เสมอ...”

คุณครูโรงเรียนในโครงการแห่งหนึ่ง

4.3 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process Evaluation)

การประเมินกระบวนการ ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผลของการดำเนินงานตามโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ เนื่องจากการประเมินกระบวนการจะทำให้ผู้ประเมินและผู้ปฏิบัติตามโครงการทราบถึงจุดเด่น และจุดด้อยของการดำเนินงานตามโครงการ เพื่อนำผลจากการประเมินมาปรับใช้ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้ทำการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการตามกรอบแนวคิดต่อไปนี้

ภาพที่ 4.7 กรอบแนวคิดในการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ

จากการประเมินในส่วนนี้ สามารถจำแนกกระบวนการดำเนินงานตามโครงการออกได้เป็น 2 ด้าน คือ ด้านเจ้าของโครงการ และด้านกลุ่มเป้าหมาย

โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการเก็บข้อมูลได้ตารางที่ 4.4 ตารางสรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการดำเนินงานในด้านเจ้าของโครงการ และตารางที่ 4.5 ตารางสรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการดำเนินงานในด้านกลุ่มเป้าหมาย

4.3.1 กระบวนการดำเนินงานด้านเจ้าของโครงการ

ตารางที่ 4.4 สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการดำเนินงานในด้านเจ้าของโครงการ

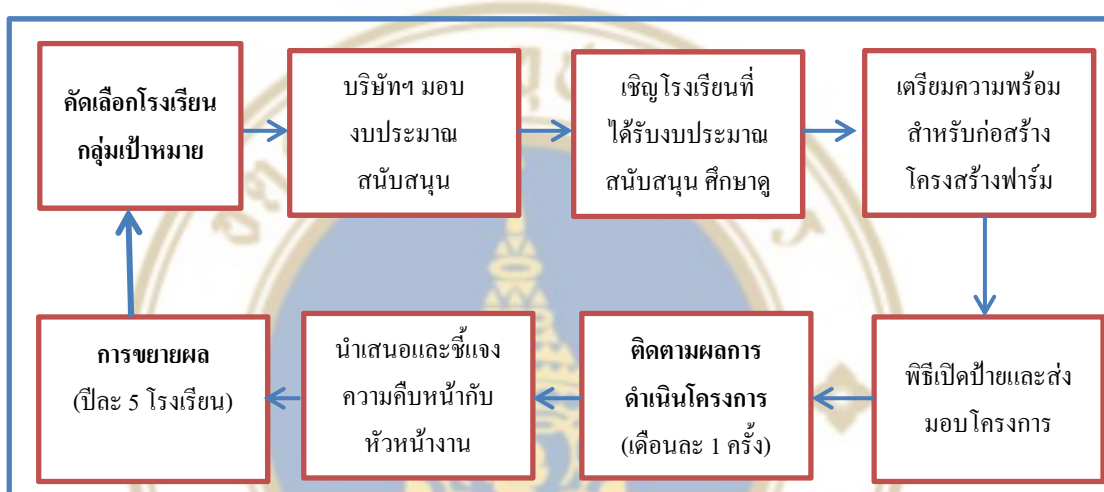
กระบวนการ	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
การวางแผนการดำเนินงาน	มีแผนงานประจำปี	มีแผนงานการดำเนินงานที่ชัดเจนในการคัดเลือกโรงเรียน การตรวจสอบ การติดตามผล และการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆที่ชัดเจน
การติดตามผลการดำเนินงาน	มีแผนการเยี่ยมชมโครงการในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีบันทึกการติดตามผล	มีแผนการเยี่ยมชมโครงการในกลุ่มเป้าหมายในทุกๆ เดือน มีบันทึกการติดตามผลเป็นรูปภาพการดำเนินกิจกรรมของแต่ละโรงเรียน
การมีส่วนร่วมของคณะครูและนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมาย	คุณครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการจนสามารถทำให้โครงการมีผลผลิตเพียงพอต่อความต้องการ	กลุ่มเป้าหมายที่ประสบความสำเร็จ คุณครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง และได้รับผลผลิตที่เพียงพอต่อความต้องการ
การขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ	การขยายผลปีละ 5 โรงเรียนตามเป้าหมายที่ผู้บริหารได้วางไว้	ในปีพ.ศ. 2558 และพ.ศ. 2559 ไม่มีการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ

จากตารางที่ 4.4 สามารถกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการของเจ้าของโครงการ จากการเก็บข้อมูลพบว่า เจ้าของโครงการมีการจัดเตรียมแผนงานในการดำเนินงานตามโครงการที่ชัดเจน กล่าวคือ มีการวางแผนดำเนินงานในการขออนุมัติจัดตั้งงบประมาณสำหรับทำโครงการ มีการสำรวจและคัดเลือก

โรงเรียน การประสานงาน การติดตามผล รวมไปถึงการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ โดยที่มีผู้รับผิดชอบโครงการ 1 คน ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบและดำเนินงานทั้งหมดของโครงการ

อย่างไรก็ตามแผนงานนี้ถูกนำเสนอและชี้แจงความคืบหน้ากับหัวหน้างาน โดยมีการจัดการประชุมเป็นรายเดือน เพื่อแจ้งให้ทราบถึงความคืบหน้าในการดำเนินงาน หรือถึงปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงาน เช่น ปัญหาที่ทำให้การดำเนินงานโครงการล่าช้า หรือปัญหาที่โรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายประสบอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของผลผลิต หรือการดำเนินการต่างๆ เพื่อร่วมมือกันหาวิธีการแก้ปัญหา และทำให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

ภาพที่ 4.8 แสดงการแผนการดำเนินงานตามโครงการฟาร์มขนาดเล็กของเจ้าของโครงการ ที่มา: จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ดูแลโครงการฟาร์มขนาดเล็กของบริษัท

2. การคัดเลือกโครงการของเจ้าของโครงการ มีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

2.1 บุคคลากรของโรงเรียน โดยพิจารณาความพร้อมของผู้บริหาร และ คณะครูในการดำเนิน โครงการ

2.2 ความพร้อมของพื้นที่ในการดำเนินโครงการ

2.3 ความเกี่ยวข้องกับเจ้าของโครงการ กล่าวคือ โรงเรียนอยู่ในบริเวณพื้นที่ ปฏิบัติการโครงการเอส 1

ในเบื้องต้น เจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโครงการจะทำการตรวจสอบดูว่าโรงเรียนดังกล่าว อยู่ในเขตพื้นที่เขตสัมปทานของบริษัทฯหรือไม่ รวมทั้งจะมีการลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบโรงเรียนว่ามี ความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหรือไม่ อย่างไร (Pre-screen) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ทั้งหมด 4 ระดับ คือ (4) ดีมาก (3) ดี (2) พอใช้ (1) ไม่พร้อม ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการเป็น ผู้คะแนนแต่ละโรงเรียน จากนั้นจึงนำเสนอโรงเรียนที่ได้คะแนนมากที่สุด กล่าวคือมีความพร้อมมาก

ที่สุดต่อหัวหน้างาน แต่ทั้งนี้มีการตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้งโดยหัวหน้างาน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของโรงเรียนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินโครงการ ก่อนขออนุมัติใช้งบประมาณจากผู้บริหารต่อไป

ขั้นตอนถัดไป หลังจากที่ได้รับอนุมัติเบิกจ่ายงบประมาณแล้ว ทางเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโครงการ ทำหนังสือตอบรับเพื่อแจ้งให้ทางโรงเรียนนั้นๆ ทราบว่าเป็นโรงเรียนที่ได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ รวมถึงเชิญโรงเรียนนั้นๆ ให้เข้ามาดูงานกับโครงการที่ประสบความสำเร็จที่ทางบริษัทสนับสนุนอยู่ เพื่อให้ทางคณะครูและนักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้วิธีการดำเนินงานของโครงการที่ประสบความสำเร็จ เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการของโรงเรียน และเพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

หลังจากนั้นมีการจัดพิธีการมอบงบประมาณ โดยเจ้าของโครงการทำการมอบเงินงบประมาณสนับสนุนโดยผ่านการโอน ไปยังโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับคัดเลือก ซึ่งทางโรงเรียนนั้นๆ ต้องทำการเปิดบัญชีใหม่ โดยใช้ชื่อบัญชีว่าสำหรับ โครงการมินิฟาร์มเท่านั้น

ภาพที่ 4.9 ตัวอย่างป้ายโครงการฟาร์มขนาดเล็ก
ที่มา: ภาพที่ถ่ายจากผู้วิจัย ในพื้นที่การดำเนินงานของโครงการ

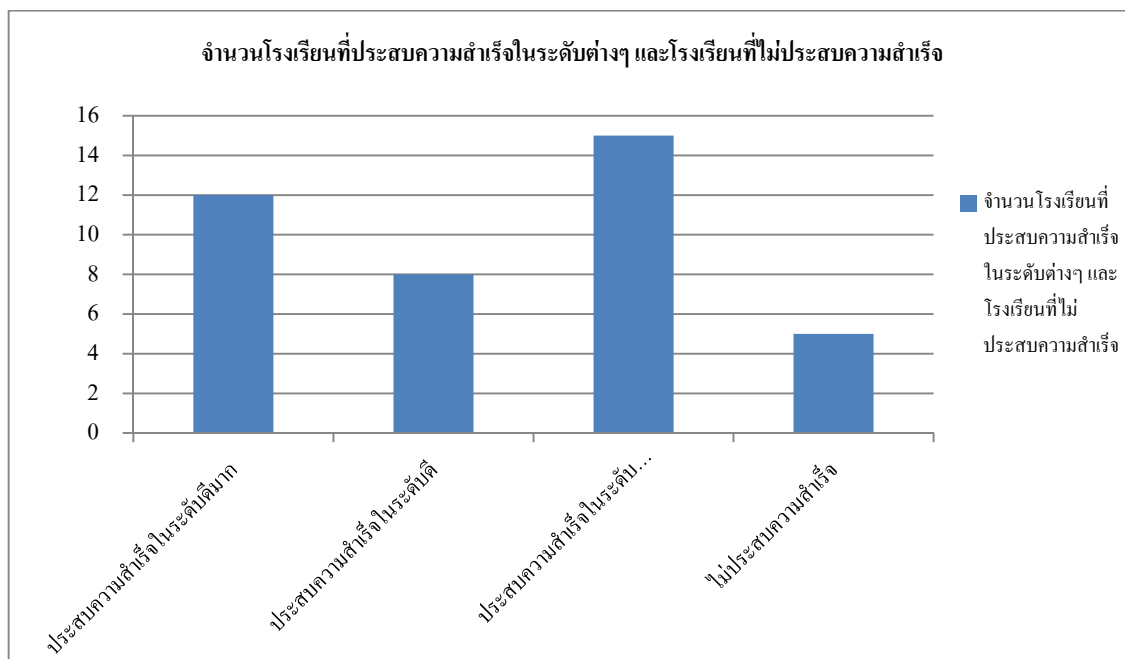
อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานตามแผนงานของเจ้าของโครงการ สามารถยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม เช่น เมื่อปีพ.ศ. 2558 ทางเจ้าของโครงการมีนโยบายเร่งด่วนในการลดค่าใช้จ่ายการดำเนินงาน เนื่องจากประสบกับวิกฤตราคาน้ำมันตกต่ำ ทำให้ในหลายโครงการไม่สามารถดำเนินงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ได้ ดังนั้นทางเจ้าหน้าที่ทั้งในระดับหัวหน้างาน และฝ่ายปฏิบัติงาน มีการประชุมเพื่อหารือหาแนวทางให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นที่มาของการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานจากเดิมที่ต้องสำรวจโรงเรียนเพื่อขยายผลเพิ่มเติม 5 โรงเรียน เป็นการลงพื้นที่ และสำรวจโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการอยู่แล้ว เพื่อดูว่ามีความต้องการอื่นๆ ที่จะให้ทางเจ้าของโครงการ สนับสนุนเพิ่มเติม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและ

ยังขึ้นมากขึ้นได้หรือไม่ เช่น การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่สามารถนำไปสนับสนุนโครงการฟาร์มขนาดเล็ก หรือสนับสนุนงบประมาณในเรื่องของการเดินทาง เพื่อให้ทางโรงเรียนได้มีโอกาสนำเสนอการดำเนินงานตามโครงการ เป็นประโยชน์ให้แก่ผู้ที่สนใจต่อไปได้ เป็นต้น ทางเจ้าของได้ทำการสำรวจโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายเดิม และมอบงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมในการดำเนินงานตามโครงการฯ ซึ่งในปีพ.ศ. 2557 ได้ทำการมอบงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมเป็นจำนวน 5 โรงเรียน และในปีพ.ศ. 2558 จำนวน 9 โรงเรียน

3. การติดตามผลการดำเนินงาน การติดตามผลการดำเนินงานเป็นกิจกรรมที่ทำเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการทราบถึงความก้าวหน้าของโครงการ รวมถึงทราบถึงข้อจำกัด ปัญหาในการทำงาน เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกัน

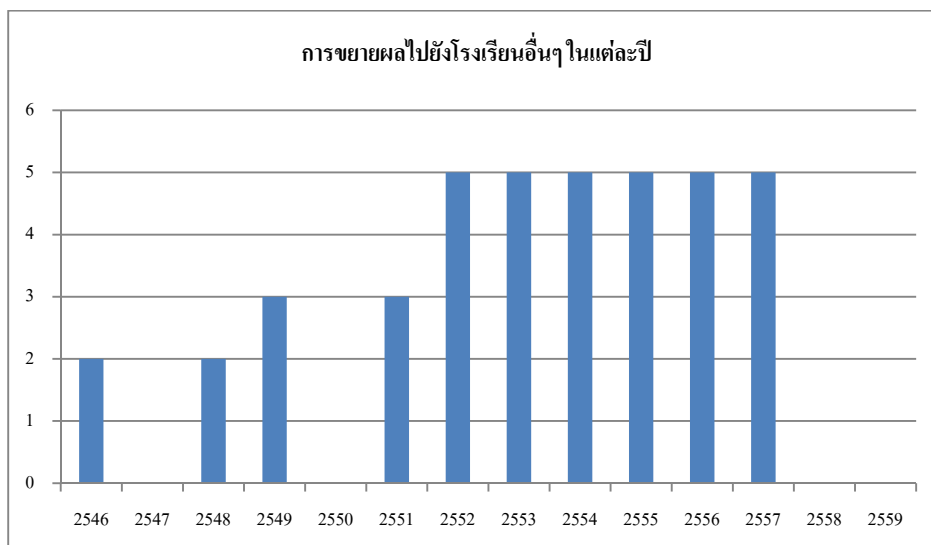
อย่างไรก็ตาม การติดตามผลการดำเนินงานของทางเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโครงการ มีแผนการลงพื้นที่ไปที่โรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายเพื่อติดตามผลเดือนละ 1 ครั้ง แต่ทั้งนี้ยังไม่มีแผนการติดตามผลอย่างชัดเจนถึงรายละเอียดการลงพื้นที่เพื่อติดตามผล มีเป้าหมายเพียงว่าภายใน 1 ปีจะมีการติดตามผลเข้าเยี่ยมชมโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายให้ครบทุกโรงเรียนเท่านั้น เพื่อตรวจสอบว่าโรงเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง และมีเงินทุนหมุนเวียนสำหรับใช้บริหารจัดการฟาร์มหรือไม่ ติดตามผลโดยการสังเกตการณ์ ตรวจสอบดูความก้าวหน้า และต่อเนื่องของการจัดกิจกรรม รวมทั้งเก็บภาพเพื่อเป็นข้อมูลต่อการประกอบการตัดสินใจในการทำอนุมัติงบประมาณในด้านอื่นๆ ซึ่งหากทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และมีความสม่ำเสมอในการทำกิจกรรม รวมถึงมีผลผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานคือเรื่องอาหารได้แล้วนั้น ทางเจ้าของโครงการก็มีความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนนั้นๆ แล้ว เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักที่เจ้าของโครงการให้ความสำคัญ นอกเหนือจากเรื่องผลผลิตที่จะนำไปประกอบเป็นอาหารกลางวันนั้น ยังต้องการเปิดโอกาสให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถปฏิบัติได้จริง ก่อให้เกิดเป็นความรู้พื้นฐานให้แก่เด็กๆ ได้ ซึ่งสามารถต่อยอดเป็นประโยชน์เป็นอย่างมากให้กับทางชุมชนต่อไปในอนาคต

จากการติดตามผลครั้งล่าสุดของเจ้าของโครงการเมื่อปีพ.ศ. 2558 พบว่า มีจำนวน 12 โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินโครงการ มีจำนวน 8 โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในระดับดี มีจำนวน 15 โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในระดับปานกลาง และมีจำนวน 5 โรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการ

ภาพที่ 4.10 แสดงจำนวนโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในระดับต่างๆ และโรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จ

4. การขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ ทางผู้บริหารของเจ้าของโครงการ ได้ตั้งเป้าหมายสำหรับการขยายผลโครงการนี้ไปยังโรงเรียนอื่นๆ ไว้ที่ 5 โรงเรียนต่อปี โดยเป้าหมายนี้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2552 คัดเลือกโรงเรียนตามเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ แต่เนื่องจากวิกฤตการณ์ราคาน้ำมันตกต่ำในปีพ.ศ. 2557 ทำให้เป้าหมายในการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ ถูกเปลี่ยนแปลงเป็นการลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบกิจกรรมที่ดำเนินตามโครงการของแต่ละโรงเรียน ว่ายังมีปัญหาหรือมีความต้องการในการสนับสนุนอื่นๆ เพิ่มเติมจากเจ้าของโครงการเพื่อขยายผลการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพขึ้น ทำให้ไม่มีการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ ของโครงการฟาร์มขนาดเล็กตั้งแต่ปีพ.ศ.2558 จนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายนี้ยังเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงแบบชั่วคราวเท่านั้น

ภาพที่ 4.11 แสดงจำนวนการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ ในแต่ละปี

4.3.2 กระบวนการดำเนินงานด้านกลุ่มเป้าหมาย

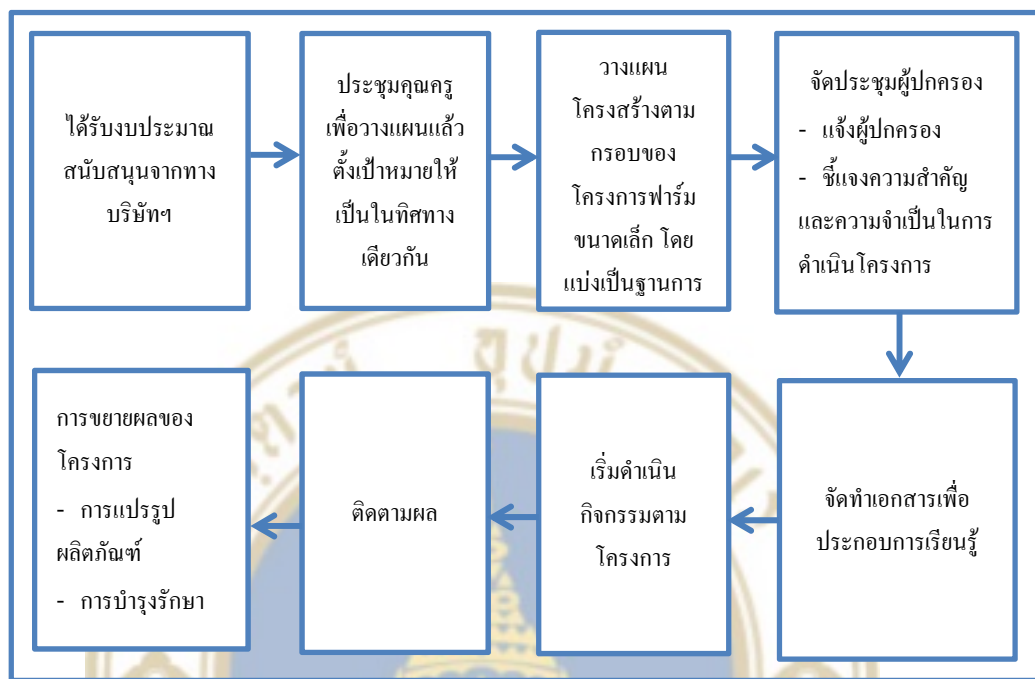
การดำเนินงานของกลุ่มเป้าหมายเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนให้โครงการประสบความสำเร็จ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบให้การดำเนินงานตามโครงการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการประเมินการดำเนินงานของด้านกลุ่มเป้าหมาย สามารถสรุปผลได้ตามตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการดำเนินงานในด้านกลุ่มเป้าหมาย

กระบวนการ	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
การวางแผนการดำเนินงาน	มีแผนงานประจำปี	กลุ่มเป้าหมายที่ประสบความสำเร็จมีแผนงานการดำเนินงานที่ ในขณะที่กลุ่มโรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จไม่มีการแผนงานประจำปี
การติดตามผลการดำเนินงาน	มีแผนการติดตามผลอย่างต่อเนื่องทุกภาคเรียน มีบันทึกการติดตามผล	มีแผนการติดตามผลอย่างต่อเนื่องในทุกภาคเรียน และมีบันทึกสรุปการติดตามผลในทุกปีการศึกษา
การมีส่วนร่วม	คุณครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการจนสามารถทำให้โครงการมีผลผลิตเพียงพอต่อความต้องการ	กลุ่มเป้าหมายที่ประสบความสำเร็จคุณครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง และได้รับผลผลิตที่เพียงพอต่อความต้องการ

1. การวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มเป้าหมาย แผนการดำเนินงานตามโครงการฯ ของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้โครงการฯ เกิดขึ้น และสามารถประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน มีดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.12 แสดงการแผนการดำเนินงานตาม โครงการฟาร์มขนาดเล็กของกลุ่มเป้าหมาย ที่มา: จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

จากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการในด้านของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า หลังจากที่โรงเรียนได้ถูกคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการแล้วนั้น ทางโรงเรียนได้มีการจัดประชุมกับคณะครู เพื่อให้เข้าใจถึงหลักการและความจำเป็นในการดำเนินโครงการ มีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน และเพื่อหารือวางแผนการดำเนินงานตามโครงการวางแผนโครงสร้างตามกรอบของโครงการฟาร์มขนาดเล็ก ซึ่งประกอบไปด้วยการดูแลโครงสร้างสำหรับการปลูกผักปลอดสารพิษ การเพาะเห็ดนางฟ้า การเลี้ยงปลา การเลี้ยงกบ โดยโครงสร้างเหล่านี้สามารถปรับให้มีความเหมาะสมกับขนาดและพื้นที่ของทางโรงเรียนได้ และในขณะเดียวกันทางผู้บริหารโรงเรียนได้ทำการมอบหมายหน้าที่ให้คุณครูจัดทำเอกสารประกอบการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมถึงแผนจัดการเรียนรู้บูรณาการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละฐานการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และเกิดทักษะ รวมถึงเห็นคุณค่าในการทำโครงการฟาร์มขนาดเล็ก ก่อนที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ภาพที่ 4.13 ตัวอย่างเอกสารประกอบการเรียนรู้ตาม โครงการฟาร์มขนาดเล็ก
ที่มา: ภาพที่ถ่ายจากผู้วิจัย ในการลงพื้นที่การดำเนินงานของโครงการที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง

นอกเหนือไปจากการประชุมกับทางคณะครู เพื่อให้มีเป้าหมายเดียวกันแล้ว ทางโรงเรียน ได้มีการจัดประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงผู้ปกครองถึงหลักการและความสำคัญในการให้นักเรียนเข้าร่วมโครงการ และเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างชุมชนและโรงเรียน เนื่องจากมีผู้ปกครองบางท่านไม่เห็นด้วยกับการที่จะให้นักเรียนต้องดำเนินงานตามโครงการเพราะว่าไม่ต้องการให้นักเรียนต้องทำงานหนัก ลำบาก และต้องการให้นักเรียนได้ตั้งใจเรียนอย่างเต็มที่ ซึ่งการจัดประชุมผู้ปกครองนี้ ถือเป็นหนึ่งช่องทางสำคัญในการสื่อสารถึงหลักการและเหตุผลในการจัดทำโครงการ ซึ่งผลที่ได้คือ ผู้ปกครองมีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการจัดทำโครงการมากขึ้น และสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ เช่น การนำต้นไม้ พืชผักสวนครัวที่ปลูกเองที่บ้านมาบริจาคให้กับโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มาทำการทดลองปลูก และเรียนรู้วิธีการปลูก รวมถึงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาฟาร์ม และการสาธิตวิธีการแปรรูปผลผลิตให้นักเรียน ได้เกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

เมื่อโครงสร้างของโครงการฯ เสร็จสมบูรณ์ และสามารถเริ่มดำเนินงานตามโครงการได้แล้ว ทางผู้บริหารโรงเรียนได้มอบหมายงานให้นักเรียนในแต่ละชั้นให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบในพื้นที่ฟาร์มอย่างชัดเจน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติงานได้จริง และสามารถนำความรู้ที่ไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยในเบื้องต้นผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ฝึกสอน และลงมือปฏิบัติไปพร้อมกับคุณครูและนักเรียน

2. การติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มเป้าหมาย

หลังจากที่มีการดำเนินงานตามโครงการแล้ว ทางโรงเรียนยังมีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการฯ โดยใช้การสังเกต แบบสอบถามเพื่อประเมินการดำเนินงานตามโครงการฯ และนำผลที่ได้จากการประเมินมาพัฒนาการดำเนินงานตามโครงการให้มีประสิทธิภาพ

มากขึ้นในปีการศึกษาต่อไป โดยการทำรายงานสรุปการประเมิน โครงการนี้ทำทุกปีการศึกษา เพื่อนำเสนอผลต่อผู้บริหาร โรงเรียน

ภาพที่ 4.14 ตัวอย่างเอกสารสรุปผลการดำเนินงาน โครงการฟาร์มขนาดเล็ก
ที่มา: ภาพที่ถ่ายจากผู้วิจัย ในการลงพื้นที่การดำเนินงานของโครงการที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง

ทางผู้บริหาร โรงเรียนและคุณครูยังร่วมกันหารือวางแผนขยายโครงการให้เติบโตขึ้นด้วยการขยายฐานการเรียนรู้ นอกเหนือจากกรอบของโครงการฯ ที่ทางเจ้าของโครงการได้กำหนดไว้ โดยการนำเอาเงินทุนหมุนเวียนที่ได้จากการขายผลผลิตมาลงทุนเพิ่มเติม

นอกเหนือจากการดำเนินงานตามโครงการให้ ได้ผลผลิตที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้แล้ว การดำเนินงานยังมีความสอดคล้องไปกับโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการที่ทางโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายได้เข้าร่วม โครงการฯ เพื่อช่วยขับเคลื่อนนำหลักสูตรสถานศึกษา ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคุณครูได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นให้นักเรียน ได้ปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น และทำให้นักเรียน ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ และมีความสุขในการเรียนรู้อย่างแท้จริง

นอกจากกระบวนการต่างๆที่ทำให้โครงการสามารถมีผลผลิตได้แล้วนั้น แผนการดำเนินงานตามโครงการของโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญอีกหนึ่งแผน คือ การบำรุงรักษาโครงการให้มีความยั่งยืน ซึ่งในกระบวนการบำรุงรักษาโครงการนี้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร โรงเรียน คุณครู นักเรียน รวมถึงชุมชน ด้วยการทำให้ทุกคนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของฟาร์ม และต้องการพัฒนารักษาฟาร์มนี้ให้มีความเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

และจากการเก็บข้อมูล พบว่า การติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการของเจ้าของโครงการ มีความเหมาะสม เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่จากทางเจ้าของโครงการเข้ามาติดตามผลเป็นระยะๆ

และลงพื้นที่เพื่อดูแลความเรียบร้อย รวมถึงคอยให้คำปรึกษา แนะนำถึงสิ่งที่ควรเพิ่มเติม เช่น มีการแนะนำให้ทำเมล็ดพันธุ์เพื่อเพาะพันธุ์เองจะได้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อเมล็ดพันธุ์ในทุกภาคการศึกษา หรือการนำเสนอเรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นเจ้าของโครงการยังได้มีการติดต่อประสานงานเรียนเชิญโรงเรียนให้เข้าร่วมกิจกรรมที่เจ้าของโครงการได้เข้าร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้ทางโรงเรียนได้นำเสนอผลงานให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่รู้จักมากขึ้น ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ยังเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการนำเสนอเพิ่มขึ้นอีกด้วย

อย่างไรก็ดีทางโรงเรียนมีการจัดประชุมเพื่อติดตามผลในทุกๆด้านที่ทางคณะครูต้องดูแลรับผิดชอบรวมถึงโครงการฟาร์มขนาดเล็ก เพื่อแจ้งถึงข้อจำกัด และปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ โดยมากเป็นการหารือเพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบันก่อน แล้วค่อยลงไปถึงปัญหาในอดีต เพื่อให้การทำงานในปัจจุบันมีความราบรื่น ในแต่ละปีการศึกษาได้มีการประเมินผล และสรุปเพื่อปรับปรุงแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

“...สำหรับฟาร์มขนาดเล็ก คุณครูมีการลงพื้นที่ไปทำงานกับนักเรียนทุกวัน เหมือนได้ติดตามผลทุกวัน เราได้เห็นถึงความแตกต่าง เห็นปัญหา พอคุณครูเค้าเจอปัญหา ก็ไม่รีรอที่จะนำปัญหาเหล่านั้นมาร่วมกันหารือ และแก้ปัญหาได้ทันถ่วงที...”

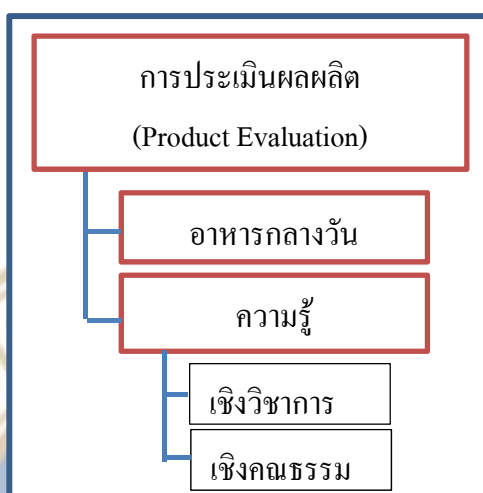
ผู้อำนวยการ โรงเรียนแห่งหนึ่ง

3. การมีส่วนร่วมของคณะครูและนักเรียน ในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย จากการเก็บข้อมูลพบว่า เจ้าของโครงการและโรงเรียนมีความพอใจในการมีส่วนร่วมของคุณครูและนักเรียน โดยที่ทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญในเรื่องของผลผลิตที่เกิดขึ้น รวมถึงกิจกรรมที่มีอย่างต่อเนื่อง หากกลุ่มเป้าหมายสามารถดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ ได้อย่างต่อเนื่อง และผลผลิตที่ได้พอเพียงกับความต้องการสามารถกล่าวได้ว่าคุณครูและนักเรียนให้ความร่วมมือ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม การที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เพื่อเป็นอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนเอง เป็นตัวกระตุ้นสำคัญ ที่ทำให้พวกเขาต้องการมีส่วนร่วม และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามโครงการเป็นอย่างดี นอกจากความรู้ที่นักเรียนได้รับในการปฏิบัติงานจริงแล้ว นักเรียนยังได้รับคำตอบแทนเล็กๆน้อยๆจากการดำเนินงานตามโครงการอีกด้วย โดยการนำผลผลิตที่ได้ไปขายในพื้นที่ที่ทางโรงเรียนได้จัดเตรียมไว้ให้ ซึ่งความรู้และคำตอบเหล่านี้ เป็นอีกหนึ่งตัวกระตุ้นสำคัญที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือมากขึ้น

4.4 ผลการประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

การประเมินผลผลิต ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนการทำงานตามภาพที่ 4.15 และได้ผลประเมินตามตารางที่ 4.6

ภาพที่ 4.15 กรอบแนวคิดในการประเมินผลผลิต

ตารางที่ 4.6 สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลผลิตของโครงการฟาร์มขนาดเล็ก

ผลผลิต	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
การนำผลผลิตที่ได้ไปประกอบอาหารกลางวัน	สามารถนำผลผลิตที่ได้ไปประกอบอาหารกลางวันได้อย่างน้อยอาทิตย์ละ 2-3 ครั้ง	ผลผลิตที่ได้เพียงพอต่อความต้องการ กล่าวคือสามารถนำผลผลิตที่ได้ไปประกอบอาหารกลางวันได้อย่างน้อยอาทิตย์ละ 2-3 ครั้ง และส่วนที่เหลือสามารถนำไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่นักเรียนได้อีกด้วย
นักเรียนมีความรู้เชิงวิชาการ	นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากโครงการฟาร์มขนาดเล็กไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากโครงการฟาร์มขนาดเล็กไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

ตารางที่ 4.6 สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลผลิตของ โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (ต่อ)

ผลผลิต	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
นักเรียนมีความรู้ เชิงคุณธรรม	นักเรียนรู้จักหน้าที่ และมี ความรับผิดชอบมากขึ้น	นักเรียนเข้าใจถึงหลักของปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงแล้วสามารถน้อมนำไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ทั้งนี้ยังรู้จักหน้าที่ และมี ความรับผิดชอบมากขึ้น
นักเรียนมีความรู้ เชิงคุณธรรม	นักเรียนรู้จักหน้าที่ และมี ความรับผิดชอบมากขึ้น	นักเรียนเข้าใจถึงหลักของปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงแล้วสามารถน้อมนำไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ทั้งนี้ยังรู้จักหน้าที่ และมี ความรับผิดชอบมากขึ้น

จากการเก็บข้อมูลพบว่า ทุกโรงเรียนประสบปัญหาเรื่องอาหารกลางวัน เนื่องจากโรงเรียน
อยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลจากตัวเมือง ต้องจัดซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหารกลางวันจากในเมืองตลอด
ซึ่งราคาวัตถุดิบต่างๆ เช่น ผัก มีราคาที่สูงมาก จึงทำให้งบประมาณที่ทางโรงเรียนได้มาจากรัฐบาลเพื่อ
จัดทำอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนจำนวน 20 บาทต่อหนึ่งคนนั้นไม่เพียงพอ

ดังนั้น ทางโรงเรียนจึงเริ่มมีนโยบายในการปลูกพืชผักสวนครัว โดยการเริ่มทำแปลง
ผักสำหรับปลูกพืชผักสวนครัวในโรงเรียน เพื่อต้องการให้นักเรียนได้มีการเรียนรู้ในการทำแปลงเกษตร
ซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชนในบริเวณนั้น รวมถึงเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำอาหารกลางวัน แต่
เนื่องจากการดำเนินงานเป็นไปอย่างง่าย ไม่มีการวางแผนจัดทำโครงสร้างอย่างเป็นระบบเนื่องจาก
งบประมาณในการดำเนินงานมีไม่เพียงพอ รวมถึงไม่มีการจัดแบ่งหน้าที่ให้กับคุณครูและนักเรียนอย่าง
จริงจัง ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่ค่อยดีเท่าไรนัก

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการฟาร์มขนาดเล็ก พบว่าผลผลิตที่ทางกลุ่มเป้าหมาย
ได้รับนั้น สามารถจำแนกออกเป็น 2 ด้านด้วยกันคือ ด้านอาหารกลางวัน และด้านความรู้ ซึ่งสามารถ
สรุปการเก็บข้อมูลได้ดังนี้

4.4.1 ด้านอาหารกลางวัน

ในด้านของอาหารกลางวัน พบว่า ผลผลิตที่ได้จากโครงการนั้น เพียงพอที่จะทำอาหาร
กลางวันได้ประมาณ 2-3 วันต่อสัปดาห์ ซึ่งในการเก็บเกี่ยวผลผลิตจำพวกผัก เช่น ผักกาด ผักบุ้ง ฯลฯ

เพื่อประกอบอาหารกลางวันต่อมือจะใช้ปริมาณประมาณ 7-10 กิโลกรัม ซึ่งสามารถช่วยทางโรงเรียนลดค่าใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบ จำพวกผักสำหรับประกอบอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนประมาณวันละ 200 - 500 บาท และช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบ จำพวกปลา และกบประมาณวันละ 366 – 890 บาท สำหรับอาหารกลางวัน 1 มือ (ข้าวสวย และกับข้าว 2 อย่าง)

ตารางที่ 4.7 ราคาผัก และราคาปลุสัตว์ที่ใช้ในการประกอบอาหารกลางวันของโรงเรียนฯ

ผัก	ราคาต่อกิโลกรัม	ปริมาณความต้องการต่ออาหาร 1 มือ	ลดค่าใช้จ่ายต่อวัน
ผักบุ้ง	20 บาท	7-10 กิโลกรัม	200 บาท
ผักกาด	27.50	7-10 กิโลกรัม	270.50 บาท
บวบ	16 บาท	4-5 กิโลกรัม	80 บาท
เห็ดนางฟ้า	50 บาท	5-7 กิโลกรัม	350 บาท
ปลาชุก	61 บาท	6 กิโลกรัม	366 บาท
กบ	88.75 บาท	10 กิโลกรัม	890 บาท

ที่มา: ราคาผักและปลุสัตว์จากตลาดสี่มุมเมือง (2559: ออนไลน์)

สาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถนำผลผลิตนั้นมาทำเป็นอาหารกลางวันได้ครบทุกวันเป็นเพราะว่าพื้นที่ของทางโรงเรียนไม่สามารถขยายแปลงผักเพื่อให้มีผลผลิตเพียงพอต่อความต้องการได้อย่างไรก็ตามเพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจของวัตถุดิบในการประกอบอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนทางโรงเรียนจึงนำเอาวัตถุดิบอื่นๆที่นอกเหนือจากผลผลิตของโครงการฟาร์มขนาดเล็มาประกอบเป็นอาหารกลางวันด้วย

การนำผลผลิตที่ได้จากการดำเนินโครงการฯมาประกอบเป็นอาหารกลางวันให้กับนักเรียนเป็นปัจจัยหลักในการช่วยแบ่งเบาภาระในด้านค่าใช้จ่ายของวัตถุดิบในการประกอบอาหารกลางวันได้เป็นอย่างดีรวมถึงช่วยลดต้นทุนด้านเวลาในการจัดซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหารกลางวันของผู้ที่ต้องรับผิดชอบในเรื่องนี้อีกด้วย

นอกจากการช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาหารกลางวันให้กับนักเรียนแล้ว วัตถุดิบที่ได้มานั้นเป็นวัตถุดิบที่มีคุณภาพ เนื่องจากการดำเนินการทำฟาร์มขนาดเล็กของทุกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย มุ่งเน้นไปที่การใช้สารกำจัดศัตรูพืชที่ทำมาจากธรรมชาติ และไม่ใช้สารเคมี ดังนั้นวัตถุดิบที่ได้จึงเป็นวัตถุดิบที่ปลอดภัย ทำให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณภาพและดีต่อสุขภาพ

ภาพที่ 4.16 การทำปุ๋ยหมักสำหรับโครงการฟาร์มขนาดเล็ก
ที่มา: ภาพที่ถ่ายจากผู้วิจัย ในพื้นที่การดำเนินงานของโครงการที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง

นอกเหนือจากผลผลิตที่สามารถนำไปประกอบเป็นอาหารกลางวันแล้วนั้น ยังมีอีกผลผลิตที่มีความสำคัญมากเช่นกันคือ ความรู้ขั้นพื้นฐานที่นักเรียนจะได้รับ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยพบข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตที่ได้จากการดำเนินงานตามโครงการในด้านความรู้ดังนี้

4.4.2 ด้านความรู้

จากการดำเนินงานตามโครงการฟาร์มขนาดเล็ก นักเรียนได้มีการเรียนรู้จากการสอนเชิงปฏิบัติโดยคุณครูผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการในการดำเนินงานตามโครงการ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการดำเนินงาน ซึ่งก่อให้เกิดความรู้การดำเนินงานในด้านต่างๆ โดยสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ด้านความรู้เชิงวิชาการ กล่าวคือ ความรู้ในการปลูกผักสวนครัวต่างๆ การเลี้ยงสัตว์ การทำปุ๋ยหมัก การทำสารกำจัดศัตรูพืชและ การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย
2. ความรู้เชิงคุณธรรม เช่น พฤติกรรมที่ของนักเรียนหลังจากได้เข้าร่วมดำเนินงานตามโครงการ

ก่อนให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานจริงนั้น คุณครูได้ทำการสอนความรู้เชิงทฤษฎีให้กับนักเรียนก่อน โดยการสอนตามเอกสารประกอบการเรียนที่คุณครูได้จัดเตรียมขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ก่อนลงมือปฏิบัติจริง ทางโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายได้เปิดโอกาสให้นักเรียนค้นหาความรู้เพิ่มเติมจากทางอินเทอร์เน็ตอีกด้วย อย่างไรก็ตามการเรียนรู้สามารถนำไปบูรณาการได้ในทุกวิชา เช่น วิชาการเกษตรและเศรษฐกิจพอเพียง วิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์ เป็นต้น

นอกเหนือไปจากการปลูกผักในแปลงทั่วไปแล้ว ทางโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำการเรียนรู้ปลูกผักโดยใช้น้ำ รวมถึงการสารกำจัดแมลงโดยใช้สารธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการทดลองและเกิดการเรียนรู้ไม่เพียงแค่สอนให้นักเรียนสามารถปลูกผักหรือเลี้ยงสัตว์

เพื่อให้ได้ผลผลิต แต่นักเรียนเหล่านี้จะได้รับการเรียนรู้ว่าจะต้องทำอะไร หรือต้องดูแลผักเหล่านี้
อย่างไร ให้ได้มาซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพ ซึ่งเหล่านี้เป็นการบูรณาการความรู้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้
สามารถสังเกต ในระหว่างปฏิบัติงานจริงได้

ภาพที่ 4.11 ตัวอย่างภาพการลงมือปฏิบัติงานจริงของนักเรียน
ที่มา : ภาพที่ถ่ายจากผู้วิจัย ในพื้นที่การดำเนินงานของโครงการที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง

จากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยยังพบอีกว่า ในทุกๆ การเรียนรู้ที่โรงเรียนในกลุ่มเป้าหมาย
ทุกโรงเรียนมุ่งเน้นนำเสนอความรู้ให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ นอกจากการให้นักเรียนมีความรู้และมีประสบการณ์จากการได้ลงมือ
ปฏิบัติงานจริงแล้ว นักเรียนยังได้เรียนรู้ความรู้เชิงคุณธรรม และรู้จักการพอประมาณ รวมถึงได้เรียนรู้
การมีเหตุผล สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความสมดุลเพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง
ทั้งในด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ทั้งยังสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

การได้เรียนรู้วิธีการดำเนินงานในแต่ละฐานการเรียนรู้ที่ได้รับมอบหมาย มีผลทำให้
นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น เช่น การมีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ รู้จักการแบ่งเวลา
การตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ กล้าคิด กล้าแสดงออก รู้จักการเป็นผู้นำ และรู้จักการเป็นผู้ตามที่ดี เกิด
การพัฒนาความคิด และรู้จักรับฟังความเห็นของผู้อื่นมากขึ้น รู้จักการแก้ปัญหา และสามารถแก้ปัญหา
เฉพาะหน้าได้ ก่อให้เกิดความสามัคคี รู้จักการทำเป็นหมู่คณะ และท้ายที่สุดเข้าใจถึงความจำเป็นใน
การดำเนินโครงการ และความพอเพียงได้เป็นอย่างดี นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจถึงหลักความ
พอประมาณ พอเพียงในการดำเนินชีวิต เนื่องจากได้รับการปลูกฝังให้รู้จักความพอประมาณ พอประมาณ
ในเรื่องของวัตถุ และพื้นที่ รวมถึงการใช้อุปกรณ์อย่างคุ้มค่า และเก็บบำรุงรักษาอุปกรณ์ได้เป็นอย่างดี
ดีอีกด้วย

“...หนูได้มีโอกาสศึกษาดูงานที่บ้านของปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีการปลูกมะนาวในวงบ่อ
ซึ่งมีผลออกตลอดทั้งปี ทางนักเรียนได้นำเอาความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาทดลองทำที่โรงเรียน
โดยมีการนำเอาหลักปรัชญาพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรม โดยมีเงื่อนไขความรู้ คือการ

ต้องมีความรู้ในการปลูก การบำรุงรักษาก่อนการทำงาน ความรู้ในการดำเนินงาน และรู้จักการทำบัญชี ในการทำรายรับ-รายจ่าย มีความพอประมาณในด้านพื้นที่ และเวลา และมีภูมิคุ้มกันคือ มีการวางแผน ในการทำงาน ระมัดระวังในการทำงาน และทำงานตามลำดับขั้นตอน รวมถึงมีการเก็บอุปกรณ์ไป ทำความสะอาด นำไปเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย หลังจากที่ใช้อุปกรณ์เสร็จแล้ว โดยนักเรียนสามารถเผยแพร่ ความรู้ให้รุ่นน้อง และผู้ที่มาศึกษาดูงาน ได้ ทั้งนี้ในมิติสิ่งแวดล้อม นักเรียนจะทำการปลูกมะนาว โดย ไม่ใช้สารกำจัดศัตรูพืช จากสารเคมีและหาความรู้จากวิทยากรท้องถิ่น เพื่อสืบสานศาสตร์ของภูมิปัญญา ท้องถิ่น...”

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแห่งหนึ่ง

อย่างไรก็ตามผลผลิตในด้านความรู้เชิงวิชาการ ได้ถูกประเมินผลจากใบงานในแต่ละฐาน การเรียนรู้ การเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการประเมินจากการปฏิบัติงานจริงของนักเรียน นักเรียนมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และมีความเห็นที่ตรงกันว่ากิจกรรมนี้มีประโยชน์เป็นอย่างมาก พวกเขาได้มีการเรียนรู้การดำเนินงาน โดยได้มีโอกาสปฏิบัติงานจริง เกิดเป็นประสบการณ์ ทำให้พวกเขาสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปช่วยงานที่บ้าน ทำให้ได้รับคำชมเชยจากผู้ปกครอง และผู้ปกครองเองก็มีความพึงพอใจและอนุญาตให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม

ส่วนนักเรียนที่ยังไม่สามารถดำเนินงานตามโครงการได้ เนื่องจากยังเด็กเล็กเกินไป เช่น นักเรียนในช่วงชั้นอนุบาล 1 – ประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมากมักถูกมอบหมายให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการช่วยกันบำรุงรักษาฐานการเรียนรู้ โดยการช่วยถอนวัชพืช เพื่อให้แปลงที่ตนเองได้รับมอบหมาย ได้รับผลผลิตที่ดีที่สุด

อย่างไรก็ดี ในนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ทางผู้วิจัยได้เข้าไปทำการประเมินโครงการฯ นั้น มีการจัดตั้งกลุ่มการทำงาน เพื่อให้เกิดประสบการณ์การทำงานที่ก่อให้เกิดความรู้ ความชำนาญ มีความพอใจในผลงาน มีความทุ่มเท มุ่งมั่น เสียสละและซึ่มซบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และแน่นอนว่าไม่เฉพาะการเรียนรู้ในการดำเนินตามโครงการเพียงอย่างเดียว นักเรียนยังได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีระบบประธานนักเรียน รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้อง เพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามโครงการอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพที่สุด

“...การปลูกฝังให้เรียนได้มีพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เนื่องจากการดำรงชีวิตในปัจจุบันนี้ หากมีความพอประมาณก็จะสามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข หากนักเรียนทุกคนมีความรู้พื้นฐานในการดำเนินงานตามโครงการเหล่านี้จะเป็นความรู้พื้นฐานที่จะติดตัวนักเรียน และจะก่อให้เกิดการขยายผลประโยชน์ไปสู่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน...”

คุณครู โรงเรียนแห่งหนึ่ง

“...การจัดทำโครงการฯ นี้ นอกจากเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของนักเรียนแล้ว ยังมีส่วนช่วยส่งเสริมทัศนคติให้มีความภูมิใจในคุณค่าของการเกษตร ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีพและเศรษฐกิจของประเทศ และเพื่อให้นักเรียนได้มีการพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุติธรรม ตลอดจนท้องถิ่นได้ยิ่งไปกว่านั้นเพื่อให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ สามารถวางแผนการทำงานได้ การสร้างการเป็นผู้นำ รวมถึงการสร้างข้อตกลงและระเบียบในการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นในด้านความรู้เชิงคุณธรรมได้อีกด้วย...”

คุณครู โรงเรียนแห่งหนึ่ง

อย่างไรก็ตามจากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย โดยการตรวจสอบเอกสาร พบว่า ในด้านการนำผลผลิตไปใช้ประกอบเพื่อเป็นอาหารกลางวันส่วนที่เหลือสามารถนำไปจำหน่ายให้เกิดรายได้ระหว่างเรียน มีผลสำเร็จคิดเป็นร้อยละ 100 และยังพบว่า นักเรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ผลสำเร็จคิดเป็นร้อยละ 80 และในเชิงคุณภาพพบว่านักเรียนสามารถปฏิบัติงานและดำเนินงานตามโครงการได้

4.5 ผลการประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation)

การประเมินผลลัพธ์เป็นการพิจารณาถึงผลประโยชน์ ผลกระทบ ที่เกิดขึ้นหลังจากมีการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งจากการเก็บข้อมูล สามารถจำแนกกลุ่มผู้ได้รับผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามโครงการ ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเป้าหมาย และเจ้าของโครงการ คือ บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) สามารถสรุปการเก็บข้อมูลได้ตามตารางที่ 4.7 ประเมินผลลัพธ์ของเจ้าของโครงการและตารางที่ 4.9 ประเมินผลลัพธ์กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

ตารางที่ 4.8 สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลลัพธ์ของเจ้าของโครงการ

เจ้าของโครงการ	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
ชื่อเสียง	บริษัทฯเป็นที่รู้จักในชุมชน	ชุมชนรู้จักบริษัทฯ ในฐานะผู้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการฟาร์มขนาดเล็ก ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนโรงเรียน และชุมชน
ความสัมพันธ์กับชุมชน	ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ	บริษัทฯมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน คู่ได้จากจำนวนเรื่องร้องเรียนที่น้อยลง

4.5.1 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเจ้าของโครงการ

จากการเก็บข้อมูลถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเจ้าของโครงการ พบว่า การดำเนินงานตามโครงการ ทำให้บริษัทฯเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในชุมชนมากขึ้น นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ รวมถึงชุมชนรู้จักเจ้าของโครงการ ในฐานะผู้ที่มอบงบประมาณสนับสนุนโครงการฟาร์มขนาดเล็ก เนื่องจากเจ้าของโครงการมีขั้นตอนและวิธีการในการส่งมอบโครงการและเปิดป้าย ซึ่งมีการเรียนเชิญผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง รวมถึงนักข่าวท้องถิ่น เพื่อทำการสื่อสารถึงการให้ความสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งยังช่วยเพิ่มทักษะชีวิตให้กับนักเรียน ให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากจากผลลัพธ์ดังกล่าวมีผลทำให้เจ้าของโครงการไม่ได้รับเรื่องร้องเรียนจากชุมชน ในช่วง 1-3 ปีที่ผ่านมา เรียกได้ว่าแนวโน้มในการเข้าถึงชุมชน และมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเป็นอย่างดีมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ชุมชน นักเรียน หรือแม้กระทั่งคุณครูที่เข้าร่วมโครงการ น้อยคนนักที่จะรู้จักว่าบริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทที่มีหน้าที่ทำอะไร นักเรียนส่วนใหญ่ รวมถึงชุมชนสามารถตอบได้เพียงว่าเจ้าของโครงการเป็นบริษัทฯ ที่ให้งบประมาณสนับสนุนโรงเรียนเพื่อดำเนินการโครงการฟาร์มขนาดเล็ก หรือเป็นเจ้าของบ่อน้ำมันเท่านั้น

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบจำนวนเรื่องร้องเรียนปีพ.ศ. 2555 – พ.ศ. 2559

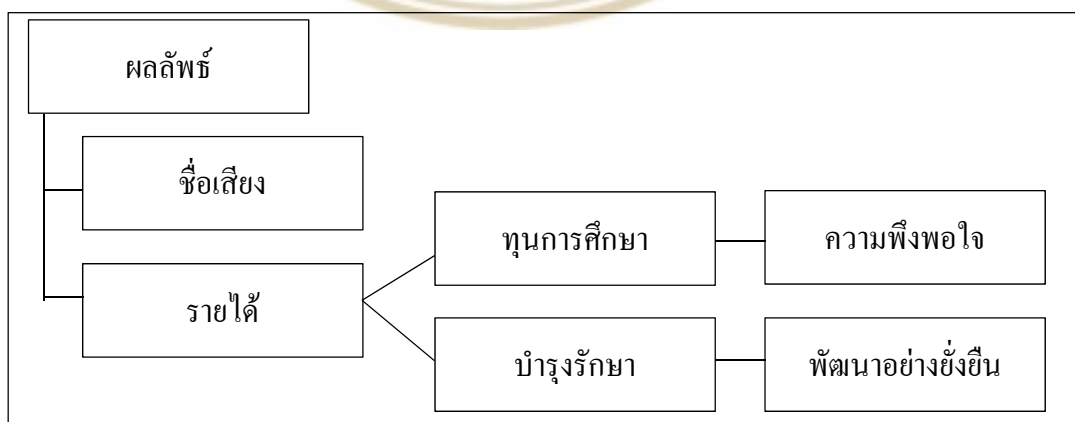
ปี	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559
จำนวนเรื่องร้องเรียนแต่ละปี	1	0	2	0	0

4.5.2 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย

ตารางที่ 4.10 แสดงผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลลัพธ์ของกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
ชื่อเสียง	โรงเรียนสามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ในด้านฟาร์มขนาดเล็ก หรือเศรษฐกิจพอเพียง และมีผู้ที่สนใจเข้าเยี่ยมชมโครงการเพื่อศึกษา	โรงเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ในด้านฟาร์มขนาดเล็ก หรือเศรษฐกิจพอเพียง และมีผู้ที่สนใจเข้าเยี่ยมชมโครงการเพื่อศึกษา รวมถึงได้รับรางวัลต่างๆ
รายได้ - สำหรับเป็นทุนการศึกษา - สำหรับใช้บำรุงรักษา	มีรายได้สามารถเป็นทุนหมุนเวียนในการมอบเป็นทุนการศึกษาให้กับนักเรียน และสามารถใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการบำรุงรักษาโครงการฯ ให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องได้	โรงเรียนมีรายได้สำหรับเป็นทุนหมุนเวียนประมาณ 2,000 – 3,000 บาท ต่อภาคการศึกษา ซึ่งเพียงพอต่อการใช้เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และบำรุงรักษาโครงการเล็กๆ น้อยๆ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการใช้เพื่อเป็นทุนการศึกษาให้กับนักเรียนทุกคน

จากการเก็บข้อมูล พบว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากกลุ่มเป้าหมายหลังจากได้เข้าร่วมโครงการฯ สามารถทำการสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 4.17 สรุปผลลัพธ์ของทางกลุ่มเป้าหมาย

ที่มา: จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

อย่างไรก็ตามผลลัพธ์ที่ทางกลุ่มเป้าหมายได้รับ ในด้านรายได้เกิดขึ้นโดยการนำผลผลิตที่ได้จากโครงการฯ มาขายให้กับโครงการอาหารกลางวัน โดยผลผลิตที่เหลือจากการขายให้กับทางโครงการอาหารกลางวันแล้วนั้นถูกนำไปขายให้ทางผู้ปกครอง หรือผู้ที่สนใจ ซึ่งโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ทางผู้วิจัยได้ทำการเข้าไปประเมินนั้น ได้มีการจัดเตรียมสถานที่สำหรับขายผลผลิตที่ได้จากการดำเนินงานตามโครงการฟาร์มขนาดเล็กเพื่อเป็นสถานที่สำหรับขายผลผลิตที่เกิดจากดำเนินโครงการฯ เพื่อให้ นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ในการดำเนินธุรกิจ กล่าวคือมีทักษะทางการขาย รวมถึงสามารถทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายได้เป็นอย่างดี ซึ่งรายได้ที่เกิดขึ้นนี้ สามารถช่วยแบ่งเบาภาระด้านค่าใช้จ่ายสำหรับอาหารกลางวันของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี รวมถึงทำให้นักเรียนสามารถทำรายได้เล็กๆ น้อยๆ ระหว่างเรียนได้อีกด้วย รายได้ที่นอกเหนือจากการเก็บผลผลิตขายคือ การซื้อผลผลิตจากโครงการฯ มาแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าที่เพิ่มขึ้น เช่น น้ำอัญชัญมะนาว กรอบเค็ม เห็ดนางฟ้า ไข่หมกเกลือ เป็นต้น โดยรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายในการซื้อผลผลิตจากโครงการฯ เป็นของนักเรียนทั้งหมด

ภาพที่ 4.18 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผลผลิตที่ได้จากโครงการฯ

ที่มา: ภาพที่ถ่ายจากผู้วิจัย ในการลงพื้นที่การดำเนินงานของโครงการที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง

โดยทางโรงเรียนได้ทำการปลูกฝังให้นักเรียนได้รู้จักการแบ่งออกเป็นส่วนๆ คือ ส่วนที่ 1 นำไปเป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการฯต่อไป เช่น สำหรับการซื้อเมล็ดพันธุ์ การซื้ออาหารปลา เป็นต้น ส่วนที่ 2 แบ่งไว้เพื่อทำบุญ หรือทำกิจกรรมเพื่อสังคม เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้กับการเป็นผู้ให้ และส่วนที่ 3 แบ่งเพื่อเป็นรายได้ของนักเรียนซึ่งถูกปันผลเป็นทุนการศึกษาให้แก่ให้นักเรียนให้แต่ละปีการศึกษาและเพื่อการเก็บออมตามพระราชดำริตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ภาพที่ 4.19 จุดจำหน่ายสินค้าโรงเรียน

ที่มา: ภาพที่ถ่ายจากผู้วิจัย ในการลงพื้นที่การดำเนินงานของโครงการที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง

อย่างไรก็ดี จากรายได้ที่ทางโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายได้นี้ได้ถูกบริหารออกเป็น 2 ส่วน คือ เป็นทุนการศึกษาให้กับนักเรียน และ เพื่อเป็นค่าบำรุงรักษาโครงการ

โดยมากทุนการศึกษาที่นักเรียนได้รับจะไม่ได้มาจากจากโครงการฯ เนื่องจากยังมีทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอต่อการมอบทุนการศึกษาให้ครบทุกคนได้ ดังนั้นทางโรงเรียนจึงได้บริหารจัดการรายได้ในส่วนนี้ในการเสริมอาหารเพิ่มเติมพิเศษสำหรับนักเรียน เช่น ไอศกรีม เป็นต้น เหล่านี้เป็นผลทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจในสถานศึกษา รวมถึงมีความสุขสนุกสนานในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการฯ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีความกระตือรือร้นในการนำเอาความรู้ที่ได้เรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรมตามโครงการฯ ไปปรับใช้ที่บ้าน และชีวิตประจำวันด้วย

นอกเหนือจากการนำเงินรายได้มาสมทบทุนเป็นทุนการศึกษา หรือการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้แก่นักเรียนแล้ว ทางโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายยังได้แบ่งเงินรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการบำรุงรักษาโครงการ รวมถึงขยายฐานการเรียนรู้ของโครงการฯ เพื่อให้โครงการฯ เกิดความพัฒนาและเติบโตอย่างยั่งยืน

“...การจะทำให้โครงการเกิดขึ้น หรือเป็นที่รู้จักนั้นง่ายมาก เราแค่ทุ่มเงินทั้งหมดที่เรา มี แล้วดำเนิน โครงสร้างให้พร้อมในการดำเนินงาน แต่การดำเนินงานในกิจกรรมของการบำรุงรักษาฟาร์ม ถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะหากขาดกระบวนการบำรุงรักษาโครงการฯ แล้ว โครงการฯ ก็ไม่สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนได้...”

คุณครู โรงเรียนแห่งหนึ่ง

แต่อย่างไรก็ตามในทุกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายไม่ได้มุ่งให้ความสำคัญในเรื่องของรายได้ไปมากกว่าผลผลิตด้านความรู้ทั้งเชิงวิชาการและเชิงคุณธรรม ซึ่งทางโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญ เนื่องจากทักษะชีวิตนี้จะติดตัวนักเรียน และมีค่ามากกว่ารายได้เล็กๆ น้อยๆ เสียอีก

“...เงินสืบทายาทที่นักเรียนจะได้รับจากการขายผัก ถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการดำเนินโครงการ โรงเรียนฯ ไม่ได้เพียงแค่สอนให้เด็กเหล่านี้เรียนรู้วิธีการทำงานเท่านั้น โรงเรียนฯ ยังแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ที่ทางโรงเรียนเพาะได้ มอบให้กับนักเรียนนำไปปลูกที่บ้าน เพื่อขยายผลให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ทำแต่ในโรงเรียน หรือเวลาเรียนเท่านั้น เหล่านี้ต่างหากจะเป็นผลลัพธ์ที่มีคุณค่าทางจิตใจมากกว่าพวกเงินๆ ทองๆ เสียอีก...”

ผู้บริหาร โรงเรียนแห่งหนึ่ง

“...พวกหนูพอใจและภาคภูมิใจที่ได้เข้าร่วมดำเนินงานตามโครงการ และความรู้ที่ได้มานั้นมีค่ามากกว่ารายได้จากการขายผลผลิตเสียอีก ทุกวันนี้โรงเรียนไม่ต้องให้อะไรเลย หนูมีความยินดีที่จะทำ ไม่หวังเรื่องเงินทองเลย...”

นักเรียน โรงเรียนแห่งหนึ่ง

ผลลัพธ์ที่ทางกลุ่มเป้าหมายได้นั้น ไม่ได้มีเพียงแค่นี้ในเรื่องของรายได้จากการดำเนินโครงการฯ เท่านั้น ทางโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายสามารถเป็นที่รู้จัก และเป็นที่ยอมรับในชุมชนและสังคมมากขึ้น เนื่องจากทางบริษัทฯ ได้มีการสนับสนุนให้ทางโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายได้เข้าร่วมงาน เพื่อนำเสนอผลงานเกี่ยวกับโครงการฯ ให้ผู้ที่สนใจได้เข้ารับชม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ต่อไป

“...ดีมากๆ ได้เรียนรู้จากที่โรงเรียน เวลากลับบ้านก็อยากทำด้วย อยากช่วย มีความกระตือรือร้น มาก ต้องคอยปรามว่าอย่าแย่งกันทำ...”

ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนแห่งหนึ่ง

ทางโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายยังได้จัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อชิงรางวัล และเกียรติคุณต่างๆ เช่น โรงเรียนดีเด่น สถานศึกษาพอเพียงดีเด่น และได้เป็นโรงเรียนต้นแบบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น รางวัลเหล่านี้เป็นเครื่องหมายที่สามารถยืนยันชื่อเสียงของโรงเรียนที่มีมากขึ้นหลังจากดำเนินงานตามโครงการได้เป็นอย่างดี

“...เราได้รับรางวัลมากมายหลังจากดำเนินงานตามโครงการ ได้เป็นโรงเรียนต้นแบบในการดำเนินการสอนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ทางโรงเรียน คณะครู รวมถึงชุมชน ภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง...”

คุณครู โรงเรียนแห่งหนึ่ง

ภาพที่ 4.20 ตัวอย่างรางวัลที่ได้หลังจากดำเนินงานตามโครงการฯ

ที่มา: ภาพที่ถ่ายจากผู้วิจัย ในการลงพื้นที่การดำเนินงานของโครงการที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง

4.6 ผลการประเมินประเด็นที่สามารถพัฒนาเพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เจ้าของโครงการ และกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ในแต่ละด้านกรมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำโครงการซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ด้าน คือ ด้านเจ้าของโครงการ และด้านกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

จากการเก็บข้อมูล พบว่า เจ้าของโครงการควรพัฒนา 3 ด้าน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนี้

1. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า เจ้าของโครงการมีปัญหारेื่องความไม่เพียงพอของบุคลากร ในการติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาโครงการได้อย่างทันทั่วถึงที่ รวมถึงการที่โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายขาดบุคลากรในการดำเนินงานทำให้การดำเนินกิจกรรมของโครงการไม่ต่อเนื่อง
2. ด้านกระบวนการดำเนินงาน พบว่า ทางเจ้าของโครงการ มีความเห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมอย่างไม่ต่อเนื่องเกิดขึ้นจากการบริหารจัดการโครงการ ไม่มีการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายเอง

3. ด้านผลลัพธ์ พบว่า ยังมีปัญหาในด้านการสื่อสารความเป็นมาของบริษัทฯ ให้ชุมชน รู้จัก และเข้าใจ ทำให้ชื่อเสียงของเจ้าของโครงการ ยังมีไม่มากนัก เนื่องจากนักเรียน รวมถึงชุมชนรู้จัก เจ้าของโครงการในฐานะผู้ให้งบประมาณสนับสนุนฟาร์มขนาดเล็กเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มเป้าหมาย พบว่ามี 3 ด้าน ที่สามารถพัฒนาให้การดำเนินงานตาม โครงการมีประสิทธิภาพได้มากขึ้น ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า พบว่ามีประเด็นที่สามารถพัฒนาโครงการให้มีความยั่งยืนได้มากขึ้น ดังนี้

1.1 ปัญหาเรื่องความไม่เพียงพอของบุคคลากร ยังขาดบุคคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.2 ปัญหาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารโรงเรียน ทำให้ขาดความต่อเนื่องในเรื่องของนโยบายและการสนับสนุน

1.3 ปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณของทางกลุ่มเป้าหมาย ยังไม่มีแผนการบริหารจัดการงบประมาณที่ชัดเจนเพียงพอ ทำให้งบประมาณสนับสนุนที่ได้รับนั้น ไม่สามารถใช้ดำเนินกิจกรรมตามโครงการได้อย่างต่อเนื่อง

1.4 ปัญหาเรื่องความไม่เพียงพอของพื้นที่ วัสดุอุปกรณ์รวมถึงปัญหาในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการพัฒนาโครงสร้างของโครงการได้อย่างเหมาะสม

2. ด้านผลผลิต จากการเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ปัญหาของผลผลิตที่ได้ยังไม่เพียงพอสำหรับประกอบอาหารกลางวันได้ทุกวัน เนื่องจากมีข้อจำกัดของพื้นที่ และโครงสร้างต่างๆ ของทางโรงเรียน รวมถึงปัญหาในเรื่องของแมลง และดิน

3. ด้านผลลัพธ์ พบว่ามีความไม่ต่อเนื่องของโครงการ เนื่องจากขาดทุนหมุนเวียน (รายได้) กลุ่มเป้าหมายมีจำนวนเงินทุนหมุนเวียนในระบบค่อนข้างน้อย

บทที่ 5

สรุปผลการประเมิน อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การประเมินผลโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม ภูมิศึกษา ฟาร์มขนาดเล็ก (Mini farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ผลลัพธ์ และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการ รวมทั้งเสนอแนะถึงการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการต่อไป

วิธีการประเมินโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม ภูมิศึกษา ฟาร์มขนาดเล็ก (Mini farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 ครั้งนี้ได้ นำแบบจำลองของ CIPP Model ของ Stufflebeam และแบบจำลองการประเมินเชิงระบบ (Input-Output Model หรือ System Approach Model) ของ Katz and Kahn มาประยุกต์ใช้ในการประเมิน โดยทำการเก็บรวบรวมจากบุคคล 2 ฝ่ายได้แก่

1. เจ้าของโครงการ จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการของบริษัทฯ ทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
2. โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดกำแพงเพชรจำนวน 43 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และคุณครูผู้ดูแลโครงการ นักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการ ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus group) รวมถึงผู้ปกครองของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ซึ่งแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มบุคคล 2 ฝ่ายนี้ได้ถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสาระสำคัญของโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม ในกรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็กประกอบกัน และในการวิเคราะห์ข้อมูล ทางผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ

ในบทที่ 5 นี้ได้ทำการเสนอสรุปผลการประเมินโครงการ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเรียงลำดับ ดังนี้

- 5.1 สรุปผลการประเมินโครงการ
- 5.2 อภิปรายผล
- 5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการประเมิน

จากการประเมินผลโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม ในกรณีศึกษา โครงการฟาร์มขนาดเล็กของบริษัทปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ในครั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผล ได้ดังนี้

5.1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย ปรากฏผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ เจ้าของโครงการ และ โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยกลุ่มเป้าหมายแรก คือ เจ้าของโครงการ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารบริษัทฯ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 4 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผู้จัดการอาวุโส เป็นเพศชาย อายุ 47 ปี ระดับการศึกษาปริญญาโท มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 25 ปี

1.2 ผู้จัดการฝ่าย เป็นเพศชาย อายุ 48 ปี ระดับการศึกษา คือ ปริญญาโท มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 20 ปี

1.3 เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน #1 เป็นเพศชาย อายุ 50 ปี ระดับการศึกษา คือ ปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 5 ปี

1.4 เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน #2 เป็นเพศหญิง อายุ 59 ปี ระดับการศึกษา คือ ปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 27 ปี

2. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายที่สอง คือ โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวนทั้งสิ้น 43 คน พบว่า เพศกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 65.12) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 34.88) สามารถจำแนกได้ 4 กลุ่มดังนี้

2.1 ผู้บริหารโรงเรียน 4 คนเป็นเพศชายทั้งหมด อยู่ในช่วงอายุ 50-55 ปี และมีประสบการณ์ การเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนมากกว่า 10 ปี โดยทั้งหมดมีระดับการศึกษาปริญญาโท และเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณสนับสนุน โครงการฯ

2.2 คุณครูผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการจำนวน 15 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 86.40) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 15.38) โดยทั้งหมดมีระดับการศึกษาปริญญาตรี

2.3 นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 19 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 68.42) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 31.58) โดยทั้งหมดมีระดับการศึกษาประถมศึกษา

2.4 ชุมชน ผู้ปกครองของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 5 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 80) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 20) ไม่ระบุระดับการศึกษา

5.1.2 ผลการประเมินโครงการ

จากการเก็บข้อมูลตามกรอบแนวคิดในการประเมิน พบว่า เจ้าของโครงการ มีการประเมินสภาพแวดล้อม โดยคำนึงถึง 2 ด้าน คือ ความจำเป็น และความพร้อมในการจัดทำโครงการ เนื่องจากประชากรบริเวณเขตพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทางโรงเรียนจึงเล็งเห็นความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่ยังคงขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อดำเนินการก่อสร้างโครงสร้าง และดำเนินกิจกรรมต่างๆ

เจ้าของโครงการมีเกณฑ์การพิจารณากลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นให้ความสำคัญความพร้อมของบุคลากรของทางโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับทางเจ้าของโครงการ จากการดำเนินโครงการทั้งสิ้น 13 ปี มีจำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้นจำนวน 40 โรงเรียน ซึ่งครอบคลุม 3 จังหวัด ในเขตพื้นที่ปฏิบัติการโครงการเอส 1 ทั้งนี้มีจำนวน 30 โรงเรียนที่ยังดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง และจำนวน 10 โรงเรียนที่ไม่มีการดำเนินกิจกรรมตามโครงแล้ว

จากการประเมินผลโครงการเพื่อสังคม กรณีศึกษา ฟาร์มขนาดเล็ก ในพื้นที่ปฏิบัติการเอส 1 สามารถสรุปผลการประเมินได้ดังนี้

1. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า ผู้วิจัยได้ทำการประเมินทั้งสิ้น 2 ด้านคือ ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากรในการดำเนินงาน สามารถสรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้าตามตารางที่ 5.1 และตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.1 สรุปผลการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าด้านงบประมาณ

ด้านงบประมาณ	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	ประเด็นที่ควรพัฒนา	ข้อเสนอแนะ
เจ้าของโครงการ	ค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการไม่เกินงบประมาณที่ได้รับจัดสรร	ผ่านการประเมิน	การบริหารจัดการงบประมาณของกลุ่มเป้าหมาย	ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงบประมาณ
กลุ่มเป้าหมาย	- สามารถบริหารจัดการงบประมาณสำหรับโรงเรียน	- 100% ของกลุ่มเป้าหมายผ่านการประเมิน	แผนบริหารจัดการงบประมาณ	- ควรมีการจัดทำแผนอย่างชัดเจน
	- มีบัญชีรายรับ – รายจ่าย	- หลังจากโครงสร้างแล้ว เสร็จพบว่า 67% สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง		- ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการ

จากตารางที่ 5.1 สรุปผลการประเมินได้โดยจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแรกคือ เจ้าของโครงการ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการมีหน้าที่รับผิดชอบวางแผนงบประมาณและนำเสนอแผนงานเพื่อขออนุมัติ โดยงบประมาณจำนวนนี้ถูกใช้เพื่อขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ เป้าหมาย คือ 5 โรงเรียนต่อปี โรงเรียนละ 200,000 บาท งบประมาณสนับสนุนนี้ถูกคำนวณมาจากค่าใช้จ่ายในการจัดทำโครงสร้างของโครงการ และยึดถือเป็นงบประมาณสนับสนุนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2557 ได้มีการเปลี่ยนแปลงงบประมาณสำหรับมอบให้โรงเรียนที่ได้รับเลือก เป็น โรงเรียนละ 300,000 บาท เนื่องจากค่าใช้จ่ายวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานต่างๆ มีมูลค่าที่สูงขึ้น

เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความเห็นตรงกันว่า งบประมาณสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสมดีแล้วสำหรับก่อสร้าง และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการไม่เกินงบประมาณที่ได้จัดสรร

อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโครงการมีความเห็นว่า พบปัญหาในการบริหารจัดการงบประมาณของกลุ่มเป้าหมายที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมขาดความต่อเนื่องและมีผลทำให้โครงการไม่ประสบความสำเร็จในที่สุด เพื่อลดปัญหาในด้านนี้ เจ้าของโครงการควรมีส่วนร่วมมากขึ้นในการบริหารจัดการงบประมาณ อาจบริหารจัดการก่อสร้างก่อนส่งมอบให้กลุ่มเป้าหมายดำเนินงานตามโครงการต่อไป หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการคัดเลือกวัสดุอุปกรณ์และผู้รับเหมา เพื่อช่วยในการบริหารจัดการงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มเป้าหมาย หลังจากที่ได้รับมอบงบประมาณสนับสนุนแล้วนั้น ทางกลุ่มเป้าหมายได้บริหารจัดการงบประมาณเพื่อดำเนินการก่อสร้างตามกรอบของโครงการ เพื่อให้เกิดผลผลิตสำหรับประกอบอาหารกลางวัน และเกิดเป็นทุนหมุนเวียนในการบริหารจัดการโครงการต่อไป โดยผู้ที่มีอำนาจในการเบิกจ่ายงบประมาณสนับสนุนนี้คือ ผู้บริหาร โรงเรียน

จากการเก็บข้อมูลพบว่า กลุ่มเป้าหมายสามารถบริหารจัดการก่อสร้างตามงบประมาณได้ โดยพบว่าหลังจากที่โครงสร้างแล้วเสร็จ มีจำนวนโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายร้อยละ 67 สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง และมีเงินทุนหมุนเวียน เนื่องจากมีการบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อไว้สำหรับการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ในขณะที่โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายร้อยละ 33 ไม่ผ่านการประเมิน เนื่องจากไม่มีการดำเนินกิจกรรม รวมถึงไม่มีเงินทุนหมุนเวียนแล้ว

เพื่อแก้ปัญหาด้านนี้โรงเรียนควรมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างละเอียด โดยอาจมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตารางที่ 5.2 ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านบุคคลากร

ด้าน	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	ประเด็นที่ควรพัฒนา	ข้อเสนอแนะ
บุคคลากร				
เจ้าของโครงการ	บุคคลากรมีการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง	ผ่านการประเมิน	- การติดตามผล - จำนวนบุคคลากร	- ควรมีเจ้าหน้าที่ในการติดตามผลโดยเฉพาะ - เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ในการติดตามผล
กลุ่มเป้าหมาย	บุคคลากรสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง	67% ผ่านการประเมิน 33% ไม่ผ่านการประเมิน	- ความเชี่ยวชาญในด้านการเกษตร - มุ่งเน้นให้ความสำคัญในด้านอื่นมากกว่าด้านการเกษตร	- ควรเน้นสื่อสารเรื่องความสำคัญและความสำเร็จในการจัดทำโครงการ - ควรส่งคุณครูเข้าฝึกอบรมเพิ่มเติมด้านการเกษตร - ควรพานักเรียนไปทัศนศึกษา ศึกษาดูงานโครงการอื่นๆ

จากตารางที่ 5.2 สามารถสรุปผลการประเมินได้โดยจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มเจ้าของโครงการ ในปีพ.ศ. 2559 จากการดำเนินโครงการทั้งสิ้น 13 ปี เจ้าของโครงการยังมีนโยบายอย่างต่อเนื่องในการดำเนินโครงการ แต่ขาดการติดตามผลที่ชัดเจน ทำให้บางโรงเรียนไม่สามารถดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้

เพื่อพัฒนาให้การดำเนินงานตามโครงการมีความต่อเนื่องและยั่งยืนมากขึ้น เจ้าของโครงการควรพัฒนาตัวชี้วัดในการดำเนินการติดตามผลอย่างชัดเจนมากขึ้น รวมถึงควรมีกรอบการติดตามผล และมีเจ้าหน้าที่ดูแลด้านการติดตามผลโดยเฉพาะ เพื่อให้การติดตามผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กลุ่มเป้าหมาย จากการเก็บข้อมูล พบว่า โรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67) มีจำนวนบุคคลากรที่มีความเหมาะสม โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลากรหลักในการดำเนินโครงการ เป็นผู้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่คณะครูและนักเรียนตามความถนัดและเหมาะสม โดยมากมอบหมายให้นักเรียนชายรับผิดชอบฐานเลี้ยงสัตว์ และมอบหมายให้นักเรียนหญิงรับผิดชอบฐานผักปลอดสารพิษและเห็ด ซึ่งในแต่ละภาคการศึกษา มีการหมุนเวียนคุณครู และนักเรียนไปในแต่ละฐานการเรียนรู้ เพื่อให้มีประสบการณ์ และสามารถดำเนินกิจกรรมได้ครบทุกฐาน

ในขณะที่โรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ร้อยละ 33) มีจำนวนบุคคลากรในการดำเนินงานต่างๆ ไม่เพียงพอ พบว่า มีนักการศึกษาโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการหลัก รวมถึงมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารโรงเรียน ทำให้นโยบายและการดำเนินกิจกรรมตามโครงการขาดความต่อเนื่อง และส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมหยุดชะงักไปในที่สุด

อย่างไรก็ดี ในบางขั้นตอนที่คุณครูขาดความชำนาญ รวมถึงมีข้อจำกัดในการดำเนินงานที่จำเป็นต้องใช้แรงงานเนื่องจากคุณครูส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ทางโรงเรียนควรแก้ปัญหาในด้านนี้โดยการส่งคุณครูไปศึกษาดูงานในด้านการเกษตรเพิ่มเติม และขอความร่วมมือจากทางชุมชนในการดำเนินการต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานราบรื่นมากขึ้น ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนนี้ ช่วยแบ่งเบาภาระด้านต้นทุนในการดำเนินโครงการได้เป็นอย่างดี รวมถึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน และส่งผลต่อการเพิ่มความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนและบริษัทอีกด้วย

2. ผลการประเมินปัจจัยกระบวนการในการดำเนินงาน (Process Evaluation) การประเมินปัจจัยกระบวนการในการดำเนินงาน สามารถสรุปผลได้ตามตารางที่ 5.3 และตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.3 ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านกระบวนการของเจ้าของโครงการ

เจ้าของโครงการ	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	ประเด็นที่ควรพัฒนา	ข้อเสนอแนะ
การวางแผนการดำเนินงาน	มีแผนงานประจำปี	ผ่านการประเมิน แต่ยังขาดการติดตามผลที่ชัดเจน	- การเก็บรวบรวมข้อมูล - ข้อมูลบางส่วนไม่ถูกอัปเดต	- ควรจัดเก็บข้อมูลไว้ที่ส่วนกลาง - ควรอัปเดตข้อมูลอยู่เสมอ
การคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ	มีเกณฑ์การคัดเลือกและการให้คะแนน	ผ่านการประเมิน	เป้าหมายในการคัดเลือกโครงการ	ควรคัดเลือกโรงเรียนที่มีพื้นฐานในการดำเนินโครงการอยู่ก่อนแล้ว
การติดตามผลการดำเนินงาน	- มีแผนการติดตามผล - มีบันทึกการติดตามผล	ผ่านการประเมิน	แผนการติดตามผลและการสรุปผล	- ควรจัดทำปฏิทินการติดตามผล - ควรจัดทำรายงานการติดตามผล
การมีส่วนร่วมของคณะครูและนักเรียนของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย	มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ สามารถทำให้โครงการมีผลผลิตเพียงพอต่อความต้องการ	67% ผ่านการประเมิน 33% ไม่ผ่านการประเมิน	ในโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน พบว่า คุณครู นักเรียนและชุมชน ไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	- ควรให้ความสำคัญในการติดตามผล - ควรให้ขวัญกำลังใจแก่คุณครู และนักเรียนอยู่เสมอ

ตารางที่ 5.3 ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านกระบวนการของเจ้าของโครงการ (ต่อ)

เจ้าของโครงการ	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	ประเด็นที่ควรพัฒนา	ข้อเสนอแนะ
				<ul style="list-style-type: none"> - ควรกระตุ้นให้คุณครูและนักเรียนเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการดำเนินงาน - ควรมอบหมายโรงเรียนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน <p>ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น</p>
การขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ	ปีละ 5 โรงเรียน	ผ่านการประเมิน ยกเว้นปี พ.ศ. 2558 – ปีพ.ศ. 2559	เป้าหมายในการขยายผล	ควรพิจารณาถึงเป้าหมายในการขยายผล เป็นการสำรวจโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายเดิมเพื่อปรับปรุงและพัฒนาโครงการ

จากตารางที่ 5.3 ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านกระบวนการของเจ้าของโครงการ สามารถนำเสนอข้อมูลได้ดังนี้

เจ้าของโครงการมีการวางแผนขั้นตอนทำงานอย่างมีระบบ เริ่มจากคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยให้ความสำคัญที่ความพร้อมในการดำเนินงาน และบริเวณพื้นที่ของโรงเรียน อย่างไรก็ตามแผนการสามารถปรับเปลี่ยนได้ เช่น เมื่อปีพ.ศ. 2557 บริษัทประสบกับวิกฤตราคาน้ำมันตกต่ำ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายจากขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ จำนวน 5 โรงเรียนต่อปี เป็นการมอบงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมในกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม โครงการอยู่แล้วเพื่อพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นแทน

หลังจากที่การคัดเลือกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายสิ้นสุดลงแล้ว ทางเจ้าของโครงการได้เชิญกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับเลือกศึกษาดูงาน เตรียมความพร้อมสำหรับก่อสร้างโครงสร้างฟาร์ม และมีพิธีเปิดป้ายและส่งมอบโครงการ อย่างไรก็ตามก็มีการนำเสนอความคืบหน้าต่อหัวหน้างานเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อร่วมหารือถึงแนวทางแก้ไขข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งกระบวนการถัดไป คือ การขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ

จากกระบวนการทำงานของเจ้าของโครงการ พบว่า มีบางกระบวนการที่สามารถพัฒนาให้มีความยั่งยืนมากขึ้นได้ คือ กระบวนการในการจัดเก็บข้อมูล เนื่องจากการค้นหาข้อมูลค่อนข้างใช้เวลาในการหาข้อมูล และบางข้อมูลไม่มีการอัปเดต ทำให้การติดตามผลไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการคัดเลือกโรงเรียนของเจ้าของโครงการยังไม่ชัดเจน มีผลทำให้บางโรงเรียนดำเนินกิจกรรมได้ไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากไม่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานในด้านการเกษตร หรือมุ่งเน้นให้ความสำคัญในด้านอื่นๆ มากกว่า เช่น ด้านวิชาการ หรือด้านกีฬา เป็นต้น อีกทั้งแผนการติดตามผลที่ไม่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถติดตามผลได้ตามแผนที่ได้วางไว้

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่พบปัญหาในการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายที่ประสบความสำเร็จ ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายที่ไม่สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่ได้ได้รับการมีส่วนร่วมจากคุณครู นักเรียน และชุมชนมากนัก

จากกระบวนการของเจ้าของโครงการข้างต้นนั้น สามารถนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาให้โครงการสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนได้ดังนี้

1.1 ควรมีการจัดเก็บข้อมูลไว้ที่ส่วนกลาง รวมถึงอัปเดตข้อมูลอยู่เสมอ เพื่อให้ง่ายต่อการติดตามผล

1.2 ควรตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการขยายผลควรพิจารณาโรงเรียนที่มีพื้นฐานในการจัดทำโครงการฟาร์มขนาดเล็กอยู่แล้วโดยสนับสนุนเพิ่มเติมให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินโครงการ

1.3 ควรจัดทำปฏิทินติดตามผล เพื่อให้การติดตามผลเป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้

1.4 ควรให้ความสำคัญในการติดตามผล และมอบขวัญกำลังใจแก่คุณครู และนักเรียนอยู่เสมอ

1.5 ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของทางโรงเรียนให้มากขึ้น อาจมอบหมายให้โรงเรียนนั้นๆ เป็นศูนย์การเรียนรู้ฟาร์มขนาดเล็กของชุมชน เพื่อกระตุ้นให้คุณครู และนักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในฐานะเจ้าของฟาร์มฯ

ตารางที่ 5.4 ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านกระบวนการของกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	ประเด็นที่ควรพัฒนา	ข้อเสนอแนะ
วางแผนการดำเนินงาน	มีแผนงานประจำปี	50% ผ่านการประเมิน	การบริหารจัดการ	ควรมีการวางแผนงาน
		50% ไม่ผ่านการประเมิน	ทุนหมุนเวียน	ในแต่ละภาคการศึกษา
				อย่างชัดเจน

ตารางที่ 5.4 ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านกระบวนการของกลุ่มเป้าหมาย (ต่อ)

กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	ประเด็นที่ควรพัฒนา	ข้อเสนอแนะ
การติดตามผล	มีแผนการติดตามผล	ผ่านการประเมิน	บางโรงเรียนยังขาด	ควรมีการวางแผนการ
การดำเนินงาน	มีการบันทึกผล		ความต่อเนื่องในการ ติดตามผล	ติดตามผลอย่างเป็น ระบบ

จากตารางที่ 5.4 สามารถสรุปผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการของกลุ่มเป้าหมายได้ดังนี้ กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีการวางแผนการทำงาน ประกอบไปด้วย การจัดประชุม คุนครูเพื่อวางแผนและตั้งเป้าหมายร่วมกัน และจัดประชุมผู้ปกครองโดยเพื่อชี้แจงถึงความสำคัญในการดำเนินโครงการ มีการจัดทำเอกสารเพื่อประกอบการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียน ได้เรียนรู้เชิงทฤษฎี ก่อนได้ลงมือปฏิบัติจริง และสามารถนำไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้

หลังจากที่โครงสร้างแล้วเสร็จแล้ว ทางกลุ่มเป้าหมายวางแผนการทำงานเพื่อให้เกิดผลผลิตสำหรับประกอบอาหารกลางวัน มีแผนการติดตามผลในทุกภาคการศึกษา และมีการสรุปผลการดำเนินงานเพื่อนำเสนอต่อผู้บริหาร โรงเรียนทุกปีการศึกษา เพื่อให้ทราบถึงปัญหา และข้อจำกัดในการดำเนินงาน รวมทั้งวางแผนการขยายผลโครงการฯ โดยเพิ่มฐานการเรียนรู้ให้มากขึ้นอีกด้วย

นอกเหนือจากการดำเนินงานตามโครงการให้ได้ผลผลิตที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้แล้ว การดำเนินงานยังมีความสอดคล้องไปกับโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อช่วยขับเคลื่อนนำหลักสูตรสถานศึกษา ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการนำหลักคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการสอนให้นักเรียนได้รับความรู้ในเชิงคุณธรรม

แผนการดำเนินงานที่สำคัญอีกหนึ่งแผน คือ การบำรุงรักษาโครงการให้มีความยั่งยืน ในกระบวนการบำรุงรักษาโครงการนี้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย เพื่อรักษาและพัฒนาฟาร์มนี้ ให้มีความเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

3. ผลการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) การประเมินผลผลิต สามารถสรุปผลได้ตามตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านผลผลิตของกลุ่มเป้าหมาย

ผลผลิต	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	ประเด็นที่ควรพัฒนา	ข้อเสนอแนะ
การนำผลผลิตที่ได้ไปประกอบอาหารกลางวัน	ประกอบอาหารกลางวันได้อย่างน้อยอาทิตย์ละ 2-3 ครั้ง	ผ่านการประเมิน	- ความจำกัดของพื้นที่ - ปัญหาเรื่องแมลงและดิน	- ควรปรับรูปแบบการปลูกผัก - ควรสนับสนุนให้คุณครูไปศึกษาดูงานด้านการเกษตรเพิ่มเติม
นักเรียนมีความรู้เชิงวิชาการ	นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากโครงการไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้	ผ่านการประเมิน	บางโรงเรียนยังขาดเอกสารประกอบการเรียนรู้	- ควรจัดทำเอกสารประกอบการเรียนรู้ในแต่ละฐาน - ควรดำเนินกิจกรรมเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ
นักเรียนมีความรู้เชิงคุณธรรม	นักเรียนรู้จักหน้าที่ และมีความรับผิดชอบมากขึ้น	ผ่านการประเมิน	ยังไม่พบปัญหาในการดำเนินงาน	ควรสนับสนุนให้ดำเนินกิจกรรมเชิงคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง

จากตารางที่ 5.5 สามารถสรุปผลการประเมินได้ดังนี้ การดำเนินงานโครงการสามารถนำผลผลิตที่ได้มาประกอบเป็นอาหารกลางวันได้ประมาณ 2-3 วันต่อสัปดาห์ โดยผลผลิตนี้สามารถช่วยกลุ่มเป้าหมายประหยัดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาหารกลางวันได้วันละประมาณ 200 – 890 บาท (อาหารกลางวัน 1 มื้อ ประกอบไปด้วยข้าวสวย และกับข้าว 2 อย่าง) ซึ่งนอกจากช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายแล้ว ผลผลิตที่ได้นี้เป็นผลผลิตที่ปลอดภัย ดังนั้นนักเรียนจึงได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณภาพและดีต่อสุขภาพ

สาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถนำผลผลิตนั้นมาทำเป็นอาหารกลางวันได้ครบทุกวันเป็นเพราะความจำกัดของพื้นที่ของทางโรงเรียน รวมถึงปัญหาเรื่องดินและแมลง และเพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจของวัตถุดิบในการประกอบอาหารกลางวันสำหรับนักเรียน ทางโรงเรียนจึงนำเอาวัตถุดิบอื่นๆ ที่นอกเหนือจากผลผลิตของโครงการฟาร์มขนาดเล็กมาประกอบเป็นอาหารกลางวันด้วย

ผลผลิตที่นอกเหนือจากการนำไปประกอบอาหารกลางวัน คือ ผลผลิตด้านความรู้ สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ด้าน ดังนี้

3.1 ความรู้เชิงวิชาการ คือ นักเรียนสามารถดำเนินงานตาม โครงการ เช่น การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ การทำสารกำจัดแมลง หรือความรู้ทางการตลาด เป็นต้น ทั้งยังสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.3 ความรู้เชิงคุณธรรม คือ นักเรียนได้เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ มีผลทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น เช่น มีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ ตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์ ฯลฯ และเข้าใจถึงความพอเพียงได้เป็นอย่างดี

4. ผลการประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation) จากการเก็บข้อมูล สามารถจำแนกกลุ่มผู้ได้รับผลลัพธ์จากการดำเนินงานตาม โครงการ ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเป้าหมาย และเจ้าของโครงการ คือ บริษัทปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) สามารถสรุปการเก็บข้อมูลได้ตามตารางที่ 5.6

ตารางที่ 5.6 ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านผลลัพธ์ของเจ้าของโครงการ

เจ้าของโครงการ	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	ประเด็นที่ควรพัฒนา	ข้อเสนอแนะ
ชื่อเสียง	บริษัทฯเป็นที่รู้จักในชุมชน	ผ่านการประเมิน	ไม่ทราบว่าบริษัทฯ ดำเนินธุรกิจอะไร เพื่ออะไร	- ควรสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทให้มากขึ้น - ควรมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของทางโรงเรียนและชุมชนมากขึ้น
ความสัมพันธ์กับชุมชน	ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ	ผ่านการประเมิน	ยังไม่พบปัญหาในความสัมพันธ์กับชุมชน	ควรดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

จากตารางที่ 5.6 สามารถสรุปผลการประเมินผลลัพธ์ของเจ้าของโครงการได้ดังนี้ การดำเนินโครงการฟาร์มขนาดเล็กของเจ้าของโครงการ มีผลทำให้เจ้าของโครงการมีชื่อเสียงในชุมชนมากขึ้น ในฐานะผู้มอบงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานตามโครงการฯ ถือเป็นโครงการที่โรงเรียนและชุมชนเห็นว่ามีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ชื่อเสียงในด้านนี้มีผลในการเพิ่มระดับความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทฯและชุมชน ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากจำนวนเรื่องราวเรียนที่เป็นอยู่ในระดับต่ำ (จำนวนเรื่องราวเรียน 0-10 เรื่อง) ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตามชุมชนยังไม่รู้จักเจ้าของโครงการในฐานะผู้แสวงหาพลังงานเพื่อคนไทย ดังนั้นควรเพิ่มการสื่อสารระหว่างบริษัทฯและชุมชน และควรดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของทางโรงเรียนและชุมชนมากขึ้น รวมถึงทำการศึกษาถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เพื่อให้บริษัทฯเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมตรงต่อความต้องการของชุมชนที่สุด

ด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ชื่อเสียงและรายได้ สามารถสรุปได้ตามตารางที่ 5.7

ตารางที่ 5.7 ผลการประเมิน ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านผลลัพธ์ของกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	ประเด็นที่ควรพัฒนา	ข้อเสนอแนะ
ชื่อเสียง	รางวัล	ผ่านการประเมิน	ผู้บริหารบางโรงเรียนไม่มุ่งมั่นในการดำเนินกิจกรรมเพื่อชื่อเสียง	ควรเน้นให้ผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญในการทำ ให้โรงเรียนมีชื่อเสียง
รายได้	- สามารถนำรายได้ไปทำกิจกรรมให้กับนักเรียนอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง - มีรายได้เพียงพอในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	ผ่านการประเมิน	ทุนหมุนเวียนไม่มากในการดำเนินการมอบทุนให้นักเรียนทุกคน	ควรเพิ่มนวัตกรรมในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิต

จากการเก็บข้อมูล พบว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากกลุ่มเป้าหมาย สามารถทำการสรุปได้ดังนี้ด้านรายได้เกิดขึ้น โดยการนำผลผลิตที่ได้จากโครงการฯขายให้กับโครงการอาหารกลางวัน โดยผลผลิตที่เหลือนั้นถูกนำไปขายให้ทางผู้ปกครอง หรือผู้ที่สนใจ เกิดเป็นทุนหมุนเวียนสำหรับดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และเพื่อมอบเป็นทุนการศึกษาให้นักเรียน

อย่างไรก็ตาม กลุ่มเป้าหมายไม่ได้มุ่งให้ความสำคัญด้านรายได้มากนัก แต่มุ่งเน้นไปที่ด้านการเรียนรู้ของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนสามารถนำทักษะความรู้ที่ได้นี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่ารายได้เล็กน้อย

ทางโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายยังได้รับชื่อเสียงจากการดำเนินงานตามโครงการ โดยจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อชิงรางวัล และเกียรติคุณต่างๆ เช่น โรงเรียนดีเด่น สถานศึกษาพอเพียงดีเด่น และโรงเรียนต้นแบบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

5.2 อภิปรายผล

การประเมินโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม ภูมิศึกษา ฟาร์มขนาดเล็ก (Mini Farm) ของบริษัทปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ดำเนินตามรูปแบบการประเมินทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ผลการประเมินมีความเชื่อมั่นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด คือ มีการวิเคราะห์สภาพปัญหา ศึกษาความต้องการของบุคคลากรที่ร่วมดำเนินโครงการ รวมถึงมีแผนการดำเนินการเพื่อให้เกิดผลผลิตตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้โดยอ้างอิงกับนโยบายของบริษัทฯ ส่งผลให้การดำเนินงาน ตามโครงการเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของทางบริษัทฯ (ธันวาคม, 2558) ที่กล่าวว่า บริษัทให้ความสำคัญในกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ รวมถึงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติงาน มีแนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ โดยการวิเคราะห์กระบวนการทำงานในทุกขั้นตอน ดำเนินการพิจารณาแก้ไขปัญหาจากข้อร้องเรียนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับ โดยถือปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมุ่งมั่นการดำเนินงานในกิจกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การประเมินโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการทำงาน ผลผลิต และผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินโครงการ เพื่อช่วยให้ผู้รับผิดชอบโครงการ และผู้ร่วมดำเนินโครงการทราบผลสำเร็จของการดำเนินงาน และนำผลการประเมินนี้ไปพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับที่สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544 : 153-154) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลโครงการไว้ว่า หมายถึง กระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าของโครงการและความสำเร็จของโครงการ ซึ่งสามารถเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณค่าของโครงการได้ กล่าวคือ การประเมินโครงการเป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นว่าโครงการได้ดำเนินไปแล้ว ได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางที่บ่งบอกว่าในอนาคตควรจะดำเนินการอย่างไร

ทั้งนี้จากผลการประเมินโครงการฟาร์มขนาดเล็กของบริษัทฯ พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลากรในการดำเนินงานตามโครงการตั้งแต่เริ่มวางแผนโครงการ ตลอดจนการดำเนินงานให้ได้มาซึ่งผลผลิตที่ตรงตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ คือ ได้รับผลผลิตสำหรับการประกอบอาหารกลางวัน และความรู้จากการดำเนินงาน ซึ่งผลผลิตสำหรับประกอบอาหารกลางวันนั้น มีผลช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัตถุดิบของกลุ่มเป้าหมายซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากงบประมาณที่ได้จากรัฐบาลในการจัดเตรียมอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนเป็นจำนวนเงิน 20 บาทต่อคนต่อวันนั้นไม่เพียงพอ และผลผลิตที่ได้นั้นยังเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพ เนื่องจากการดำเนินงานมุ่งเน้นการใช้วัตถุดิบจาก

ธรรมชาติ มีผลทำให้นักเรียนได้รับผลผลิตที่มีคุณภาพ และดีต่อสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับยูวณน์ วุฒิเมธี (2527 อ้างถึงใน สิทธิโชค เดชภิบาล, 2554) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามผลผลิตที่ได้จากการดำเนินโครงการนอกเหนือจากผลผลิตที่ได้สำหรับประกอบอาหารกลางวัน การดำเนินงานตามโครงการยังก่อให้เกิดผลผลิตด้านความรู้จากการถ่ายทอดความรู้เชิงทฤษฎีของคุณครู และการเปิดโอกาสให้นักเรียนปฏิบัติงานจริง ทำให้นักเรียนสามารถดำเนินงานตามโครงการได้ เช่น สามารถปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ(ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวิง สุวรรณ, 2536) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้ (Knowledge) เป็นความสามารถในการจำ หรือระลึกได้ หมายรวมถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เคยได้รับรู้มาด้วย เช่น ความรู้เฉพาะเรื่อง และความรู้เกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ ซึ่งการดำเนินงานตามโครงการของนักเรียน สามารถวัดผลโดยการสังเกตจากการให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงในแต่ละฐานการเรียนรู้ การประเมินผลจากการเข้าร่วมกิจกรรม และพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ (ศุมนมาลย์ และคณะ, 2545) ที่กล่าวถึงการวัดผลความรู้ สามารถดำเนินการได้โดยการทำแบบทดสอบปฏิบัติ (Performance Test) ซึ่งเป็นการทดสอบด้วยการให้ปฏิบัติลงมือทำจริง

รวมทั้งการดำเนินงานตามโครงการยังสามารถเป็นแหล่งความรู้ให้แก่ชุมชน หรือผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานได้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ (2546) ที่ระบุไว้ว่า วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อเป็นแหล่งอาหารกลางวันให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณภาพอันเป็นการส่งเสริมด้านสุขภาพของนักเรียน เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงวิชาการให้แก่ นักเรียน / บุคลากรในโรงเรียน และชุมชนหรือผู้ที่สนใจ สามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพได้ และเพื่อเป็นศูนย์สาธิตตัวอย่างสำหรับผู้สนใจ

การดำเนินงานตามโครงการยังได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคุณครู นักเรียน และชุมชน ทำให้โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีผลในการเพิ่มความสัมพันธ์อันดีระหว่างบริษัทและชุมชนได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับวันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ (2551) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้สามารถสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน รวมถึงช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ และสามารถช่วยให้นำไปปฏิบัติได้ง่ายขึ้น จากการที่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และเมื่อได้ร่วมตัดสินใจไปแล้ว พวกเขาก็อยากเห็นผล

ที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ และเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย อีกทั้งยังช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและความกังวลตั้งแต่เริ่มต้น จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้ง อันจะเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงได้

นอกเหนือไปจากนั้น จากการเก็บข้อมูล ยังพบอีกว่า การดำเนินงานตามโครงการ ช่วยทำให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายผลผลิต โดยสามารถนำรายได้ไปทำกิจกรรมต่างๆ ให้แก่นักเรียน หรือเป็นทุนการศึกษาให้แก่นักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ Strauss and Sayles (1960 อ้างถึงใน วรรณภา ทองแดง, 2551) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้สึกพอใจในงานที่ทำ และเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ บุคคลจะรู้สึกพอใจในงานที่ทำ เมื่องานนั้นให้ประโยชน์ตอบแทนทั้งด้านวัตถุและจิตใจ รวมถึงสามารถสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลนั้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์

สามารถจำแนกออกได้ 2 กลุ่ม คือ เจ้าของโครงการ และกลุ่มเป้าหมาย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. เจ้าของโครงการ

1.1 ควรบริหารจัดการบุคลากร รวมถึงกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการติดตามผล และควรจัดทำปฏิทินสำหรับติดตามผลอย่างชัดเจน

1.2 ควรบริหารจัดการข้อมูลของโครงการไว้ที่ส่วนกลางและทำการอัปเดตข้อมูลอยู่เสมอ

1.3 ควรพิจารณาเป้าหมายในการขยายผลการดำเนินโครงการ และกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการขยายผลในการดำเนินโครงการ โดยมุ่งเน้นไปที่ความต้องการและความพร้อมของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก

1.4 ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการก่อสร้างโครงสร้าง รวมถึงส่วนร่วมในการบริหารจัดการงบประมาณ

1.5 ควรเชิญกลุ่มเป้าหมายศึกษาดูงานตามโครงการที่ประสบความสำเร็จเป็นประจำ

1.6 ควรมีการประเมินผลโครงการเป็นประจำทุกปี เพื่อนำผลนั้นไปพัฒนาโครงการต่อไป

2. กลุ่มเป้าหมาย

2.1 ควรกำหนดภาระหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนให้มีความชัดเจนในภาระที่รับผิดชอบอย่างครบถ้วน เพื่อให้รับทราบและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานอย่างจริงจัง

2.2 ควรกำหนดนโยบายให้คณะครูและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการฯ

2.3 ควรกำหนดนโยบายให้คุณครูและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

2.4 ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการงบประมาณ

2.5 ควรชี้แจงถึงความสำคัญและความจำเป็นในการดำเนินงานตามโครงการ

2.6 ควรส่งคุณครูเข้าฝึกอบรมเพิ่มเติมด้านการเกษตร และเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้กับคณะครูและนักเรียน

2.7 ควรปรับการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ และมีความแปลกใหม่ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนต้องการเรียนรู้อยู่เสมอ

2.8 ควรคิดค้นวิธีการเพิ่มมูลค่าผลผลิต เพื่อให้มีทุนหมุนเวียนมากขึ้นในการต่อยอดโครงการ

อย่างไรก็ตาม จากการประเมินผลโครงการฯ พบว่า หน่วยงานอื่นๆ สามารถนำเอารูปแบบการดำเนินโครงการฯ ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม โดยมุ่งเน้นไปที่ความต้องการของชุมชน สามารถขยายพื้นที่การดำเนินกิจกรรมเพิ่มเติมนอกเหนือจากโรงเรียนบริเวณพื้นที่ปฏิบัติการโครงการเอส 1 ของบริษัทปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) หรือให้การสนับสนุนเพิ่มเติม เพื่อขยายผลการดำเนินงานให้มีความยั่งยืนต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

1. ควรเน้นศึกษาไปที่โรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการอย่างจริงจัง เพื่อหาข้อจำกัดและปัญหาในการดำเนินงาน และนำผลนี้ไปพัฒนาการดำเนินงานตามโครงการ และพัฒนาแผนงานการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาปัญหาและความต้องการชุมชน เพื่อนำผลที่ได้นั้นมาพัฒนากิจกรรมเพื่อสังคมให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินงาน

3. ควรศึกษาถึงกลยุทธ์การใช้กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของบริษัท เพื่อจะได้ทราบว่าชุมชนมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของบริษัท และนำผลจากการทำวิจัยมาปรับปรุงภาพลักษณ์ของบริษัทให้ดียิ่งขึ้น
4. ผู้ที่สนใจสามารถนำกระบวนการประเมินโครงการนี้ไปประเมินผลโครงการอื่นๆ หรือบริษัทอื่นๆ เพื่อพัฒนาโครงการต่อไป

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ พวงประยงค์. (2554). การประเมินผลกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา: กรณีศึกษา
สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในจังหวัดสมุทรสงคราม. คณะพัฒนาสังคมและ
สิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กฤติยา อุนวงศ์. (2554). การประเมินผลสำเร็จของชุมชนที่ได้ดำเนินการตามมาตรฐานการอยู่อาศัย
ในชุมชนของการเคหะแห่งชาติ:กรณีศึกษาโครงการเคหะชุมชนทุ่งสองห้อง อาคาร
แฝดตึกเช่า. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) การพัฒนา
สังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). ความรับผิดชอบต่อ
สังคม CSR : Corporate Social Responsibility. กรุงเทพมหานคร. ก.พลพิมพ์ (1996)
จำกัด.
- เกษม วัฒนชัย. (2544). นโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ, Thailand
Education.
- ข้อพึงปฏิบัติความรับผิดชอบต่อสังคม ของบริษัท ปตท.สผ. 2555
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2554). การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเอกสารประกอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
หมวดวิชางานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์. สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศ
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
- เจมส์ แอล. เกรย์ตัน. (2551). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชน
มีส่วนร่วม. แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์, ถวิลาดี บุรีกุล และ เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี.
ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท, น.21-25
- ชนาธิป อ่อนหวาน. (2553). ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อขาย
สินค้าที่มีฉลากคาร์บอนของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาบริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ชรีณี เดชจินดา. (2535). ความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรม แขวง
แสมดำ เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร. สาขาสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยมหิดล.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ชาติ ไชยสิทธิ์. (2554). *กระบวนการนำนโยบายพลังงานทดแทนสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเขาน้อย ตำบลคงประคำ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก*. มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
- เชาว์ อินใย. (2553). *การประเมินโครงการ Program Evaluation*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ณัฐริมา มากชู. (2545). *การประเมินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ตามมติคณะรัฐมนตรี โดยใช้งบประมาณพิเศษปี 2544 ตามแผนก่อกำหนดต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัด อุบลราชธานี*.
- ทรงกรด ไกรกังวาร. (2550). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแสนสุข อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, คณะพัฒนสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธีรพร ทองชะโชค. (2556). *ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศไทย*. สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ธีระพงษ์ แก้วหางษ์. (2543). *กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง: ประชาคม ประชาสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 6. ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. *กลวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- นิตา ชูโต. (2531). *การประเมินโครงการ*. กรุงเทพมหานคร: มาสเตอร์เพรส
- บุญริสาก์ สุจันทร์. (2555). *รูปแบบการจัดการโปรแกรมภาษาญี่ปุ่นระดับอุดมศึกษาเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยว*. สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2520). *ทัศนคติ : การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณและสวีน สุวรรณ (2536). *พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพและสุขศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ (2557). การประเมินผลการจัดทำโครงการ “บอกกล่าวเล่าต่อ” ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวัฒนธรรมร่วมสมัย (The Evaluation of “Say it Forward” Project of Contemporary Culture Course) จาก http://edu.msu.ac.th/2012/index.php?option=com_content&view=article&id=53:2011-03-09-03-18-09&catid=44:2011-03-09-02-40-27&Itemid=2
- เพชรวิทย์ จันทร์ศิริศิริ. (2548). การประเมินแผนพัฒนาอัตรากำลัง มหาวิทยาลัย มหาสารคาม พัฒนบริหารศาสตร์
- พิชาย รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. (2552). องค์การและการบริหารจัดการ. นนทบุรี: ชิงค์ บีขอนแก่น บู้คส์.
- พิชิต ฤทธิจัญญ. (2555). เทคนิคการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: เฮ้าส์ ออฟ เลอร์มีส์.
- พิสนุ ฟองศรี. (2550). เทคนิควิธีประเมินโครงการ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พรอพเพอร์ตีพรีนซ์.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2549) “บทนำ”, CSR Journal.
- ไพศาล หวังพานิช. (2526). การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ภานรินทร์ ปัญญาจรสกุล (2553). การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- มรรษมน บัวภา (2553). การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษาอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ยูวดี เปรมวิชัย (2550). “การประเมิน (Assessment)”. วารสาร โรงเรียนนายเรือ.
- ยูวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2546). การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2535). คุณภาพบริการ. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วรรณภา ทองแดง (2551). การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิต
- วรรณภา ศรีพุทธสมบูรณ์ (2554). การประเมินผลโครงการฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพประมงจังหวัดประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554
- วรรณ วลัยวานิช. (2546). ความหมายของนักท่องเที่ยว. ภาควิชารัฐศาสตรจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2544). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ศิริชัย กาญจนวาสิ. (2548). ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2552). เทคนิคการประเมินโครงการ. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). รวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6 ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาวิตรี สุนทร. (2557). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการของเทศบาล ตำบลท่าหลวง อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี. สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. ทำ CSR กันอย่างไรดี. ร่วมคิดชวนคุย กับ กลด. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2559. จาก <http://www.start-to-invest.com/webedu/Wcdd484d94a5af.html>
- สิทธิโชค เดชภิบาล. (2554). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต สาขาการบริหารจัดการสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สิทธิโชค เดชภิบาล. (2554). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต
- สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิท สมัครงการ. (2534). คุณภาพชีวิตของคนไทยเปรียบเทียบระหว่างเมืองกับชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสถาบันพัฒนาบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุนนมาลย์ สิงหะ และคณะ (2545). การอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาสมุนไพรชนเผ่าปกากะญอ บ้านใหม่ป่าหมาก ต.ห้วยปลิง จ.แม่ฮ่องสอน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- สุวรรณ นาควิบูลย์วงศ์ (2557). การติดตามและประเมินโครงการ: แนวคิดสู่การปฏิบัติ. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.
- สุวิมล ตีรกานันท์ (2550). การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537). ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารการศึกษา. เอกสารการสอนประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสวียน สุวรรณภักดี. (2558). การประเมินโครงการแก้ปัญหา นักเรียนอ่านไม่ออกและอ่านไม่คล่อง โรงเรียนเทศบาลวัดโคกสะอาด อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี. สังกัดเทศบาลเมืองทุ่งสง ตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- หนังสือเผยแพร่ Thailand Quality Award. เส้นทางสู่ความเป็นเลิศขององค์กร 2556.
- อัจฉรา ทรัพย์ส่งเสริม (2554). การประเมินการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มให้แก่ผู้ส่งออก : กรณีศึกษา สำนักงานสรรพากรพื้นที่นครปฐม. หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- อุทุมพร จามรมาน. (2527). การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Alkin, Marvin C. 1969. *Evaluation Theory Development*. Los Angeles : U.S.A.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I : The Cognitive*.
- Carroll, S. J., & Gillen, D. J. (1987). Are the classical management functions useful in.
- Cronbach, L.J. (1967). Research on Classrooms and Schools: Formulation of Questions, *Design and Analysis. Occasional Paper, Stanford Evaluation Consortium, July 1967*.
- Davenport, T., Gilbert, P (1999). *Working knowledge: How organization manage what they know*. แปลโดย นิทัศน์ วิเทศ. กรุงเทพฯ : เออาร์ บีซิเนสเพรส.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Davis K. and Blomstrom R. L. (1975), *“Business and society: Environment and describing managerial work. Domain.* New York : David McKay.
- Katz, D., and R. Kahn. (1966). *The Social Psychology of Organizations.* New York: Wiley.
- Maslow, A. H. (1943). *A Theory of Human Motivation.*
- Millet. (1954). *Management in the Public Service. The quest for effective performance.* New York: McGraw-Hill Book.
- Primary Health Care (1978), Report of the International Conference on Primary Health care, Alma-Ata, USSR.
- Provus, Malcdm. 1969. *Evaluation of Ongoing Programs in the Public School Systems : The Sixty – eighth Year Book of the National Society for the Study of Education.* Chicago : The University of Chicago Press.
- Scriven, Michael. (1967). *The Methodology of Evaluation : Perspective in Public Service and Social Action Programs.* New York : Russell Sage Foundation.
- Sisavanh Vongkanegnou. (ม.ป.ป.). *ทฤษฎีการมีส่วนร่วม.* จาก <https://www.gotoknow.org/posts/482092%20%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%2018%20%E0%B9%80%E0%B8%A1.%E0%B8%A2.59>
- Stake, Robert E. (1975). *Evaluating the arts in education: A responsive evaluation.* Kalamazoo, MI: Western Michigan University Press.
- Strauss, G & Sayles, L. R. (1960). *Personal the Human Problems of Management.* New Jersey: Stufflebeam, Daniel L., and others. (1971). *Educational evaluation and Decision Making.* Illinois: F. E. Peacock Publishing
- Thai CSR Network. *ชนิดของกิจกรรม CSR.* จาก http://www.thaicr.com/2008/01/blog-post_07.html
- Tyler, R. W. (1969). *Basic Principles of Curriculum and Instruction.* Chicago: The University of Chicago Press.
- Vroom,W.H. (1964). *Work and motivation.* New York: John Wiley and Sons Inc.

บรรณานุกรม (ต่อ)

WHO and UNICEF (1978). *Report of the international conference on primary health care* (New Year N.P. Press)

World Business Council for Sustainable Development (1999). *Corporate Social Responsibility: Meeting Changing Expectations*.

ภาคผนวก ก

แนวทางการสัมภาษณ์ (ชุดที่ 1)

โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการ โครงการเอส 1
(ผู้บริหารบริษัท และเจ้าหน้าที่ดูแลโครงการ)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์

1. เพศ
2. อายุ
3. ตำแหน่ง
4. ประสบการณ์การทำงาน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยนำเข้าในการดำเนินโครงการ

1. ปัจจัยนำเข้า

1.1 ด้านงบประมาณ

- การบริหารงบประมาณต่อปี
- เกณฑ์การมอบงบประมาณสนับสนุนกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างไร
- ผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการงบประมาณคือใคร การนำเสนอโครงการ

เป็นอย่างไร และใครคือผู้อนุมัติ

- ตัวชี้วัดวัดความสำเร็จด้านงบประมาณคืออะไร ผลการดำเนินการเป็นอย่างไร

1.2 ด้านบุคลากร

- บุคลากรที่มีอยู่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามโครงการหรือไม่
- บุคลากรของเจ้าของโครงการและกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานตาม

โครงการคือใคร และแต่ละคนมีหน้าที่อะไรบ้าง

- หน้าที่ดังกล่าวถูกมอบหมายโดยใคร และเกณฑ์ในการมอบหมายหน้าที่เป็น

อย่างไร

- ความสำคัญของการบุคลากรในการดำเนินงานตามโครงการเป็นอย่างไร
- ตัวชี้วัดวัดความสำเร็จด้านบุคลากรคืออะไร

ส่วนที่ 3 กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ

1. การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการเป็นอย่างไร มีแผนงานประจำปีหรือไม่ อย่างไร
2. จากแผนงาน สามารถดำเนินงานตามแผนที่วางไว้หรือไม่ อย่างไร มีแผนงานที่ยังไม่สามารถทำตามเป้าหมายที่ได้วางไว้หรือไม่ ปัญหาคืออะไร
3. เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างไร มีเป้าหมายในการดำเนินงานตามเกณฑ์นี้เป็นอย่างไร มีข้อกำหนดในการตัดสินใจอย่างไร และใครคือผู้ตัดสินใจบ้าง
4. หลังจากที่ได้ส่งมอบงบประมาณสนับสนุนไปแล้ว มีการติดตามผลหรือไม่ โดยใคร แผนงานเป็นอย่างไร
5. ในการติดตามผลแต่ละครั้ง มีการบันทึกการติดตามผลหรือไม่ และเก็บข้อมูลไว้ที่ไหน ใครที่จะทราบข้อมูลการติดตามผลนี้บ้าง
6. การมีส่วนร่วมของคุณครูและนักเรียน (กลุ่มเป้าหมาย) ในมุมมองของเจ้าของโครงการเป็นอย่างไร
7. ความสำคัญของการมีส่วนร่วม และเป้าหมายการมีส่วนร่วมในมุมมองของเจ้าของโครงการ
8. มีแผนงานในการขยายผลโครงการอย่างไร เป้าหมายคืออะไร

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก ข

แนวทางการสัมภาษณ์ (ชุดที่ 2)

โครงการฟาร์มขนาดเล็ก (Mini-farm) ในพื้นที่ปฏิบัติการ โครงการเอส 1
(สำหรับผู้บริหารโรงเรียน คุณครูผู้ดูแลโครงการ)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์

1. เพศ
2. อายุ
3. ตำแหน่ง
4. ประสบการณ์การทำงาน

ส่วนที่ 2 ผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดจากโครงการ

2.1 การประเมินปัจจัยนำเข้า

- 1) ใครเป็นผู้บริหารจัดการงบประมาณ และมีแผนการบริหารจัดการงบประมาณอย่างไร
- 2) บุคคลากรที่มีอยู่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามโครงการหรือไม่
- 3) บุคคลากรของเจ้าของโครงการและกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานตามโครงการ
คือใคร และแต่ละคนมีหน้าที่อะไรบ้าง
- 4) หน้าที่ดังกล่าวถูกมอบหมายโดยใคร และเกณฑ์ในการมอบหมายหน้าที่เป็นอย่างไร
- 5) ความสำคัญของการบุคคลากรในการดำเนินงานตามโครงการเป็นอย่างไร
- 6) ตัวชี้วัดความสำเร็จด้านบุคคลากรคืออะไร

2.2 การประเมินกระบวนการ

- 1) กลุ่มเป้าหมายมีการบริหารจัดการแผนในการดำเนินงานตามโครงการอย่างไร
มีแผนงานประจำปีหรือไม่ ใครเป็นจัดทำ
- 2) จากแผนงานที่กำหนด สามารถดำเนินงานได้ตามแผนที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่
อย่างไร
- 3) หลังจากที่ได้เริ่มดำเนินงานตามโครงการแล้ว กลุ่มเป้าหมายได้มีการติดตามผลของ
โครงการหรือไม่ อย่างไร มีการบันทึกผล และสรุปการติดตามผลหรือไม่ เพื่ออะไร

4) การมีส่วนร่วมของคณะครูและนักเรียนในมุมมองของกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างไร
ตัวชี้วัดความสำเร็จของการมีส่วนร่วมคืออะไร มีวิธีการกระตุ้นการมีส่วนร่วมนี้ได้อย่างไร

2.3 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

- 1) ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินโครงการ สามารถนำไปประกอบอาหารกลางวันได้กี่วันต่อ 1 สัปดาห์ และผลผลิตที่ได้เพียงพอต่อความต้องการหรือไม่อย่างไร
- 2) ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินโครงการ สามารถนำไปขายเพื่อให้เกิดเป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องได้หรือไม่
- 3) จากผลผลิตที่ได้ สามารถช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการประกอบอาหารกลางวันให้แก่นักเรียนได้มากน้อยแค่ไหน โปรดอธิบาย
- 4) กลุ่มเป้าหมายได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทางรัฐบาลหรือหน่วยงานอื่นๆ สำหรับประกอบอาหารกลางวันได้เท่าไร
- 5) นอกเหนือจากผลผลิตที่ได้เพื่อประกอบอาหารกลางวันแล้ว ผลผลิตที่กลุ่มเป้าหมายได้รับเพิ่มเติมคืออะไร
- 6) ทางกลุ่มเป้าหมายใช้หลักสูตรใด เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน
- 7) กลุ่มเป้าหมายมีเกณฑ์การวัดผลความสำเร็จในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไร
- 8) การถ่ายทอดความรู้ให้แก่เรียนนั้น ใช้สื่อการเรียนการสอนอะไรบ้าง
- 9) นอกเหนือจากความรู้เชิงวิชาการ ทางนักเรียนได้รับได้ความรู้ด้านใดอีกบ้าง อย่างไร
เกณฑ์วัดความสำเร็จสามารถวัดได้จากอะไร

2.4 การประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation) เป็นการประเมินในประเด็นต่อไปนี้

- 1) จากการทำโครงการเพื่อสังคมในกรณีศึกษา ชื่อเสียงของบริษัทเป็นไปในทิศทางไหน
บริษัทความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียน คุณครู และชุมชนหรือไม่
- 2) บริษัท เป็นที่รู้จักหรือไม่ รู้จักในด้านใด
- 3) ผลลัพธ์ที่ได้กลุ่มเป้าหมายได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ คืออะไรบ้าง
โปรดอธิบาย
- 4) กลุ่มเป้าหมายมีรายได้จากผลผลิต และสามารถนำรายได้นี้ไปทำกิจกรรมให้กับ
นักเรียน หรือเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนได้หรือไม่ อย่างไร
- 5) กลุ่มเป้าหมายได้รับชื่อเสียงจากการดำเนินงานตามโครงการหรือไม่ อย่างไร
- 6) ความพึงพอใจของคณะครูเกี่ยวกับโครงการ เป็นอย่างไร

7) มีความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก ก

นโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม ปตท.สผ.

นโยบาย ความรับผิดชอบต่อสังคม ปตท.สผ.

บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ยึดมั่นในการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและชุมชนในทุกพื้นที่ปฏิบัติการ ปตท.สผ. มุ่งเน้นการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของสังคมให้ดีขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ทั้งนี้ ปตท.สผ. มีการกำหนดนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและนโยบายกิจการเพื่อสังคมของกลุ่ม ปตท. ดังนี้

1. บูรณาการความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ในทุกกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงานทางธุรกิจ
2. สนับสนุนและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เคารพกฎหมาย วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมของท้องถิ่น ในการปฏิบัติต่อพนักงานและผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กร และไม่สนับสนุนกิจการที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน
3. สนับสนุนการพัฒนาชุมชน สังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ในทุกพื้นที่ที่องค์กรเข้าไปดำเนินธุรกิจ
4. ใช้แนวทางการมีส่วนร่วมและการสื่อสารกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ
5. ปลุกฝังค่านิยมจิตอาสาให้ผู้บริหาร พนักงาน และคู่ค้าในการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ บุคคลากรของ ปตท.สผ. ตั้งแต่ผู้บริหารสูงสุดจนถึงระดับปฏิบัติการ มีเจตนาร่วมกันในการถือปฏิบัติภายใต้นโยบายนี้ เพื่อให้บรรลุผลในการพัฒนาองค์กร ธุรกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

(นายสมพร ว่องวุฒิพรชัย)

ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2558

ภาคผนวก ง

นโยบายบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์

นโยบายการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์

ปตท.สผ. มุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจด้านการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม เคียงคู่กับการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของชุมชนและสังคม บริษัทให้ความสำคัญในกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ รวมถึงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติงาน พร้อมทั้งยึดมั่นและถือปฏิบัติตามแนวทางที่ได้วางไว้ภายใต้กรอบแนวทางการกำกับดูแลกิจการที่ดีและจริยธรรมทางธุรกิจ นโยบายด้านสิทธิมนุษยชน นโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งการให้ความสำคัญและเคารพต่อหลักการด้านการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ในระดับสากล เพื่อให้การดำเนินงานธุรกิจของ ปตท.สผ. เติบโตเคียงคู่กับชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

เพื่อปฏิบัติตามพันธสัญญาดังกล่าว ปตท.สผ. มีแนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ดังนี้

1. ยึดหลักในการเป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมในพื้นที่ปฏิบัติงาน พิจารณาหักงาบกระบวนการทำงานในทุกขั้นตอน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม
2. ดำเนินการพิจารณาแก้ไขปัญหาและข้อร้องเรียนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับ โดยถือปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด เพื่อความถูกต้องและเป็นธรรม
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับ เพื่อการบริหารจัดการชุมชนที่สมบูรณ์ และเกิดประโยชน์ต่อทุกภาคส่วน สร้างความเชื่อมั่นและยอมรับในการดำเนินงานจากชุมชนสังคมในทุกพื้นที่ปฏิบัติงาน
4. ให้ความสำคัญและเคารพในสิทธิมนุษยชน วิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรมและค่านิยมท้องถิ่น
5. มุ่งมั่นการดำเนินงานในกิจกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติงาน โดยมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(นายสมพร ว่องวุฒิพรชัย)

ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่

วันที่ 17 ก.ค. 58

ภาคผนวก จ

ข้อมูลทั่วไปของโครงการเอส 1

บริษัท ปตท.สพ. สยาม จำกัด (โครงการเอส 1)

ปตท.สพ. สยาม (โครงการเอส 1) รู้สึกเป็นเกียรติและภาคภูมิใจที่ได้รับรางวัล TQC ต่อเนื่อง เป็นปีที่ 2 ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึง ความมุ่งมั่น ทุ่มเทขององค์กรในการพัฒนายกระดับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลาว่า 30 ปี รางวัลคุณภาพแห่งชาติเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้องค์กร ทบทวน ปรับปรุง และพัฒนากระบวนการทำงาน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้มีความพร้อมและมีศักยภาพในการที่จะต่อยอดพัฒนาองค์กรให้คู่ควรกับการได้รับ “รางวัลคุณภาพแห่งชาติ” ในอนาคต

ลักษณะองค์กร

ที่ตั้ง	บริษัท ปตท.สพ. สยาม จำกัด (โครงการเอส 1) เลขที่ 133 หมู่ 2 ต.ลานกระบือ อ.ลานกระบือ จ.กำแพงเพชร 62170 สถานีผลิตหลัก : ตำบลลานกระบือ อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร คลังน้ำมันดิบ : ตำบลบึงพระ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
ความเป็นมา	เป็นแหล่งน้ำมันดิบบนบกที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ได้รับสัมปทานเมื่อปี 2522 และดำเนินการผลิตน้ำมันดิบเป็นครั้งแรกในเดือนธันวาคม 2525 โดยในปี 2528 บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด ร่วมลงทุนในสัดส่วน 25% และได้เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดในปี 2547 ในนามบริษัท ปตท.สพ.สยาม จำกัด
ลักษณะธุรกิจ	ดำเนินการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมบนบกไปแปลงสัมปทานเอส 1 พื้นที่ 1,326 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมจังหวัดกำแพงเพชร พิษณุโลก และสุโขทัย วิผลิตภัณฑ์หลัก 3 ประเภท คือ น้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ และก๊าซหุงต้ม
จำนวนพนักงาน	326 คน แบ่งเป็นพนักงานระดับบริหาร 16 คน และระดับปฏิบัติการ 310 คน

10 เป็นมาตรฐานเป็นลักษณะ D 2557